DOBRI PASTIR

1982.

KALENDAR

DOBRI PASTIR

KALENDAR

ZA GODINU 1982.

Uredio i odgovara: Fra Vlado Karlović

Sarajevo 1981.

GODINA 1982.

Godina 1982. je prosta i ima 365 dana. Nedjelja-blagdana u njoj ima 52.

Proljeće započinje u nedjelju 21. ožujka
Ljeto započinje u ponedjeljak 21. lipnja
Jesen započinje u četvrtak 23. rujna
Zima započinje u utorak 21. prosinca

Godini 1982. odgovara 6694. godina julijanskog kalendara i 2735. godina od sagrađenja grada Rima, te 2757. godina od prve Olimpijade. Židovske ere to je godina 5742., a prema muslimanskom kalendaru, brojeći po Hidžri, godina 1402.

ASTRONOMSKI PODACI O POMRAČENJU SUNCA I MJESECA

POMRAČENJE SUNCA:

— **Djelomično pomračenje 25. siječnja 1982.** — Početak u 3 s 50 m po srednjoevropskom vremenu; vidljivo na Antartiku, Atlanskom i Tihom oceanu.

— **Djelomično pomračenje 21. lipnja 1982.** — Početak u 11 s 28 m po srednjoevropskom vremenu; vidljivo na Atlanskom i Indijskom oceanu i u Južnoj Africi.

— **Djelomično pomračenje 20. srpnja 1982.** — Početak u 18 s 19 m po srednjoevropskom vremenu; vidljivo iz sjevernog dijela Evrope, sjevernog dijela Azije i sa Grenlanda.

— **Djelomično pomračenje 15. prosinca 1982.** — Početak u 8 s 22 m po srednjoevropskom vremenu; vidljivo iz Evrope, pa i iz naše zemlje, iz zapadnog dijela Azije i sjevernog dijela Afrike

POMRAČENJE MJESECA:

— **Potpuno pomračenje 9. siječnja 1982.** — Početak u 19 s 14 m, a završetak u 22 s 38 m, po srednjoevropskom vremenu, vidljivo iz Evrope, pa i iz naše zemlje, Australije, Sjeverne i Južne Amerike i Afrike.

— **Potpuno pomračenje 6. srpnja 1982.** — Početak u 6 s 33 m, a završetak u 10 s 29 m, po srednjoevropskom vremenu; vidljivo iz Sjeverne i Južne Amerike, Afrike i Australije.

— **Potpuno pomračenje 30. prosinca 1982.** — Početak u 10 s 51 m, a završetak u 14 s 7 m, po srednjoevropskom vremenu; vidljivo iz istočnog dijela Evrope, Sjeverne i Južne Amerike, Australije i Azije.

CRKVENE ZAPOVJEDNE SVETKOVINE

U katoličkoj Crkvi su zapovjedni blagdani sve nedjelje tijekom godine, te slijedeće svetkovine:

Nova godina — Svetkovina Svete Bogorodice	— 1. siječnja
Bogojavljenje (Tri kralja)	— 6. siječnja
Sveti Josip	— 19. ožujka
Uskrs (nedjelja)	— 11. travnja
Spasovo	— 20. svibnja
Duhovi (nedjelja)	— 30. svibnja
Tijelovo	— 10. lipnja
Sveti Petar i Pavao	— 29. lipnja
Uznesenje bl. dj. Marije — Velika Gospa	— 15. kolovoza
Svi Sveti	— 1. studenog
Bezgrešno začeće bl. dj. Marije	— 8. prosinca
Božić (rođenje Gosp. Isusa Krista)	— 25. prosinca

DRŽAVNI PRAZNICI U SFRJ

1. i 2. siječnja	— Nova godina
1. i 2. svibnja	— Međunarodni praznik radnika
4. srpnja	— Dan borca
29. i 30. studenog	— Dan Republike

REPUBLIČKI PRAZNICI

7. srpnja — Dan narodnog ustanka u SR Srbiji
13. srpnja — Dan narodnog ustanka u SR Crnoj Gori
22. srpnja — Dan narodnog ustanka u SR Sloveniji
27. srpnja — Dan narodnog ustanka u Bosni i Hercegovini
27. srpnja — Dan narodnog ustanka u SR Hrvatskoj
11. listopada — Dan narodnog ustanka u SR Makedoniji
25. studenog — Dan državnosti SR Bosne i Hercegovine

SIJEČANJ ● JANUAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	**Nova godina** — Marija Bogorod.	
S	2	Bazilije Vel., Grgur Nazian.	
N	3	**2. n. po Božiću**, Genoveva	☽
P	4	Anđela Fol., Boris	
U	5	Emilija, Telesfor, Miljenko	
S	6	**BOGOJAVLJENJE** — Sv. tri kralja	
Č	7	Rajmund de Pen., Zorislav	
P	8	Severin, Teofil, Bogoljub	❂
S	9	Julijan, Celzo, Miodrag	
N	10	**Nedj. kršt. Isusovog**, Vilim	
P	11	Mihael Kozal, Neven	
U	12	Ernest, Tatjana	
S	13	Hilarije, Veseljko	
Č	14	Anastazija, Feliks, Srećko	
P	15	Pavao Pustinjak, Mavro	
S	16	Berard, Oton i drugi fr. mč.	
N	17	**2. n. kr. god.**, Antun Pust.	☾
P	18	Margareta, Priska	
U	19	Mario, Ljiljana	
S	20	Fabijan i Sebastijan	
Č	21	Agneza, Janja	
P	22	Vinko, Vice, Ranko	
S	23	Parmen, Ema, Vjera	
N	24	**3. n. kr. god.**, Franjo Sal.	●
P	25	Obraćenje sv. Pavla	
U	26	Timotej i Tit, Časlav	
S	27	Anđela Mer., Živko	
Č	28	Toma Akv., Tomislav	
P	29	Valerije, Akvilin	
S	30	Hijacinta, Martina, Hipolit	
N	31	**4. n kr. god.**, Ivan Bosko	

Mjesečeve mijene:

☽	Prva četvrt	3. u	5 s 46 m
❂	Pun mj. (ušt.)	9. u	20 s 45 m
☾	Zadnja četvrt	17. u	0 s 59 m
●	Mladi mjesec	25. u	5 s 57 m

Sunce:

Izlazi:	1. u	7 s 21 m
	15. u	7 s 18 m
Zalazi:	1. u	16 s 19 m
	15. u	16 s 35 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru, kojim se služe u nas pravoslavni i velik dio katolika istočnog obreda (grkokatolici). Prvi datum je prema gregorijanskom, a drugi, u zagradi, prema julijanskom kalendaru.

7. I. (= 25. XII) — ROĐENJE HRISTOVO — BOŽIĆ
14. I. (= 1. I) — Obrezanje Gospodnje — Nova godina
19. I. (= 6. I) — BOGOJAVLJENJE
27. I. (= 14. I) — Sv. Sava, 1. arhiep. srpski

BILJEŠKE

VELJAČA ● FEBRUAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Brigita, Sever, Veredijana	☽
U	**2.**	**Prik. Gosp. u hr., Svijećnica**	
S	3	Blaž, Vlaho	
Č	4	Andrija Kors., Veronika	
P	5	Agata, Dobrila, Jagoda	
S	6	Petar Kr., Pavao M. i drugovi	
N	7	**5. n. kr. god.**, Koleta, Držislav	☺
P	8	Jeronim Emilijani	
U	9	Apolonija, Sunčica	
S	10	Skolastika	
Č	11	Gospa Lurd., Marica	
P	12	Zvonimir, Zvonko, Eulalija	
S	13	Katarina R., Teodora	
N	14	**6. n. kr. god.**, Valentin, Zdravko	☾
P	15	Faustin, Vitomir	
U	16	Julijana, Julija, Onezim	
S	17	Donat, Darko	
Č	18	Šimun, Bernardica	
P	19	Konrad, Blago, Mansuet	
S	20	Eleuterije, Jacinta	
N	21	**7. n. kr. god.**, Petar D., Eleonora	●
P	22	Katedra sv. Petra	
U	23	Polikarp, Grozdan	
S	24	**Čista srijeda (p. i n.)**, Modesto	
Č	25	Berislav, Viktorin	
P	26	Aleksandar, Branko	
S	27	Gabrijel, Tugomir	
N	28	**1. n. kor. — Čista**, Roman, Teofil	

Mjesečeve mijene:

☽ Prva četvrt	1. u 15 s 29 m	
☺ Pun mj. (ušt.)	8. u 8 s 58 m	
☾ Zadnja četvrt	15. u 21 s 22 m	
● Mladi mjesec	23. u 22 s 14 m	

Sunce:

Izlazi:	1. u 7 s 5 m
	15. u 6 s 45 m
Zalazi:	1. u 16 s 57 m
	15. u 17 s 17 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

12. II. (= 30. I) — Tri Jerarha — Svetitelja
15. II. (= 2. II) — Sretenje Gospodnje
21. II. (= 8. II) — Nedjelja mesopusna
28. II. (= 15. II) — Nedjelja siropusna

BILJEŠKE

OŽUJAK ● MART

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Albin, Hadrijan	☽
U	2	Lucije, Zoran	
S	3	Asterija, Zvjezdana, Marin — **Kvatre**	
Č	4	Kazimir, Elpidij	
P	5	Euzebije, Teofil — **Kvatre**	
S	6	Fridolin, Miroslav — **Kvatre**	
N	7	**2. n. kor. — Pačista**, Perp. i Felic.	
P	8	Ivan od Boga	⊕
U	9	Dominik S., Franciska Rim.	
S	10	Viktor, Kandid, Svjetlan	
Č	11	Firmin, Tvrtko	
P	12	Inocent, Bernard	
S	13	Kristina, Rozalija	
N	14	**3. n kor. — Bezimena**, Matilda, Paulina	
P	15	Longin, Žarko	
U	16	Smiljan, Heribert	☾
S	17	Patrik, Domagoj, Hrvoje	
Č	18	Ćiril Jeruz., Cvjetan	
P	19	**JOSIP** zar. BDM	
S	20	Niceta, Vladislav	
N	21	**4. n. kor. — Sredopos.**, Vesna — **Poč. prolj.**	
P	22	Oktavijan, Lea	
U	23	Oton, Jasna	
S	24	Timotej, Bogoslav	●
Č	25	**Blagovijest**, Anuncijata, Irenej	
P	26	Emanuel, Maksim, Goran	
S	27	Lidija, Leda, Filet	
N	28	**5. n. kor. — Gluha**, Priska, Nada	
P	29	Bertold, Jona	
U	30	Kvirin, Zozim	
S	31	Benjamin, Ljubo, Balbina	

Mjesečeve mijene:

☽	Prva četvrt	2. u 23 s 16 m
⊕	Pun mj. (ušt.)	9. u 21 s 46 m
☾	Zadnja četvrt	17. u 18 s 15 m
●	Mladi mjesec	25. u 11 s 18 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 6 s 25 m
	15. u 6 s 1 m
Zalazi:	1. u 17 s 35 m
	15. u 17 s 53 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

1. III. (= 16. III) — Početak velikog posta
21. III. (= 8. III) — Krstopoklona nedjelja

BILJEŠKE

TRAVANJ ● APRIL

Dani	Rimokatolički kalendar	
Č	1 Venancije, Hugo, Teodora	☽
P	2 Franjo P., Leopold	
S	3 Rikard, Irena	
N	4 **Nedj. muke — Cvjetna**, Izidor	
P	5 Vinko F., Julijana	
U	6 Vilim, Rajko	
S	7 Ivan Saleški	
Č	8 **Veliki četvrtak**	☺
P	9 **Veliki petak (p. i n.)**	
S	10 **Velika subota**	
N	11 **USKRS — VAZAM**	
P	12 Julije, Zeno	
U	13 Martin, Ida	
S	14 Valerija, Tiburcije	
Č	15 Krescencije, Anastazija, Rastislav	☾
P	16 Bernardica	
S	17 Rudolf, Salvator, Spasoje	
N	18 **2. n. po Us. — Bijela**, Amadej	
P	19 Konrad, Leon	
U	20 Teotim, Bogoslav	
S	21 Anzelmo, Fortunat	
Č	22 Kajo, Soter, Spaso	●
P	23 Juraj, Đuro, Đurđica	
S	24 Fidelis, Vjerko	
N	25 **3. n. po Us.**, Marko E.	
P	26 Jakov Zadr., Marcelin	
U	27 Ozana Kotorska	
S	28 Euzebije, Polion, Petar Ch.	
Č	29 Katarina Sijenska	☽
P	30 Josip Cott., Pio V.	

Mjesečeve mijene:

☽	Prva četvrt	1. u 6 s 9 m
☺	Pun mj. (ušt.)	8. u 11 s 19 m
☾	Zadnja četvrt	16. u 13 s 43 m
●	Mladi mjesec	23. u 21 s 30 m
☽	Prva četvrt	30. u 13 s 8 m

Sunce:

Izlazi:	1 u 5 s 29 m
	15. u 5 s 2 m
Zalazi:	1. u 18 s 14 m
	15. u 18 s 30 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

7. IV. (= 25. III) — Blagovesti
10. IV. (= 28. III) — Lazareva subota
11. IV. (= 29. III) — Cvjetna nedjelja
16. IV. (= 3. IV) — Veliki petak
18. IV. (= 15. IV) — VASKRSENJE G. I. HRISTA, USKRS

BILJEŠKE

SVIBANJ ● MAJ

Dani	Rimokatolički kalendar	
S	1 **Josip Radnik**, Radenko	
N	2 **4. n. po Us.**, Anastazije	
P	3 **Filip i Jakov, Mladen**	
U	4 Florijan, Cvjetko	
S	5 Anđeo, Irena, Mira	
Č	6 Judita, Lucije, Zoran	
P	7 Dujam, Duje, Gizela	
S	8 Marija Posrednica	🌕
N	9 **5. n. po Us.**, Katarina B.	
P	10 Gospa Trsatska, Izidor	
U	11 Mamerto	
S	12 **Leopold B. Mandić**, Pankracije	
Č	13 Robert, Imelda	
P	14 Matija, Bonifacije	
S	15 Izidor, Sofija, Mudra	
N	16 **6. n. po Us.**, Ivan N.	☾
P	17 **Paškal, Bruno**	
U	18 **Feliks, Srećko**	
S	19 **Celestin, Dubravka**	
Č	20 **UZAŠAŠĆE — Spasovo**, Bernardin S.	
P	21 **Andrija, Hrabren**	
S	22 **Helena, Bosiljko, Milan**	
N	23 **7. n. po Us.**, Deziderije, Željko	●
P	24 **Marija Pomoćnica**	
U	25 **Grgur, Beda Č.**	
S	26 **Filip N., Slobodan**	
Č	27 Augustin Cant.	
P	28 **German, Marijana**	
S	29 **Maksim, Velimir, Veljko**	☽
N	30 **DUHOVI, 9. n. kr. god.**, Ivana O.	
P	31 Pohod BDM, Petronila	

Mjesečeve mijene:

🌕	Pun mj. ušt.)	8. u 1 s 46 m
☾	Zadnja četvrt	16. u 6 s 12 m
●	Mladi mjesec	23. u 5 s 41 m
☽	Prva četvrt	29. u 21 s 7 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 40 m
	15. u 4 s 21 m
Zalazi:	1. u 18 s 49 m
	15. u 19 s 5 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

6. V. (= 23. IV) — Velikomučenik Georgije — Đurđevdan
24. V. (= 11. V) — Sv. Ćirilo i Metodije, slav. apostoli
27. V. (= 14. V.) — Vaznesenje Gospodnje — Spasovdan

BILJEŠKE

LIPANJ ● JUNI

Dani		Rimokatolički kalendar	
U	1	Justin, Pamfilij	
S	2	Marcelin, Petar — **Kvatre**	
Č	3	Karlo L., Dražen	
P	4	Kvirin Sisački — **Kvatre**	
S	5	Bonifacije — **Kvatre**	
N	6	**10. n. kr. god., Presv. Trojstvo**	☺
P	7	Robert, Anđeo Zv.	
U	8	Medardo, Vilim	
S	9	Efrem S., Felicijan	
Č	10	**TIJELOVO**, Oliva, Biserka	
P	11	Barnaba, Fortunat	
S	12	Ivan Fakundo	
N	13	**11. n. kr. god.,** Antun Padovanski	☾
P	14	Marcijan, Elizej	
U	15	Vid, Vida, Čedo	
S	16	Franjo R., Gvido	
Č	17	Adolf, Laura, Bratoljub	
P	18	**Srce Isusovo,** Marcelin	
S	19	**Srce Marijino,** Romuald, Bogdan	
N	20	**12. n. kr. god.,** Goran, Naum Oh.	●
P	21	Alojzije, Slavko — **Poč. ljeta**	
U	22	Pavao N., Ivan F., Toma Mor	
S	23	Josip Caf., Zdenka, Sidonija	
Č	24	**Rođenje Ivana Krstitelja**	
P	25	Vilim, Vilko, Nada	
S	26	Virgilije, Pelagije	
N	27	**13. n. kr. god.,** Ćiril Al.	
P	28	Irenej, Smiljan	☽
U	29	**PETAR I PAVAO**	
S	30	Rimski prvomučenici	

Mjesečeve mijene:

☺	Pun mj. (ušt.)	6. u 17 s 0 m
☾	Zadnja četvrt	14. u 19 s 7 m
●	Mladi mjesec	21. u 12 s 53 m
☽	Prva četvrt	28. u 6 s 57 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 8 m	15. u 4 s 5 m
Zalazi:	1. u 19 s 22 m	15. u 19 s 30 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

3. VI. (= 21. V) — Car Konstatin i carica Jelena
6. VI. (= 24 V) — Silazak Sv. Duha — Duhovi
14. VI. (= 1. VI) — Početak petrovd. posta
28. VI. (= 15. VI) — Car Lazar — Vidovdan

BILJEŠKE

SRPANJ ● JULI

Dani	Rimokatolički kalendar	
Č	1 Šimun, Aron, Predrag	
P	2 Oton, Ostoja, Živko	
S	3 Toma, Leon	
N	4 **14. n. kr. god.**, Elizabeta	
P	5 **Ćiril i Metod**	🌕
U	6 Marija Goretti	
S	7 Vilibald, Lukrecija	
Č	8 Akvila i Priscila, Hadrijan	
P	9 Nikola P., Leticija	
S	10 Amalija, Ljubica, Veronika	
N	11 **15. n. kr. god.**, Benedikt, Olga	
P	12 Mohor, Ivan Gv., Zvonko	
U	13 Henrik, Hinko	🌗
S	14 Kamilo, Miroslav	
Č	15 **Bonaventura, Bono**	
P	16 Gospa Karmelska	
S	17 Aleksije, Branko	
N	18 **16. n. kr. god.**, Fridrih, Marina	
P	19 Aurelija, Zlata	
U	20 **Ilija Prorok**	●
S	21 Lovro Br., Danijel	
Č	22 Marija Magdalena	
P	23 Brigita, Liberije, Slobodan	
S	24 Kristina, Mirjana	
N	25 **17. n. kr. god.**, Jakov, Kristofor	
P	26 **Joakim i Ana**	🌓
U	27 Klement Ohr.	
S	28 Nazarije, Celzo, Inocent, Viktor	
Č	29 Marta i Marija, Beata	
P	30 Petar Kr., Rufin	
S	31 Ignacije L., Ognjen	

Mjesečeve mijene:

🌕	Pun mj. (ušt.)	6. u 8 s 32 m
🌗	Zadnja četvrt	14. u 4 s 48 m
●	Mladi mjesec	20. u 19 s 57 m
🌓	Prva četvrt	27. u 19 s 23 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 9 m
	15. u 4 s 19 m
Zalazi:	1. u 19 s 33 m
	15. u 19 s 27 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

3. VII. (= 20. VI) — Metodije, Naum Ohridski
7. VII. (= 24. VI) — Rođenje Jovana Krst. — Ivanjdan
12. VII. (= 29. VI) — Sv ap. Petar i Pavle — Petrovdan

BILJEŠKE

KOLOVOZ ● AUGUST

Dani		Rimokatolički kalendar	
N	1	**18. n. kr. god.**, Alfonz M. L.	
P	2	**Gospa od Anđela, Porciunkula**	
U	3	Augustin Kažotić	🌕
S	4	Ivan M. Vianney	
Č	5	Gospa Snježna	
P	6	Preobraženje Kristovo	
S	7	Siksto, Kajetan, Kasijan	
N	8	**19. n. kr. god.**, Dominik, Nedjeljko	
P	9	Roman, Firmin, Tvrtko	
U	10	Lovro, Laura	
S	11	Klara, Jasna	☾
Č	12	Hilarije, Veseljko	
P	13	Hipolit, Poncijan	
S	14	Maksimilijan K., Euzebije	
N	15	**20. n. kr. god., UZNESENJE BDM** — Vel. Gos.	
P	16	Rok, Stjepan	
U	17	Hijacint, Miron	
S	18	Helena, Jelena	●
Č	19	Ivan E., Ljudevit, Lujo	
P	20	Bernard, Samuel	
S	21	Pio X, Silvan	
N	22	**21. n. kr. god.**, BDM kralj. neba i zemlje	
P	23	Ruža Limska	
U	24	Bartolomej, Bariša	
S	25	Ljudevit, Elvira	☽
Č	26	Anastazije Sol., Zefirin	
P	27	Monika, Časlav	
S	28	Augustin, Aurelije, Zlatko	
N	29	**22. n. kr. god.**, Glavosjek I. Krst.	
P	30	Gaudencije, Radoslav	
U	31	Rajmund, Rajko	

Mjesečeve mijene:

🌕	Pun mj. (ušt.)	4. u 23 s 35 m
☾	Zadnja četvrt	12. u 12 s 9 m
●	Mladi mjesec	19. u 3 s 46 m
☽	Prva četvrt	26. u 10 s 50 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 4 s 35 m
	15. u 4 s 50 m
Zalazi:	1. u 19 s 12 m
	15. u 18 s 52 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

2. VIII. (= 20. VII) — Prorok Ilija — Ilindan
9. VIII. (= 27. VII) — Kliment Ohridski
14. VIII. (= 1. VIII) — Početak velikogosp. posta
19. VIII. (= 6. VIII) — PREOBRAŽENJE GOSPODNJE
28. VIII. (= 15. VIII) — USPENIJE BOGORODICE
Vel. Gospojina

BILJEŠKE

RUJAN ● SEPTEMBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
S	1	Verena, Egidije, Beatrica	
Č	2	Kalista, Divna	◉
P	3	Grgur V., Budimir	
S	4	Ruža Vit., Dunja, Ida	
N	5	**23. n. kr. god.**, Lovro, Justin	
P	6	Zaharije, Boris	
U	7	Marko Križ., Regina	
S	8	**Rođenje BDM — Mala Gospa**	
Č	9	Petar Klaver	☾
P	10	Nikola Tolent., Pulherija	
S	11	Hijacint, Miljenko	
N	12	**24. n. kr. god.**, Ime Marijino	
P	13	Ivan Zlatousti	
U	**14**	**Uzvišenje sv. Križa**, Višeslav	
S	15	Gospa Žalosna, Dolores — **Kvatre**	
Č	16	Ciprijan, Edita, Kornelije	
P	17	Rane sv. Franje, Robert B. — **Kvatre**	●
S	18	Josip K., Sofija — **Kvatre**	
N	19	**25. n. kr. god.**, Januarije	
P	20	Svjetlana	
U	21	Matej, Jona	
S	22	Toma V., Mavro	
Č	23	Lino, Tekla; **Poč. jeseni**	
P	24	Pacifik, Miroslav, Miro	
S	25	Kleofa	☽
N	26	**26. n. kr. god.**, Kuzma i Damjan	
P	27	Vinko Paulski	
U	28	Vjenceslav, Višeslav	
S	29	Mihovil, Gabrijel, Rafael	
Č	30	Jeronim, Jerko	

Mjesečeve mijene:

◉	Pun mj. (ušt.)	3. u 13 s 29 m
☾	Zadnja četvrt	10. u 18 s 20 m
●	Mladi mjesec	17. u 13 s 10 m
☽	Prva četvrt	25. u 5 s 8 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 5 s 10 m
	15. u 5 s 26 m
Zalazi:	1. u 18 s 24 m
	15. u 17 s 58 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

11. IX. (= 29. VIII) — Usekovanje gl. sv. Jovana Krst.
21. IX. (= 8. IX) — Rođenje Presv. Bogorodice Mala Gospa
27. IX. (= 14. IX) — Vozdvižen. č. krsta — Krstovdan

BILJEŠKE

LISTOPAD ● OKTOBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	Terezija od M. Isusa, Rezika	
S	2	Anđeli Čuvari, Anđa	
N	3	**27. n. kr. god.**, Gerhard, Kandid	◉
P	4	**Franjo Asiški**	
U	5	Placid, Velimir	
S	6	Bruno, Fides, Vjerko	
Č	7	BDM od Ružarja, Ruža	
P	8	Šimun St., Demetrije	
S	9	Dionizije, Ivan L.	
N	10	**28. n. kr. god.**, Danijel i drugovi	☾
P	11	Aleksandar, Aco	
U	12	Maksimilijan, Serafin	
S	13	Eduard, Hugolin, Edo	
Č	14	Kalist, Krasna	
P	15	Terezija Avilska	
S	16	Marija M. Al, Hedviga	
N	17	**29. n. kr. god.**, Ignacije A., Vatroslav	●
P	18	Luka, Svjetlovid	
U	19	Pavao od Križa	
S	20	Irena, Vendelin	
Č	21	Uršula, Hilarion	
P	22	Melanije, Čedomil	
S	23	Ivan Kapistran	
N	24	**30. n. kr. god.**, Antun M. Cl.	☽
P	25	Darija, Katarina K.	
U	26	Dimitrije, Radovan	
S	27	Florencije, Cvjetko, Sabina	
Č	28	Šimun i Juda	
P	29	Narcis, Darko	
S	30	Alfons Rodriguez	
N	31	**31. n. kr. god.**, Volfgang	

Mjesečeve mijene:

◉	Pun mj. (ušt.)	3. u	2 s	9 m
☾	Zadnja četvrt	10. u	0 s	27 m
●	Mladi mjesec	17. u	1 s	5 m
☽	Prva četvrt	25. u	1 s	9 m

Sunce:

Izlazi:	1. u	5 s	44 m
	15. u	6 s	1 m
Zalazi:	1. u	17 s	29 m
	15. u	17 s	4 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

12. X. (= 29. IX) — Miholjdan
20. X. (= 7. X) — Srđevdan
27. X. (= 14. X) — Sv. Paraskeva — Petka

BILJEŠKE

STUDENI ● NOVEMBAR

Dani		Rimokatolički kalendar	
P	1	**SVI SVETI,** Svetislav	🌕
U	2	**Spomen mrtvih — Dušni dan**	
S	3	Martin P., Silvija	
Č	4	Karlo B., Drago	
P	5	Elizabeta, Zakarije	
S	6	Leonard, Sever	
N	7	**32. n. kr. god.,** Anđelko	
P	8	Gotfrid, Ivan D. S	☾
U	9	Teodor, Gracije Kot.	
S	10	Leon V., Lav	
Č	11	Martin, Davorin	
P	12	Jozafat, Emilijan	
S	13	Stanislav K., Stanko	
N	14	**33. n. kr. god.,** Nikola Tavelić	
P	15	Albert V., Leopold	●
U	16	Margareta, Gertruda	
S	17	Elizabeta Ugarska	
Č	18	Roman	
P	19	Janja A., Krispin	
S	20	Feliks V., Edmund	
N	21	**34. n. kr. god., KRIST KRALJ**	
P	22	Cecilija	
U	23	Klement, Kolumban	☽
S	24	Krizogon, Krševan	
Č	25	Katarina, Katica	
P	26	Leonardo P., Konrad	
S	27	Virgilije, Severin	
N	28	**1. n. doš.,** Jakov M.	
P	29	Svi sveti franj. reda	
U	30	Andrija, Hrvoje	

Mjesečeve mijene:

🌕	Pun mj. (ušt.)	1. u 13 s 57 m
☾	Zadnja četvrt	8. u 7 s 39 m
🌑	Mladi mjesec	15. u 16 s 11 m
☽	Prva četvrt	23. u 21 s 6 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 6 s 23 m
	15. u 6 s 42 m
Zalazi:	1. u 16 s 38 m
	15. u 16 s 21 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

8. XI. (= 26. X) — Velmč. Dimitrije — Mitrovdan
21. XI. (= 8. XI) — Sabor arhan. Mihaila Aranđelovdan
28. XI. (= 15. XI) — Početak božićnog posta

BILJEŠKE

PROSINAC ● DECEMBAR

Dani	Rimokatolički kalendar	
S	1 Edmund C., Natalija	🌕
Č	2 Bibijana, Živana, Vesela	
P	3 Franjo Ks., Klaudije	
S	4 Ivan D., Barbara	
N	5 **2. n. doš.**, Saba, Sava	
P	6 Nikola, Niko	
U	7 Ambrozije, Ambroža	🌗
S	8 **BEZGREŠNO Z. BDM**, Ljiljana	
Č	9 Valerija, Ciprijan	
P	10 Gospa Loretska, Julija	
S	11 Damaz, Danko	
N	12 **3. n. doš.**, Ivan F. de Ch.	
P	13 Lucija, Luca	
U	14 Ivan od Križa, Oton	
S	15 Irenej, Kristina — **Kvatre**	●
Č	16 Albina, Zorka, Adela	
P	17 Lazar, Florijan, Cvijetko — **Kvatre**	
S	18 Ruf, Zozim — **Kvatre**	
N	19 **4. n. doš.**, Vladimir, Vlado	
P	20 **Eugen, Tin**	
U	21 Petar K. — **Poč. zime**	
S	22 Flavijan, Zeno	
Č	23 Viktorija	🌓
P	24 **Badnji dan,** Adam i Eva	
S	25 **BOŽIĆ — Rođ. Kristovo**	
N	26 **Nedjelja sv. Obitelji,** Stjepan	
P	27 **Ivan**	
U	28 Nevina **dječica**, Nevenka	
S	29 Toma B., David	
Č	30 Liberije, Mansuet, Trpimir	🌕
P	31 Silvestar, Goran — **Zahvalnica**	

Mjesečeve mijene:

🌕	Pun mj. (ušt.)	1. u 1 s 22 m
🌗	**Zadnja četvrt**	**7. u 16 s 54 m**
●	Mladi mjesec	15. u 10 s 19 m
🌓	Prva četvrt	23. u 15 s 17 m
🌕	Pun mj. (ušt.)	30. u 12 s 33 m

Sunce:

Izlazi:	1. u 7 s 1 m
	15. u 7 s 14 m
Zalazi:	1. u 16 s 11 m
	15. u 16 s 10 m

Svetkovine prema julijanskom kalendaru:

4. XII. (= 21. XI) — Vavedenje Presv. Bogorodice
19. XII. (= 6. XII) — Nikola — Nikoljdan
22. XII. (= 8. XII) — Neporočno začatje Bogorodice (gkt)

BILJEŠKE

Riječ čitateljima i prijateljima

Dragi čitatelji i prijatelji!

Ovogodišnjim kalendarom završavamo pisanje o Deset Božjih zapovijedi. Ove godine je na redu osma zapovijed. Nadamo se da se nitko od onih koji stalno prate naš kalendar neće iznenaditi zato što kažemo da ove godine završavamo pisanje o Deset Božjih zapovijedi, a kalendar radi tek o osmoj zapovijedi. Pred dvije godine u kalendaru je obrađena uz šestu i deveta zapovijed, a prošle godine smo u kalendaru imali sedmu i desetu Božju zapovijed. Ostala je za ovu godinu još samo osma zapovijed.

Ako uzmemo u ruke i pogledamo neku od knjiga u kojoj imaju tiskane i zapovijedi Božje, ustanovit ćemo da ih je svih 10 sadržano u pedesetak riječi. Od toga osmoj zapovijedi zapada svega četiri riječi: Ne reci lažna svjedočanstva! Kako malo riječi i kako jednostavnih! Možda je i to razlog što ih toliki broj ljudi uzima tako olako i jednostavno. Vrlo ih je malo koji toj zapovijedi pridaju dostojnu pažnju. A još ih je manje koji pomišljaju o tom da je i ova zapovijed u temeljima ljudskog društva. Ako se ona ne poštiva, nema uredna ni mirna ljudskog života. Ona nam neprestano govori da je istina temelj života dostojna čovjeka. Ne poštuje li se istina, nema pravog zajedničkog života, bilo da se radi o obitelji, o mjesnoj zajednici, o općini, o državi ili o međunarodnoj zajednici. Svejedno je o kakvim se društvima i zajednicama radi. Ako se ne temelje na istini i ako im ona nije osnovno pravilo ponašanja, one ne mogu djelovati ispravno. Nedostajat će im povjerenje nužno za zajednički rad.

A s istinom se uvijek — kako je to danas uobičajeno reći — manipulira, da je jedan pisac smatrao da ima pravo napisati: kad bi ljudi posve ozbiljno shvatili osmu zapovijed, ne bi se imalo uz čaj poslije podne o čemu razgovarati, mnogi stupci novina ostali bi prazni i mnoge sudske dvorane ostale bi napuštene. Sasvim mirno je mogao nabrajati još mnogo toga što bi se moralo izmijeniti u ljudskom društvu, kad bi se dovoljno poštivala osma zapovijed. Upravo to nepoštivanje osme zapovijedi dovelo je do toga da se danas sve više i na sve strane ističe pravo svakog čovjeka na točno i pravovremeno obavještavanje o stvarima i zbivanjima koja se tiču njega ili se odigravaju oko njega. Krivo ili nepotpuno obavještavanje lako odvede ljude i ljudsko društvo na stranputicu i tim ugrožava i zajednički i osobni ljudski život.

Ako je Gospodin dao drugu zapovijed da zaštiti svoju čast, osmu je zapovijed dao da zaštiti čast i dostojanstvo svakog čovjeka. To bismo morali uvijek imati na umu kad govorimo o osmoj zapovijedi. To je brana podignuta da zaštiti istinu i da ljudima omogući da dođu do istine. Istina je — tako bismo mogli reći — ono čim se bavi ovogodišnji kalendar. Čitav kalendar je posvećen zapovijedi sadržanoj u svega četiri riječi, a ipak se mora priznati da i mnogo veća knjiga ne bi bila dovoljna da se zapovijed o istini iscrpno obradi. Predmet je po ljudski život tako važan, da je nužno o tom neprestano govoriti i pisati. Među ljudima se neprestano vodi borba za istinu, jer samo na njoj može pravo počivati i djelovati svaki dio ljudskog društva. Željeli bismo da i ovaj naš kalendar bude doprinos ljudskom traženju istine i borbi za istinu. Bilo bi nam drago, da naš kalendar pomogne našim čitateljima u njihovom neprestanom traženju istine.

Nastojali smo da u našem kalendaru napišemo o zapovijedima ono što smo smatrali nužnim da čitatelji o tom znaju. U isto vrijeme nastojali smo da to bude jasno napisano, da bi moglo poslužiti kao pomoć u svakodnevnom životu. Koliko smo u tom uspjeli, najbolje mogu prosuditi sami čitatelji. Jasno je da smo, pišući u kalendaru o zapovijedima, željeli da naš kalendar ne bude jednogodišnje štivo nego da bude priručnik i pomoć za tumačenja o mnogim sudbinski važnim pitanjima života.

Svako društvo ima pravila po kojima se razvija život u njemu. Države imaju svoje ustavne zakone. U njima je sadržano ono što je najbitnije za život u državnoj zajednici. Sasvim mirno možemo reći da i čitav ljudski rod ima svoj ustavni zakon. To je sinajski zakon Deset Božjih zapovijedi.

Upisan je u srcima ljudi. Star je preko 3000 godina, a još uvijek je tako suvremen, da se nije mogla naći zamjena za njega. Jednako je suvremen danas kao i onda kad ga je Mojsije primao od Gospodina na Sinaju. To je valjda jedini ustavni zakon, punovažan za sve ljude, koji nikad nije i neće biti mijenjan. Iako je sadržan u pedesetak riječi, ipak je obuhvatio sva najvažnija područja ljudskog života. Tako malenog, a tako sveobuhvatnog zakona nećemo više nigdje naći. Dokaz je premudrosti i vječnosti Zakonodavca koji ga je dao.

Završavajući pisanje o zapovijedima dobro je ponoviti ono što je napisano i onda kad smo o njima počeli pisati: »Kao što prirodni zakoni vrijede u ovom materijalnom svijetu i ništa tokom stoljeća ne gube od svoje vrijednosti, tako na području duha i morala zakon Božji, tj. deset Božjih zapovijedi ništa ne izgubiše od svoje vrijednosti: Taj zakon je poput onog prirodnog zakona nepromjenljiv i nužan! Mogu proći još nove i nove tisuće godina, može se kultura čovječanstva još ne znam koliko izmijeniti... može se ljudski rod i današnja civilizacija iz temelja izmijeniti, — jedno će ostati do konca: važnost i vrijednost zakona Božjeg; a s naše strane: potreba poslušnosti tom zakonu«.

Prema tome kako mi budemo držali do tog zakona sudit će ljudi o ozbiljnosti naše vjere, ali i o vjerodostojnosti Zakonodavca. Svojim životom svjedočimo o jednom i o drugom!

Sarajevo, 4. listopada 1981.
— na svetkovinu sv. Franje As.

Urednik
fra Vlado Karlović

OSMA BOŽJA ZAPOVIJED

— Ne reci lažnoga svjedočanstva protiv bližnjega svoga!
(2 Mojs 20,16).

Ova osma Božja zapovijed mogla bi se još kraće izraziti: — **NE LAŽI!**

A laž je jako česta. Česta i prečesta u životu ljudi.

Da počnemo s jednom smiješnom, ali posve istinitom zgodom. Dogodilo se to profesoru Schleiermacheru. Jednoga dana započeo je profesor svoje predavanje ovako:

— Danas moramo raspravljati o tome, kako je LAŽ štetna i grešna...

Podigao je naočale, pogledao svoje studente i upitao:

— Tko je od vas pročitao moju knjigu »O vrstama laži«? Neka podignu ruku svi koji su je pročitali!

Gotovo svi studenti podigli su ruke.

— Hvala vam! — nasmiješio se profesor. — Moram vas donekle razočarati. Otkrit ću vam jednu stvar: ja nisam uopće napisao knjigu »O vrstama laži«. No vidim da vam nije teško slagati. Baš zato je veoma potrebno govoriti o štetnosti laži...

— Zato odbacite laž i govorite istinu svaki sa svojim bližnjim jer smo udovi jedan drugome! (Efež 4,25).

ŠTO JE LAŽ?

— Što znači lagati?

— Lagati — to znači namjerno htjeti i zamjetljivo i svjesno nešto očitovati, što se protivi istini. Najčešće se to izvodi govorom (a može i pisanjem ili kakvim drugim znakovima). No pošto se to najčešće izvodi upravo govorom, onda velimo **da je LAŽ hotimičan govor protiv vlastitog uvjerenja, da se nekog zavede u bludnju.**

Rekli smo HOTIMIČAN govor, tj. svjestan. Inače, da nije hotimičan, onda to ne bi bila laž, nego samo zabluda ili objektivna neistina, koje mi sami nismo svjesni. Samo svjesno izgovorena neistina je laž.

GOVOR — Već smo rekli da se obično laže riječima, tj. govorom. To je samo najčešći i najobičniji način izražavanja našega mišljenja, ali nije i jedini. Govori i onaj koji napiše što misli ili nekim drugim znakom to očituje.

PROTIV UVJERENJA — to znači da govornik ima svjesnu namjeru nešto krivo iskazati, za što on sam zna da je krivo. Tu je i činjenica da **ne odgovara** nije istina, da je krivo. Tu je i činjenica da **ne odgovara istini** ono što se tvrdi, i namjera da se to **hotimice** tako prikaže, **da se nekog zavede u zabludu (zavara).**

VRSTE LAŽI

Ima mnogo vrsta laži. Navest ćemo bar neke, one najobičnije:

a) **pogubna laž** — kad lažemo s namjerom da bližnjemu naškodimo;

b) **uslužna laž** — kad lažemo s namjerom da laž donese neku korist nama ili nekom drugom, ali da pri tome nikome ne naškodimo;

c) **šaljiva laž** — kad lažemo samo zato da drugoga razveselimo. To — strogo uzevši — i nije prava laž, jer se već iz načina pripovijedanja vidi, da govornik ne misli ozbiljno;

d) **laž izvedena riječima** — može to biti govorom ili pismeno;

e) **laž izvedena djelom** — to se često puta poklapa s onim što zovemo hinjenje ili himba (simuliranje);

f) **hvalisanje** — kad se netko riječima izdiže više nego što stvarno vrijedi, precjenjuje svoje sposobnosti (razmetanje);

g) **pretvaranje** — na primjer: netko se pravi većim siromahom nego što jest, ili većim bolesnikom, i tome slično.

> **Kloni se svake laži jer od nje dobra nikakva!**
> **Sir 7,13**

DA LI JE LAŽ GRIJEH?

Bog je ISTINA, a laž je protivna istini. Zato je svaka laž u sebi zlo. Ukoliko se laž protivi samo istinitosti, to je redovito samo laki grijeh, a ukoliko se laž protivi istinitosti i pravednosti — onda je to po prirodi i u velikoj stvari težak grijeh.

Ima ljudi koji su po svojoj prirodi skloni na laž. Takve redovito zovemo LAŽLJIVCIMA, a tu njihovu manu zovemo LAŽLJIVOST.

Koliko je Bogu mrska laž vidjet ćemo iz ove istinite novozavjetne pripovijesti, koju čitamo u Djelima apostolskim u 5. pogl., retci 1—11.

> **Kakav je čovjek, takav je i njegov govor.**
> Ciceron
>
> **Govor i skriva i otkriva ljudski karakter.**
> Caton
>
> **Što god hoćeš da kažeš, kaži sam sebi prije nego što kažeš drugima.**
> Seneka

ANANIJA I SAFIRA

Prvi su kršćani dragovoljno donosili od svoje imovine k apostolima da dijele siromasima i podupiru potrebe Crkve. Mnogi su i nekretnine prodavali, pa utržak davali za potrebe Crkve i siromaha.

Čovjek neki po imenu Ananija u zdogovoru sa ženom svojom Safirom, proda neku njivu i zadrži za sebe nešto novca, dakako sa znanjem i sporazumom žene, a ostatak novca donese i stavi pred noge apostolima. Tada Petar reče:

— Ananija! Zašto je sotona zaposjeo srce tvoje da slažeš Duhu Svetom, i zadržiš za sebe novaca što si ih dobio za njivu? Zar njiva prije prodaje nije bila tvoja? I kad se prodala, nije li bila u tvojoj vlasti? Zašto si, dakle, stavio takvu stvar u svoje srce? Nisi slagao ljudima nego Bogu!

Čuvši Ananija ove riječi, pade i izdahnu. I uđe veliki strah u sve koji su to čuli. Zatim ustadoše mladići, uzeše ga, iznesoše i zakopaše.

A kad prođoše tri ure, uđe i žena njegova Safira, ne znajući što se dogodilo. Tada je upita Petar:

— Kaži mi jeste li za toliko prodali njivu?

Ona reče:

— Da, za toliko.

A Petar će njoj:

— Zašto se zdogovoriste da iskušavate Duha Svetoga? Gle noge onih koji zakopaše muža tvoga, pred vratima su, i iznijet će i tebe.

I odmah pade pred nogama njegovim i izdahnu. A mladići ušavši nađoše je mrtvu, iznesoše je i zakopaše kod muža njezina.

I uđe veliki strah u svu Crkvu i u sve koji su ovo slušali.

Ovo je vjerni prikaz događaja kako ga opisuje Sveto pismo. Radi laži Bog je smrću kaznio muža Ananiju i ženu mu Safiru. Ova je laž — po tumačenju svetih otaca i teologa — bila malena i prema tome mali ili laki grijeh. A ipak ju je Bog tako teško kaznio.

ZAŠTO SE NE SMIJE LAGATI?

Već smo ranije ustvrdili i rekli da lagati znači svjesno i hotimično govoriti krivo. U današnjem svijetu laž je zauzela velike srazmjere. Ima ljudi koji su već tako duboko zaglibili u ćudorednom pogledu da laž smatraju vrlinom. Upravo se ponose kad dobro slažu kao da su načinili duhovitu šalu.

Međutim, nemojmo se zavaravati! Lagati se ne smije nikada, pa ni u najmanjoj stvari, ni onda kad bi laž puno koristila ili bi nas oslobodila od velikog zla. Kad bi i samo u malim stvarima laž bila dopuštena, već bi bilo pokolebano međusobno povjerenje. Kad bi bilo dopušteno lagati u malim stvarima, odmah bi se našlo

ljudi koji bi se laži poslužili i u velikim stvarima, jer je u životu teško svaki put razlikovati što je mala, a što velika laž. Dopustiti laž u sitnicama, ljudi će je odmah natezati i u krupnim pitanjima. Tako lažima ne bi bilo nikad kraja ni konca. Dosljedno tome nitko ne bi nikome vjerovao. A kad jednom nestane međusobnog povjerenja, iz temelja se ruši sav društveni život.

To je, eto, razlog zbog čega je Bog onako strogo kaznio ne tako veliku laž Ananije i Safire, a kaznio ih je smrću. Stoga i veli Sv. pismo:

— Mrske su Bogu usne lažljive, a mili su mu koji zbore istinu (Prič 12,12).

Sam Isus Krist naziva sotonu ocem laži — on je sama utjelovljena laž, on je ubojica ljudi od samog početka, on im smeta da ne povjeruju u Njega. (Iv 8,44).

Laž je grijeh i protiv prirodnog zakona, koji nalaže da vanjski znakovi moraju biti vjerni izražaj unutrašnjeg raspoloženja. Ako to nisu, onda je nemoguće saznati što netko u duši krije, kakva je njegova nutrina, da li je pošten ili zao, da li mu čovjek može vjerovati ili ga se mora kloniti.

Kad čovjek laže, griješi i škodi svojoj duši. U saobraćaju s ljudima dolazi na slab glas, postaje nečastan čovjek, do koga se ništa ne drži. Tko jedanput dođe na glas da je lažac, tome se više ne vjeruje ni onda kada govori istinu. Zato posve opravdano veli narodna poslovica: **Gdje laž ruča ondje ne večera.** To znači otprilike ovo: ako je društvo nekoga kod ručka uhvatilo u laži, makar kod večere i istinu govorio, neće mu se vjerovati.

— U laži su kratke noge — veli naš narod. To znači: kako god lažljivac bio spretan, njegove će se laži prije ili kasnije otkriti, ugled će izgubiti, a društvo će se vladati prema njemu kao prema čovjeku koji mu je težak i nerado viđen.

MALA LAŽ — VELIKE POSLJEDICE

Na nekom raskršću stajao neki mladić — šaljivdžija. Uto žurno dojaše neki konjanik i zamoli mladića da mu pokaže koji

put vodi u grad. Mladić se htio s njime našaliti i pokaže mu krivi put. Kad je konjanik otišao, mladić se slatko smijao i u sebi govorio:

— Kako će se taj začuditi, kad stigne u posve drugo mjesto!

Prošle su godine od toga događaja. Mladić je već davno zaboravio ovu svoju šalu. Kad se oženio, pošao je sa svojom mladenkom na bračno putovanje. Došao je u neki veliki grad gdje se nalazila i bolnica za umobolnike. Razgledavajući tu žalosnu kuću opazi neku mladu ženu lijepu, ali ludu. Njegov vodič poče mu je pričati baš o toj luđakinji:

— Prije nekoliko godina naglo mi oboli otac. Poručio mi da što prije dođem, jer mi ima nešto veoma važno kazati.

— Brzo uzjašim konja i otputujem. Stignem do nekog raskršća na putu i ondje nađem mladića, koji mi na moje pitanje: kuda vodi pravi put, pokaže posve krivi pravac. Radi toga sam zakasnio. Kad sam konačno ipak stigao do oca, on je već umirao i više nije mogao govoriti.

— Ja sam se kasnije vjenčao sa onom gospođom koju sada gledate i koju je moj otac volio kao vlastito dijete. Nekoliko mjeseci iza našega vjenčanja slučajno nađem u jednom tajnom pretincu stola moga pokojnog oca njegovu napisanu izjavu u kojoj priznaje da je ta gospođa njegova nezakonita kćer. I tako je došlo do toga da sam se oženio sa svojom vlastitom sestrom. Kada je i ona za tu tajnu doznala poludila je, a ja sam ostao nesretan čovjek za cijeli svoj život. O kad bi onaj bezdušni lažac, koji mi je pokazao krivi put za grad, znao što mi je učinio!

Tako je završio svoju tužnu priču ovaj vodič mladenaca kroz bolnicu za umobolne.

Zaista strašno! Kako je moralo biti pri duši onome lašcu, kad je doznao kakvu je nesreću prouzrokovala njegova laž! Kako mu je sve to zagorčalo bračno putovanje? A koliko ga je grizla savjest kroz cijeli život!

— Samo ne lagati, dragi sine! Po laži postaje čovjek nečastan pred Bogom, pred ljudima i pred vlastitom savjesti. Laž je od vražje strane i po njoj postajemo vražja djeca«.

(Iz pisma majke sv. Franji Saleškom).

SKORO NEVJEROJATNO

Sveti Ivan Kaucij (poljski) u toku svog života četiri puta je hodočastio pješke preko Alpa u Rim. Nekad je to bilo u manjem ili većem društvu, a nekad je išao i posve sam. Još je tako najviše volio, jer je tada bio sabraniji i više se molio na putu. Na jednom takvom hodočašću, upravo dok je prelazio preko Alpa, napadnu ga razbojnici. Posve ga opljačkaše i oduzeše mu sve što bi im moglo poslužiti.

— Imaš li možda još štogod uza se što si dobro sakrio — upita ga banditski vođa.

— Nemam — odgovori svetac.

— Onda možeš ići dalje!

Kad je već poodmakao pola kilometra dalje, sjeti se da je pred polazak zašio jedan zlatnik u odijelo. Bio ga je od nekog dobio da mu se nađe na putu za svaki slučaj.

Čim se svetac toga sjetio, smjesta se okrenuo nazad da potraži one razbojnike. Kad ih je ubrzo našao reče im da mu je jako žao što im — zabunom — nije rekao potpunu istinu:

— Zaboravio sam na jedan zlatnik koji imam zašiven ovdje u odijelu.

Razbojnici su bili upravo šokirani tolikom njegovom iskrenošću i istinoljubivošću, da — ne samo što mu nisu uzeli preostali zlatnik — nego mu povratiše sve što su mu bili ranije oteli.

NIKADA NE LAŽI

Neki trgovački pomoćnik upravo je odležao svoju trogodišnju kaznu u zatvoru. Bilo je to u Berlinu još prije prvog svjetskog rata. Tada su sve takve ustanove: kao zatvori, kaznionice, bolnice i sl. imale svoje duhovnike, koji su se brinuli prvenstveno za duhovno dobro svih članova takvih ustanova. Na rastanku reče duhovnik tome trgovačkom pomoćniku:

— Ostanite uvijek pri istini i nikada nemojte lagati!

— Ako priznam istinu tj. da sam bio u zatvoru tri godine — upade mladić u riječ svom dosadašnjem duhovniku — tada nigdje i nikada neću naći novi posao.

No svećenik ostade pri svom i reče mu:

— Poslušajte moj savjet i vidjet ćete da se nećete pokajati! Mladić mu zaista obeća da će ga poslušati, pa šta bude neka bude.

Čim je mladić stupio u prvu trgovačku radnju da traži zaposlenje, upita ga gazda:

— Gdje ste radili u zadnje vrijeme?

— Bio sam u kaznionici.

— Kako mi možete to tako jednostavno reći? Zar vam nije jasno da vas nigdje pod takvim okolnostima neće primiti na posao? — otvoreno mu reče vlasnik trgovine.

Tada mladić **provali sa cijelom istinom.** Ispripovjedi mu svoj zadnji razgovor sa zatvorskim svećenikom, u kojem mu je obećao da više nikada neće lagati.

Tada mu reče vlasnik trgovačke radnje:

— Zato što ste sve tako iskreno priznali, zaista se nadam da ćete ubuduće biti čestit radnik. Sutra možete kod mene započeti s poslom — završi gospodar.

NESVAKIDAŠNJA NOVINSKA VIJEST

Komedija jednog varalice, koja nam pokazuje kako nas lakomost često puta tjera na laž i pretvaranje. Da su se ovi nasamareni ljudi držali one: »Ne poželi tuđe!«, ne bi doživjeli te neugodnosti. No pogledajmo što nam ta priča veli:

Bili, mlađi čovjek iz Nebraske (Amerika), tvrdo je odlučio poći u Njujork. Sanjao je o tome kako bi se preko noći obogatio, ali bez mnogo truda i napora.

— Mnogima je to već uspjelo, pa zašto ne bi i meni? — mislio je Bili.

Već je par mjeseci bio u Njujorku, ali mu ništa pametno nije padalo na pamet, dok jednoga dana nije pročitao u novinama sljedeći oglas:

— Nađen je briljantni prsten. Vlasnik ga može podići danas između dva i tri sata po podne kod J. P. Haksa — Hotel Siti — Njujork.

— Taj Haks mora da je neka velika budala — mislio je Bili — kad tako skupocjeni nalaz nije zadržao za sebe.

Istoga časa Biliju pade na um izvanredna ideja, koju nipošto ne smije propustiti. Već pet minuta prije dva sata nađe se u hotelu »Siti«. Zapita službenika na recepciji za broj sobe gospodina Haksa.

— Soba broj 30/31 — službeno mu odgovori portir. Slobodno idite gore na treći sprat.

Bili nije čekao da mu se to dva puta rekne. Kad je stupio u sobu broj 30 učini mu se kao da se nalazi u čekaonici nekog nadaleko poznatog liječnika: 24 čovjeka sjedjela su okolo po klupama, stolicama ili već gdje je tko stigao, dok su se drugi nervozno šetali po sobi, valjda i zato jer nisu imali gdje da se spuste.

Bili je odmah shvatio: sve su to ljudi koji su »izgubili« briljantni prsten. Ili su ga stvarno izgubili ili se samo prave kao da su ga izgubili. Jedan drugog su s prezirom pogledavali, pri čemu su se smiješili misleći koliko ima lakomaca na ovoj zemlji.

Bili se naslonio na prozorsku dasku i nastojeći sačuvati hladnokrvnost, kako bi svima pokazao da ga se ti njihovi prezirni i podsmješljivi pogledi baš nimalo ne tiču.

Par minuta iza dva sata otvoriše se vrata susjedne sobe na čijem se pragu pojavi gospodin J. P. Haks. Imao je prijatan izgled, kao neki stari patrijarha sa prosjedom bradom, i sve ih je prijateljski gledao. Zatim reče:

— Gospodo, vi ćete razumjeti, da bi se utvrdio pravi vlasnik briljantnog prstena bit će najbolje da ulazite k meni u ovu drugu sobu pojedinačno. Tako će se izbjeći svaka zabuna.

Začas nastade gužva među posjetiocima, jer je svaki od njih htio da bude prvi. No, pošto je gosp. Haks bio mudar čovjek, predvidio je i takvu situaciju. Stoga im reče:

— Gospodo, evo podijeliti ću vam brojeve, i to onim redom kako ste stizali ovamo, pa ćete tim redom ulaziti k meni. Mislim da je to najpravednije?

Nitko nije imao ništa protiv, i tako je naš poznanik Bili dobio broj 25, pošto je zadnji stigao.

Nijedan od onih koji su ulazili u susjednu sobu kod gosp. Haksa nije se vraćao u čekaonicu, nego je bio pušten iz sobe br. 31. Tada bi se otvorila vrata koja su bila vezana s čekaonicom i g. Haks bio bi kratak:

— Slijedeći, molim.

Bili se veoma radovao svakoj novoj prozivci gosp. Haksa, jer je to značilo da svi oni dosadašnji nisu bili vlasnici skupocjenog prstena. Sve se više približavao kraj tome prozivanju, a Bili se sav usredotočio na to da ne bi kod ispitivanja načinio kakvu po-

grešku i tako sve upropastio. Srce mu je kucalo sve brže i uzbuđenije, pogotovo kad je konačno došao i on na red. Gosp. Haks otvorio je vrata i uljudno ga pozvao da uđe. Još nije čestito ni sjeo na ponuđenu stolicu, a već je uslijedilo prvo pitanje:

— Dakle, vi tvrdite da ste izgubili briljantni prsten. Nije li tako? — Da li biste mi mogli reći gdje se to dogodilo? Bar približno? — pitao je g. Haks.

— Na ulici, tu negdje u blizini hotela — hladnokrvno je lagao Bili, a da se pri tom nije nimalo zacrvenio. — Kako se ta ulica zove, nažalost, toga se ne sjećam.

— Da — odgovori g. Haks, malo zamišljen. — Ja sam ga stvarno našao nedaleko odavde. Nije li to moglo biti u obližnjem parku?

— Da, da, točno je, upravo sam kroz park prolazio, uzvrati Bili, sav sretan što mu je g. Haks sam pomogao.

— Da li je briljant na prstenu bio obložen platinom ili zlatom? — bilo je slijedeće pitanje.

— Naravno, platinom, — kuražno je odgovorio Bili, računajući da je platina skuplja od zlata, pa ako se već radi o skupocjenom briljantu, onda je ovo logičnije.

— I to odgovara istini. Da li je prsten bio graviran ili nije? — bilo je slijedeće pitanje.

Bili se znojio od muke i naprezanja. Vidjelo se to po kapljicama znoja što mu se pojaviše na čelu.

— Vi ćete, dragi moj gospodine, sigurno razumjeti moju radoznalost — reče gospodin Haks, gladeći pri tome svoju prosjedu bradu — i nećete me krivo shvatiti, pošto se radi o dragocjenosti koja, »brat bratu«, vrijedi bar 10 tisuća dolara. Stoga moram biti oprezan, kako ne bi takva dragocjenost došla u krive ruke.

— Deset tisuća dolara! — mislio je u sebi Bili. Što sve čovjek može nabaviti za toliki novac! Samo da sada ne pogriješim s odgovorom!

Nakon malog kolebanja Bili je opet potpuno vladao sobom i odlučno reče:

— Prsten nije bio graviran.

— I to odgovara — zadovoljno tvrdi gosp. Haks. — Izgleda mi da se konačno pronašao pravi vlasnik prstena! Dopustite mi samo još jedno kontrolno pitanje: da li je briljant u prstenu velikog ili malog formata?

— Velikog formata — spremno odgovori Bili, misleći pri tome na maločas spomenutih 10.000 dolara.

Gosp. Haks pruži mu ruku čestitajući:

— Vi ste pravi vlasnik. Evo, pogledajte ga! Nije li to vaš izgubljeni prsten?

Bili je gledao samo u veliki briljant, koji se presjavao, i sav sretan uzviknu:

— Da, to je moj prsten!

Gosp. Haks se dobrostivo i nekako zadovoljno smješio dok je govorio:

— Zaista me veseli što mogu tu dragocjenost opet predati njenom pravom vlasniku. Ne insistiram na onoj zakonskoj nagradi, na koju bih kao nalaznik izgubljene dragocjenosti imao pravo. Dat ćete mi samo 60 dolara, koliko me je stajala ona obavijest u novinama, i prsten je vaš!

Bili je bio sretan da je imao još toliko novaca uza se, te je spremno isplatio zatraženih 60 dolara, uzeo prsten, kratko se zahvalio gospodinu Haksu i brzo se izgubio iz hotela.

Pošao je pravo u jednu poznatu draguljarsku radnju da unovči taj dragocjeni prsten, jer je ostao bez pare u džepu.

Stručnjak uze prsten, stavi ga pod povećalo, malo ga je promatrao i tada otvoreno reče Biliju:

— To vam vrijedi 50 centi (pola dolara).

Tada Biliju najednom puče pred očima cijela igra tzv. gosp. Haksa.

— Ah! Kolika sam budala ispao!

Što je brže mogao vrati se u hotel. No tamo je zatekao sobu broj 31 potpuno praznu, a iz predsoblja tj. iz sobe broj 30, koja je do malo prije služila kao čekaonica, čula se paklenska buka i galama: 24 osobe su vikale, protestirale, psovale i smijale se jedna drugoj. Svi su tvrdili da je prsten njihov, da su ga upravo oni izgubili, a tobožnji »sretni nalaznik« gosp. Haks od svakoga je naplatio po 60 dolara za bezvrijednu stvarčicu, koja, eto, ne vrijedi niti pola dolara.

ZANIMLJIVA MISAO SV. AUGUSTINA

— . . . što su propali ljudi manje osjetljivi za svoje grijehe, to su znatiželjniji s obzirom na tuđe. Ne gledaju što se može popraviti, nego gdje mogu ujesti. I kako se nisu kadri opravdati, spremni su optuživati.

— Bezakonje svoje priznajem i grijeh je moj svagda preda mnom. (Ps 50).

KRŠĆANIN I ISTINA

Kršćanstvo je »vjera svjetlosti«. Od krsnog zdenca do mrtvačke postelje svakog kršćanina prati svijeća. Kad nam je svećenik na krštenju pružio zapaljenu svijeću — u naše ime primio ju je kum, kuma, ili jedan od roditelja djeteta.

— Primite svjetlo Kristovo!

Ta zapaljena svijeća se pripali na uskrsnoj svijeći, a ta uskrsna svijeća nam označuje Krista. I tada svećenik nastavlja:

— Vašoj se brizi, roditelji i kumovi, povjerava da podržavate ovo svjetlo. Dijete vam je Krist prosvijetlio DA UVIJEK ŽIVI KAO DIJETE SVJETLA. Neka ustraje u vjeri, da sa svima svetima u nebeskom dvoru mogne poći u susret Gospodinu kada dođe.

Znači već na samom krštenju zapovjeđeno nam je u Božje ime da čuvamo to svjetlo i da ga donesemo pred sud Božji.

To je kao neka delegacija. Bog nas šalje u svijet da budemo njegovi »ambasadori«, ambasadori svjetla i istine. Primili smo dužnost da i mi budemo »svjetlo svijeta«.

Prvo svjetlo svijeta bio je naš Spasitelj. On se pojavio u pola noći i rasvijetlio čudnim svjetlom nebo i zemlju. Umro je usred bijela dana, a svijet je taj čas bio zavijen u tamu i noć. Uskrsnuo je u pola noći, i opet je svjetlost rastjerala tmine.

U svom životu, u javnom naučavanju, stekao je mnogo neprijatelja. Ali uza sve to, svi su oni morali k njemu pristupiti i priznati:

— Učitelju! Znamo da uvijek »govoriš istinu«.

Pred Pilatom, na svom suđenju, objavio je čitavom svijetu da je on kralj »istine«. Tada je izjavio ovo:

— Ja sam došao na svijet da svjedočim istinu!

Uzašao je na nebo, ali je apostole i njihove nasljednike poslao da nastave njegovo djelo i svjedoče ako je potrebno i svojom krvlju o istini.

Bog je Istina.
Krist je kralj Istine.
Crkva je čuvarica istine.
Svaki kršćanin mora postati apostol istine!

Zato je naša vjera puna svijeća: svijeće na oltaru, u crkvi, u kući, na ulici, na grobovima naših pokojnika. Uvijek i svuda svijeće: na krštenju, na vjenčanju, na času smrti i na sprovodu. Svijeće uvijek i svagdje. A svjetlo je uvijek znak da je tu prisutan Krist, koji je svjedok istine.

Kršćanska duša mora biti Božja;
kršćanski dom i opet mora biti Božja kuća.
Sveta Crkva i čitav svijet treba da bude kuća Božja. Tu mora biti i prijestolje istine. A svaki kršćanin — ponovimo to još jedanput — mora biti dijete istine!

JE LI SVAKA LAŽ GREŠNA?

Govoriti neistinu,
a pri tome znati da je to neistina,
i još pri tom htjeti da zavaramo drugoga — to je laž.

Ako ne znamo da je nešto neistina i to pripovijedamo, onda to nije laž, nego neznanje ili naša glupost.

Ako neistinu svjesno reknemo, ali ne s ciljem da nekoga zavaramo nego radi nečega drugoga — onda to i nije prava laž. To može biti šala, takozvana službena laž ili smicalica.

Šala

Kad ćelavu čovjeku reknemo kako nam se sviđa njegova kovrčasta kosa — onda je to šala. Takve i slične šale naravno da nisu nikakav grijeh, osim ako bližnjega pri tome ljutimo i ponižavamo pred drugima.

Službena laž

Kad liječnik rekne bolesniku koji boluje od raka da to kod njega nije rak nego nešto drugo — onda je to službena laž. Ali ta laž nije ili ne mora biti grešna. Slično tome je i kad sekretarica rekne stranci da šef nije kod kuće, a ti istovremeno njegov kašalj čuješ iz kancelarije. Ili kad bi netko na sudu ili inače pitao ispovjednika da li je taj i taj ispovijedao takav ili ovakav grijeh, a on to zanijekao — to također ne bi bio grijeh. To u stvari znači samo:

— Ti nemaš pravo ili ne moraš znati to što pitaš.

Smicalica

Nekad može moja izjava nekoga prevariti, a da ta izjava ipak ne sadrži laž. Tako se priča za svetog Atanazija, biskupa, da je bježao u čamcu pred svojim neprijateljima uz rijeku Nil. Kad mu je postalo jasno da će ga progonitelji stići, okrenuo je čamac i pošao im u susret. Progonitelji ga nisu prepoznali nego su ga upitali je li sreo Atanazija i je li ovaj odmakao daleko.

On je mirno odgovorio:

— Nije daleko odavde, srest će te ga brzo! — doviknu im on iz svoga čamca. A istoga časa se je upravo mimoilazio s njima. To nije bila laž, nego smicalica.

***

Iz gornjega smo vidjeli da ima laži koje nisu grešne. Ali ima i takvih koje su dvostruko grešne.

Zlobna laž — ide za tim da nekome nanese štetu. Tako griješe trgovci koji varaju kupce. Tako griješe ogovarači i klevetnici koji »skude« djevojku s namjerom da se ne uda itd. No o tome će biti kasnije još mnogo govora.

Krivokletnička laž — je kad se netko zakune da će govoriti istinu, pa onda laže. To je veoma veliki grijeh, osobito ako je laž izrečena službeno na sudu.

Svetogrdna laž — je kada netko laže u ispovijedi. Ako se radi o teškim grijesima, onda je takva ispovijed nevaljana.

JOŠ O LAŽI

Laž je zloupotreba govora. Govor je veliki dar Božji. To najbolje znaju i osjećaju oni koji za cijeli život ostaju nijemi. A znaju to dobro i roditelji koji se nađu u sto briga ako im dijete ne progovori na vrijeme, nego to zakasni koji mjesec. Taj veliki dar Božji zloupotrebljavati i s njim se na zlo služiti, zaista nije lijepo ni prema Bogu ni prema ljudima. Mjesto da istinito iznosi svoje misli i osjećaje drugima, lažac se krivo i zlonamjerno služi govorom, namjerno prikazuje stvari kakve one nisu, pa tako dovodi ljude u zabludu. Sv. Augustin veli:

— Nije govor dan čovjeku da njime druge vara, nego da njime drugima otkriva svoje misli.

Ljudi često puta lažu da se izbave iz neprilike. Boje se da bi mogli stradati ako priznaju istinu. Zato lažu da ne stradaju. Evo vam primjer iz evanđelja:

Dok je Isus bio na sudu pred velikim vijećem, Petar se u dvorištu velikog svećenika grijao kraj vatre s ostalom poslugom. Tu ga opazi jedna sluškinja i prepozna ga, te mu reče:

— I ti si bio s Isusom Galilejcem.

A Petar u strahu da i njega ne zatvore, zataji Isusa i reče:

— Ne znam što govoriš.

***

Učenik koji nije naučio lekciju pa se boji loše ocjene, neće priznati istinu da se igrao i skitao po gradu, nego radije slaže da je bio bolestan.

Dijete kad ukrade ocu novac iz džepa ili majci šećer, boji se kazne. Da kazni izmakne, poriče da je počinilo krađu. Tako je kod djece, a nije drukčije ni kod odraslih. Kad ih se pozove na red zbog zlih djela, redovito ne priznaju krivicu. Lažu i laž ih oslobađa od kazne i tako im koristi. Laž je mnogima koristila da se oslobode od globe, a drugima i od zatvora. Ovakvi — dok lažu — tješe se u svojoj savjesti otprilike ovako:

— Sebi sam pomogao, a nikome nisam naškodio, pa šta?

***

Već smo ranije spomenuli — kad smo govorili o raznim vrstama laži — da postoji i **škodljiva ili pogubna laž.** Npr.: svjedok je na sudu lažno posvjedočio i pravedna je stranka izgubila parnicu. Gubitak može iznositi i milijune. Nažalost, ni takve laži nisu rijetkost. Radi lažnih iskaza mnogi su već pravedni platili globu, prispjeli u zatvor ili čak izgubili život.

Lažac je sličan krivom novcu koji drukčije izgleda izvana nego što u stvari jest. Lažac koji drukčije misli a drukčije govori sličan je satu koji drukčije pokazuje vrijeme, a drukčije otkucava.

— Nisu lašci po naravi đavolska djeca — veli sv. Ambrozije — nego zato što đavla nasljeduju.

Lažac je odvratan Bogu koji je sama i vječna istina. Isus nije protiv nikoga tako žestoko nastupao kao protiv farizeja. A razlog je tome što su farizeji bili lašci i licemjeri.

— Teško vama, književnici, farizeji i licemjeri, što ste kao okrečeni grobovi koji spolja izgledaju lijepi i pristojni, a iznutra su puni truleži, mrtvačkih kostiju i svake nečistoće. Tako i vi, spolja se pokazujete ljudima pravedni, a iznutra ste puni licemjerja i bezakonja (Mt 23,27—28).

JEDNA ZANIMLJIVOST

Ima i bilo je različitih vrsta grešnika. Isus je iz svih vrsta grešnika izabrao pojedince i doveo ih do svetosti. Među lihvarima izabrao je Zakeja, koji se lihvom dobro obogatio. Ganut Božjom milošću, velikodušno nastoji popraviti svaku prevaru koju je učinio. Evo što veli:

— Polovicu svoga imanja dajem siromasima, Gospodine, i ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko. Od Isusa dobiva pomilovanje i nagradu:

— Danas dođe spasenje kući ovoj (Luk 18,8—9).

Iz redova razbojnika Isus diže do svetosti onoga razbojnika koji je bio raspet skupa s Njim, na desnoj strani. Taj se u zadnji čas pokajao i zamolio Isusa:

— Gospodine, sjeti se mene kad dođeš u svoje kraljevstvo!

Isus ga uslišava i daje mu časnu riječ:

— Zaista ti kažem: još danas ćeš biti sa mnom u raju (Luk 23,42—43).

Od razuzdanih žena Isus čini da se Marija Magdalena i žena sa Jakovljeva zdenca obraćaju k Bogu i svetom životu. Mariji Magdaleni je rekao, odn. za nju je rekao onima oko sebe:

— Oprošteni su joj mnogi grijesi, jer je mnogo ljubila.

A žena s kojom se Isus sastao na Jakovljevu zdencu, bila je žena na zlu glasu i lošega vladanja. U razgovoru joj reče Isus:

— Idi, dozovi svoga muža!

A ona reče Isusu:

— Nemam muža.

To je Isus upravo htio čuti od nje, pa odmah nadodaje:

— Pravo si kazala: nemam muža, jer si ih imala pet, a i ovaj kojega sada imaš, nije ti muž. (Iv. 4,16—18).

Žena ostade sva izvan sebe, pa se u čudu pitala: »Odakle ovaj stranac zna za moju prljavu prošlost?«

Smjesta ostavi pehar na zdencu, ode u grad i govori ljudima:

— Dođite da vidite čovjeka koji mi kaza sve što sam učinila! Da nije to Krist?

Upoznala je u Isusu obećanog Mesiju — Boga i popravila život.

Između žestokih progonitelja kršćana odabrao je Isus Savla i učinio od njega glasovitog apostola svetoga Pavla.

Međutim, iz redova lažaca i licemjera nije Isus nikoga odabrao i učinio svetim. Izgleda da se lašci i licemjeri od svih grešnika Bogu najviše gade! A nije ni čudo: jer Bog je sama istina, a lašci su baš s istinom u najvećoj opreci.

ZAŠTO LJUDI LAŽU?

Upitajmo se: zašto se toliko laže?

Većinom iz STRAHA. Načinili smo nešto što je zabranjeno pa se bojimo kazne. A to onda znači od jedne pogreške činiti dvije. Ova druga je često puta gora od one prve. Na primjer: prolio si kavu ili razbio čašu — to nije grijeh, nego samo naša nepažnja ili nespretnost. A mi sada tome pridodajemo laž — a to je već grijeh, makar i posve laki.

Zar će dječak, kome je blato poprskalo posve novo i bijelo odijelo, ukloniti mrlju s odijela, ako se uvali u kaljužu? Istina, mrlje bi nestalo, ali bi cijelo odijelo postala jedna ogromna mrlja. Pametniji dječak će ovako pomisliti:

— Sad sam učinio zlo: umrljao novo odijelo. Što će biti ako priznam? Izgrdit će me mama, ili u najgorem slučaju malo istući! Pa šta? To sam, napokon, i zaslužio. Sutra me i onako više ništa neće ni boljeti niti ću se toga sjećati, a ostat ću pošten i iskren. Naprotiv, ako pomoću laži izbjegnem kaznu, ranit ću dušu, a to će me i sutra boljeti i savjest mi neće biti mirna. Radije ću sve iskreno priznati: »Draga majko, bio sam nespretan, nagao, surov... Drugi puta ću bolje paziti. Molim Te, oprosti mi!...« Tako će biti čast i poštenje spašeno, a mislim da će i kazna nakon takvog poštenog priznanja izostati. **A i kad ne bi izostala, radije ću trpjeti za volju istine, nego da istina trpi radi mene.**

Uzrok laži često je i naš KUKAVIČLUK. Povede se u društvu riječ o ozbiljnim načelima, o idealnim stvarima, možda o stvarima religiozne prirode i sl. Nekoliko lakoumnih mladića počnu se svemu tome izrugivati. A sada! Sada bi trebalo otvoreno nastupiti za istinu, ali se ne usuđuješ. Bojiš se ciničnih lica. Radije lažeš. Tako je lakše. A u stvari: kukavica si!

Neki lažu iz ZAVISTI i LJUBOMORE. Hvale tvoga kolegu.

— On, on toga ne zaslužuje! On ima ove i one pogreške! Lažeš i lagao si — da mu umanjiš ugled.

Mnogi lažu zbog DOBITKA:

— Nije istina, nije bio gol! Lopta je prošla upravo pokraj stative!

— Nije istina, nisam se lopte ni dotakao! — kažeš, a sam najbolje znaš da je bio penal.

Čovjeka koji puta može navesti na laž i krivo shvaćena VJERNOST. Hoće da tako pomogne prijatelju, koji je zapao u nevolju.

Mnogi lažu iz HVALISANJA.

— Ljetos sam imao automobil, to si trebao vidjeti! Što li sam sve proživio ovih praznika! — i priča i priča, a nije ni polovica istinito.

Laže onaj koji odgovara u školi profesoru dok mu drugi ŠAPĆU, laže tko PREPISUJE TUĐU ZADAĆU, jer se na taj način hvali onim što nije njegovo. Karakteran mladić će toj napasti ovako odgovoriti:

— Odviše sam ponosan, a da bih htio napredovati služeći se nečasnim sredstvima!

Ima ljudi koji ne govore čistu istinu iz POVRŠNOSTI. Oni zapravo ne lažu, oni tek »brbljaju«. Vrlo su nepouzdani, jer se nisu privikli da budu točni i da prvo promisle ono što će reći. Jednostavno, za njih se slobodno može reći da ne važi ona narodna poslovica: »Ispeci, pa reci!«

Karakteran se čovjek lako čuva grubih, većih laži, no one manje laži i netočnosti ipak neki sebi olako dopuštaju. A i time kvare svoj karakter. Pošten čovjek nikad neće kazati:

— Nisam bio prisutan — ako je stvarno bio.

— I ja sam bio **katkada** među njima — morao bi reći:

— Ja sam **često** bio među njima.

Ili netko ovako rekne:

— Posve sigurno doći ću! — a trebao bi reći:

— Doći ću, ako mognem!

Sve je laž što se protivi istini i pravom smislu stvari. Može se lagati ne samo riječima nego i šutnjom i pretvaranjem, lažnim dvoličnim ponašanjem, i tome slično. I onaj laže tko uvijek samo na pol kaže što misli, tko uvijek okolišava i oklijeva, s kojim čovjek nikada nije na čisto i nikada ne zna zapravo što misli.

Sinko nikada ne laži!

Abdrol Rander, Perzijanac, još kao dječak čvrsto je odlučio da će postati derviš.

Na polasku od kuće, kad se rastajao s majkom, ona mu reče:

— Sine, ovdje u odijelo sam ti ušila 40 cekina. To ti je dio tvoje baštine. Sada idi, moj sinko, i neka Bog bude s tobom!

I kao njena zadnja oproštajna riječ bila je:

— Sinko! Nikada ne prešla laž preko tvojih usana! Obećaj mi to na rastanku! — I on je to obećao majci.

***

Karavana kojoj se pridružio mladi Abdrol uskoro bude napadnuta od razbojnika. Razbojnika je bilo mnogo, bili su na brzim konjima i dobro naoružani, tako da nije imalo nikakvog smisla oprijeti im se silom.

Dok su ih pljačkali upita jedan od razbojnika budućeg mladog derviša:

— Imaš li još štogod kod sebe što nismo pronašli?

— Imam 40 cekina zašivenih ovdje u odijelu — iskreno odgovori upitani.

Razbojnik se od srca nasmije i shvati to kao dobru šalu, pa ode dalje. Uskoro pristupi mladiću još jedan razbojnik, te ga i on upita:

— Koliko novaca imaš uza se?

— Ravno 40 cekina — odgovori mladić.

I ovaj ne povjerova nego ode dalje da pomogne drugovima u pljačkanju ostalih. Kad su konačno s pljačkom bili gotovi, upita vođa bandita mladića:

— Imaš li ti, mladiću, štogod od novca uza se?

— Tvoji ljudi su me već dva puta pitali i obojici sam rekao isto da imam 40 cekina. Majka mi ih je na polasku od kuće ušila u odijelo.

Harambaša naredi da se provjeri izjava mladića i zaista nađoće tih ušivenih 40 cekina.

Sav u čudu harambaša ga upita:

— Kako si došao na pomisao da tako dobro skriveno blago sam odaješ?

— Majka mi je na polasku od kuće posebno stavila na srce i rekla: »Sinko, nikada nemoj lagati!« Ja sam joj to obećao i želio sam ostati vjeran svom obećanju.

Ovo mladićevo priznanje silno je djelovalo na harambašu. Stavi obje ruke na ramena mladićeva i svečano se zakune da se više nikada neće baviti razbojništvom, nego će ubuduće pošteno zarađivati svoj kruh.

Ostali članovi bande bili su također dirnuti ovim prizorom, te i oni rekoše:

— Dragi naš vođo! Do sada smo te slijedili u zlu pljačkajući i čineći ljudima zlo. No od sada ćemo te slijediti i u dobru.

I kao prvi dokaz svoga popravka povratiše svima u karavani sve što su im bili oduzeli.

RADIJE ŽIVOT — NEGO LAŽ!

Bilo je to za vrijeme žestokih rimskih progona kršćanstva. Stari 90-godišnji Kardije već je odavno postao kršćaninom. Međutim, tih dana saznala vlast za taj njegov »zločin«, i, evo, jednoga jutra, dvojica poganskih vojnika stigoše pred kuću. Došli po starca da ga vode u zatvor.

Starac se u kući molio Bogu, a njegov 10-godišnji unuk se igrao pred kućom. Vojnici upitaše dječaka da li mu je djed kod kuće. Mladić je slutio na zlo, te reče vojnicima:

— Otišao je negdje da se moli.

Vojnici opsovaše i molitvu i njega i odoše dalje, a mali se učas stvori pred djedom da ga obavijesti što se malo prije dogodilo i kako je vojnike prevario.

Unuk je očekivao djedovu pohvalu, ali je Kardije tu vijest primio posve drukčije nego što se to unuk nadao. Uze unuka na krilo i ozbiljno ga poče podučavati kako se nikada ne smije lagati, čak ni tada, kad bi se nekom malom laži mogao život spasiti.

— Da li si me dobro shvatio? — pitao je djed unuka.

— Jesam, djede!

*— Onda mi obećaj da nećeš više nikada **lagati** — **insistirao** je djed. I unuk mu je obećao.*

*Sada je stari Kardije želio pokazati unuku koliko mu je stalo do toga da on ozbiljno shvati njegove **riječi** i kako nimalo ne želi da svoj život ima zahvaliti jednoj **laži** ili **prevari**. Što će učiniti?*

*Ustade i ode na javni trg i tu javno i glasno poče **ispovijedati** svoju vjeru u Isusa Krista Raspetoga i kako **ništa ne drži** do njihovih poganskih bogova.*

Naravno, ubrzo bude uhvaćen, osude ga na smrt i odsjeku mu glavu mačem.

Prijatelji i znanci su se pobrinuli da se starac pristojno pokopa, a na grobnu ploču urezali su mu ove riječi:

»Ovdje počiva čovjek koji nikada nije lagao, niti dozvolio da drugi lažu — a zvao se Kardije«.

Mudračev odgovor

Ezop je bio pjesnik i mudrac stare Grčke.

Jednom su ga upitali:

— Šta je najljepše na ovome svijetu?

— Jezik! — smjesta je uslijedio odgovor. — Jer bez jezika ne bi ništa valjalo na ovome svijetu: ne bi bilo razgovora ni dogovora među ljudima, šaputanja među zaljubljenima, molitve, koju upućujemo bogovima, pjesme, mogućnosti podučavanja i, ukratko, ništa ne bi valjalo.

A tada su ga upitali:

— Šta je najgore na ovome svijetu?

Opet su dobili začuđujući odgovor:

— I opet jezik! Jer bez njega ne bi bilo ni svađanja, ni vrijeđanja, ogovaranja, klevetanja i svega onoga što zlim jezikom počinimo.

Sve zavisi o tome kako se tko jezikom služi!

DA LI IMA SLUČAJEVA KADA SE SMIJE LAGATI?

— Znam da ima ljudi koji se veoma olako ispričavaju i vele: »Samo sam od šale lagao, a to valjda nije grijeh? Pri tome nikome nisam naškodio!«

— Šta takvima odgovoriti? Istina je da to nije veliki, možda čak i nikakav grijeh, ali to je ipak pogreška. Ako nisi laži nikome naškodio, škodio si sebi. Najveće zlo je u tome što ovakve »nevine« laži privikavaju na ozbiljne, prave, surove laži. Veliki su se karakteri sa strahom čuvali i takvih sitnih laži. Već i među poganima nalazimo za to sjajnih primjera. Sigurno si čuo za Aristida. Za njega vele da nije nikada ni iz šale lagao.

Događa se i događat će se da čovjek dođe u takav položaj, kada mora birati između laži ili vrlo ozbiljne neugodnosti. Tvoje pravilo neka bude: LAGATI NEĆU NIKADA! I gledaj da to pravilo, taj svoj princip, nikada ne povrijediš.

— A ako zaprijeti velika neprilika? Šta tada?

— U takvom slučaju je najjednostavnije rješenje da ništa ne odgovoriš. Onaj koji nas pita uvidjet će da nam je pitanje neugodno i možda nam neće više tim stvarima ni dosađivati. Ako je netko spretan možda se može »izvući«, a da ipak ne slaže. Pitali jednog političara:

— Gospodine predsjedniče, kakva je danas politička situacija?

— Jutros je bilo jako hladno, da sam morao obući zimski kaput, a tek je jesen — odgovori im spretni političar.

Sigurno je da to uvijek neće uspjeti. Šta tada? Tada ne preostaje drugo nego za volju iskrenosti junački podnijeti sve neugodne posljedice. Ako je moguće, izbjegni neugodnosti. Ako to nije moguće, drži se istine, makar štogod zato i podnio. Nije lako uvijek biti iskren i pošten, ali zato ISKRENOST i spada među JUNAČKE KREPOSTI! A ti želiš biti junak, zar ne?!

Maloj djeci se može lako oprostiti ako iz straha od šibe koji puta slažu. Ali što reći o odraslim mladićima i djevojkama i starijim ljudima kad lažu, a svaki za sebe misli i tvrdi da je čvrst karakter, ponosan na svoj razum, na svoju hrabrost i poštenje?

Samo nam ovakvi ljudi imponiraju — bilo da se radi o mladićima ili djevojkama, odraslima ili starim — preko čijih usta nikada ne prelazi laž, **jer uopće ne znaju lagati!** Koje li radosti sastati se i živjeti s takvim ljudima, na čiju svaku riječ možeš računati, jer je svaka istinita poput Svetoga pisma!

„Laž se uselila u naše mjesto!"

U gradiću Nanterre blizu Pariza živio siromah slijepac. Prosio je svakog dana pred crkvenim vratima i tako hranio ženu i četvero djece.

Jednoga dana rasrdi se na njega jedna od onih »pobožnih« žena. Da mu se osveti, poče ona pred crkvom ustavljati vjernike i pričati im kako je onaj slijepac varalica, kako posjeduje veliko bogatstvo, kako je pola zemlje u polju njegovo, i tome sl.

I uspjela je.

Svakog dana bivalo je sve manje milostinje u slijepčevoj kapi. Nakon nekoliko mjeseci njegova žena i djeca dođoše u opasnost da umru od gladi. Žena uze najmanje dijete i ode gradonačelniku tražiti pomoć. Ispripovijedila mu je kako je prije izlazila nakraj, i kako je ona žena svojim pričanjem oduzela kruh i njoj i djeci...

Gradonačelnik ode da stvar provjeri. Nije mu bilo teško uvjeriti se da žena govori istinu.

Slijedeće nedjelje stane gradonačelnik pred crkvena vrata i poče svakom prolazniku kazivati da je slijepac uistinu siromah i da je postao žrtva jedne laži i osvete neke nesavjesne žene.

— Spasite njegovu ženu i djecu, pa ćete spasiti i naš grad od sramote! — ponavljao je načelnik svakoga časa.

Zatim je pošao od trga do trga, od gostionice do gostionice, od kuće do kuće, i svuda je ponavljao:

— Laž se uselila u naše mjesto! Njezina je žrtva slijepac. Spasimo njegovu obitelj i sperimo sramotu s našega grada!

***

Malo je djela tako dostojnih čovjeka kao borba protiv laži!

Budi kršćanin! Ne izmišljaj na svoga bližnjega! Ne pričaj ništa zlo o njemu! Ne povećavaj ako i znaš nešto ružno o njemu! Pokrij tuđu pogrešku gdjegod možeš! Ne povećavaj zlo, koga i onako ima dosta na svijetu! Tumtči sve na dobro! Ne izruguj nikoga!

R.

»KAD LAŽEŠ, BAR POCRVENI!«

Bog je htio da bar malo oteža ljudima laganje, te ih je tako stvorio da pocrvene kad slažu. Može se, doduše, izučiti i ta »znanost« da lažeš bez imalo crvenila na licu. Ali to su već okorjeli lašci. Za takve se kaže:

— Laže kao da čita iz knjige!... ili

— Laže kao po loju!

Dao Bog da se za tebe nikada tako nešto ne mogne reći, jer takva »znanost« je vražja znanost. A ti radije **budi ponosan da uvijek govoriš istinu!**

Svaki čovjek koji imalo drži do svoga poštenja, do svoga karaktera, bit će iskren do kraja. Lažac potkopava najvažnije temelje svoga karaktera i pada u ćudorednu pokvarenost iz koje mu nema spasa. Tko istinu krši, on neće svojim dužnostima biti vjeran. Tko je laži i prevarom došao do nekog položaja, taj će i dalje u životu ići naprijed nečistim i sumnjivim putovima. Postane li činovnik, dat će se podmićivati, bude li trgovac, varat će gdjegod stigne. Štogod u životu postane, neće nikada biti karakteran čovjek. Iako ne uvijek, često se obistinjuje ona poslovica:

— Tko s laži počinje, s vješalima završava!

Za tebe neka bude pravilo:

— UVIJEK I NADASVE ISTINA!

Tko niječe istinu, taj prodaje ljudsko dostojanstvo. On postaje izdajica najsvetijih ljudskih dužnosti. Mnogi se ispričavaju i vele:

— Morao sam slagati!... Ali to je samo isprika. Nikada se NE MORA lagati. Zamisli što bi bilo s ljudskim društvom kad bi laž preuzela maha? Nitko ne bi mogao drugome vjerovati. Sin ne bi mogao vjerovati roditeljima, ni roditelji djeci. Svaki čas bi čovjek morao strahovati i misliti o drugome:

— Čuvaj se, on te želi prevariti!

Ni juhu ne bi mogao s mirom pojesti, a sve u strahu da ga ne bi kuharica otrovala... Ne bih smio ni liječnika zovnuti kad oboli, jer bih pomislio: »Možda će me liječnik namjerno ubiti...«

A tako se — priznat ćeš i sam — ne bi moglo živjeti na ovome svijetu. Zar nije, dakle, laž neprijatelj cijeloga ljudskog društva?

PRIČA IZ SUDNICE

Koji puta su i roditelji krivi, što svojim postupcima prisiljavaju djecu na laž i falsificiranje. Ne prisiljavajte djecu da idu na fakultete za koje nemaju želje ni sklonosti!

Otvorila su se vrata sudnice. Na njima se pojavila žena. Nezainteresiranim i službenim glasom pozvala je:

— Ljiljana B. i ostali neka uđu.

Međutim na taj poziv Ljiljana je ušla sama.

— Majka je na službenom putu... otac ne govori sa mnom. Nije htio ni da dođe — objasnila je Ljiljana.

Sudac nije imao nimalo lak posao. Pred sobom je imao optužnicu Drugog općinskog javnog tužilaštva u Beogradu u kojoj je stajalo da je Ljiljana učinila krivično djelo falsificiranja dokumenata učinivši lažnu diplomu, da je učinila krivično djelo navođenja na ovjeravanje neistinitog sadržaja, i da je, sačinivši lažno uvjerenje pravnog fakulteta o uspjehu na studijama po pojedinim predmetima, zajedno sa općom prosječnom ocjenom, učinila krivično djelo falsificiranja isprave.

Prvi puta pred sucem

Sudac je imao pred sobom papir sa nabrojanim članovima krivičnog zakona, ali je isto tako imao pred sobom i živog mladog čovjeka, koji je — to je bilo očigledno — tek tu u sudnici postao svjestan težine učinjenog prekršaja.

— Što vi, Ljiljana, imate da kažete? — upitao je sudac djevojku.

I Ljiljana je počela govoriti:

— Mene nitko i nikad nije pitao za mišljenje, za sud, za savjet... Ja sa svojim roditeljima nikad nisam sjela i ravnopravno razgovarala. Ja sam uvijek samo slušala. Vi ste prvi koji traži od mene da govorim.

Onda je zašutjela, drhtavom rukom obrisala suze, pa je nastavila:

— Sve ću vam reći. Ne da bih se opravdala, već zato da biste mogli dobro presuditi.

A zatim se pred sucem i porotnicima, po tko zna koji puta, oslikavala jedna ljudska sudbina, razmotavao i ogoljavao jedan ljudski život.

— Ja sam to samo za njih uradila. Samo da bi mama i tata postali najzad zadovoljni što me imaju. Uvijek su se ponašali prema meni kao da me nisu željeli, voljeli... Živjeli smo u Beogradu, a onda su oni dobili drugi posao i otišli u Zagreb. Ja sam ostala ovdje sama. Bila sam brucoš (prva godina fakulteta). Pala sam na prvom, na drugom, na trećem ispitu...

Tada je Ljiljana izgubila samopouzdanje, prestala izlaziti na ispite i sasvim zapustila fakultet. Roditeljima je lagala da prelazi iz godine u godinu. Kada su prošle četiri godine od njenog upisa na fakultet, počeli su je zapitkivati kada će diplomirati.

— Još samo jedan ispit — mjesecima je odgovarala Ljiljana.

A onda jedne večeri zazvonio je telefon. Ljiljanin otac je rekao:

— Ne javljaj se i ne dolazi dok ne doneseš diplomu!

— Nisam znala kako se to radi — pričala je dalje Ljiljana na sudu — a nisam se mnogo ni trudila. Uzela sam tatinu diplomu, kupila u knjižari letraset i pristupila poslu.

Presuda i obećanje

Za jednu noć Ljiljana je napravila sebi diplomu o završenom pravnom fakultetu, popunila indeks, napisala uvjerenje o položenim ispitima, i prosječnoj ocjeni...

Sve je to odnijela roditeljima koji su bili vrlo zadovoljni.

— Znate, oni su mi se tada prvi puta obradovali. Rekli su: »E, sad još da te zaposlimo pa smo mirni!« Pretrnula sam. Prvi put sam tada pomislila da sam uradila nešto strašno i nedozvoljeno. Smatrali su da trebam preseliti u Zagreb i tu da se zaposlim. Odbila sam, govoreći da bih više voljela ostati u Beogradu i tu se zaposliti...

Ljiljana nije ni znala kada je njezin otac lažna svjedočanstva — koja su njenim roditeljima trebala da posluže kao

potvrda uspjeha kćeri — odnio u jedno poduzeće na konkurs za pravnika — pripravnika. Tako se sve otkrilo.

— Ja nikad nisam mislila da koristim tu diplomu. Ja sam samo njima htjela ugoditi, da mi za uzvrat pruže malo ljubavi i topline za kojom sam uvijek čeznula. Ja nisam htjela nikoga prevariti. Nisam ni znala da je tata odnio dokumenta u poduzeće...

I šta sudac može učiniti u ovakvim slučajevima? Pred sobom ima optužnicu, ozbiljnu i tešku, ali i mladu djevojku koja očigledno nije bila svjesna težine učinjenoga djela... I evo konačno presude:

— U ime naroda Ljiljana B. osuđuje se na 10 mjeseci zatvora, uslovno na četiri godine... Sudac je čitao presudu, a Ljiljana je pognute glave slušala.

— Nikada neću zaboraviti da ste mi vjerovali, da ste me slušali, druže suče — rekla je polazeći prema vratima.

Zatim je zastala, vratila se i dodala.

— Ja právo nikada nisam voljela. Otac me je upisao na taj fakultet... a ja sam željela postati liječnik. Sada ću ipak postati pravnik, obećavam.

Otišla je, pognutih ramena. Opet sama, kao što je i došla.

ZLATNE RIBICE

Vinko je, od kad ga znam, uvijek bio prepreden i snalažljiv momak. Nikad nije dozvolio da ga život pobijedi. U stvari bio je umjetnik — slikar, ali se nije držao samo svoga posla, inače bi slabo prolazio u životu, jer mu njegova umjetnost nije donosila mnogo novaca. A znao je lijepo živjeti i još više potrošiti.

Kad sam ga jučer posjetio u njegovom ateljeu veoma sam se začudio. Velika prostorija kroz koju se moralo proći da bi se stiglo do ateljea, bila je puna postarijih dama. Brbljale su o svemu i svačemu, a svaka je pažljivo držala na krilu staklenu posudu sa zlatnom ribicom.

Zbunjen prizorom na koji sam naišao izađem iz prostorije da provjerim da se nisam zabunio. Ali o zabuni nije bilo ni govora: njegov broj stana, njegova tabla na vratima — sve je bilo na mjestu.

— O zabuni, dakle, nema ni govora. Ipak ovdje stanuje moj prijatelj Vinko — govorio sam sam sebi. — Ali te žene i te zlatne ribice, šta je s tim? To nisam mogao odgonetnuti.

— Da li sam ja to došao k veterinaru, koji se bavi liječenjem zlatnih ribica? — pitao sam prijatelja ušavši k njemu.

— Šta ti je to palo na pamet? — pitao sam dalje. — Ta ti nemaš pojma o liječenju ribica.

— Jasno da nemam — odgovori mi Vinko. Ali stvar je vrlo jednostavna. Ove žene što si ih vidio u »čekaonici«, moraju dan ranije donijeti svoje bolesne »pacijente«, a tek sutradan moći će ih zdrave vratiti kući. Zar nije jednostavno?

— Jednostavno, veliš? — Sada istom ništa ne razumijem.

— Odmah će ti sve biti jasno. Za svoj trud po ribici naplaćujem 20 maraka. Ali uspjeh je zagarantiran. Svaka od njih to rado plati kako bi svoju ljubimicu sačuvala na životu. Jer sve su te ribice bolesne ili su već posve blizu smrti. Navečer pokupim sve te »bolesnike« i odem svom prijatelju Ivi, koji se bavi uzgojem tih ribica, i to naveliko. Pregledamo pažljivo veličinu i boju pojedine bolesne ribice i zamijenimo bolesne sa zdravim. Njemu platim za svaku ribicu po 10 maraka. On je s tim posve zadovoljan, a i meni dosta ostane. Posao ide izvrsno. Mnogo više zaradim tim poslom nego li sa slikanjem.

— A moralna strana te prevare? Zar te to nimalo ne smeta? — pitao sam Vinka.

— Prevara, veliš? — odgovori mi Vinko. I ne slutiš koliko boli i suza uštedim tim ženama i kako su sretne kad sutradan odu kućama s ozdravljenim ljubimcima!

— Svakako je to nekakav dvostruki moral — priznat ćeš i sam — ustrajao sam.

— E, moj prijatelju, svaki je moral na ovome svijetu dvostruki — odgovori mi prijatelj, otvarajući bocu. Nego daj da popijemo po čašu dobroga vinjaka.

POŠTENJA MI!

Tko uvijek običava održati zadanu riječ, neće mu biti nikada potrebno lakoumno zaklinjanje. Često je i olako zaklinjanje »pojas za spasavanje« onih koji mnogo lažu ili inače nisu čvrstoga karaktera.

— Hoćeš li danas popodne doći na nogomet?

— Hoću!

— Poštenja mi, hoću!... a kasnije se i ne sjeti što je obećao.

— Hoćeš li mi sutra posuditi svoj rječnik?

— Hoću! Poštenja mi, kad ti kažem!

— Dečki, danas nemamo petoga sata. Profesor matematike putuje prije podne. Možemo ranije kući.

— Varaš?

— Poštenja mi!

— Zakuni se!... — i on se zakune.

***

Ne povodi se za takvom modom ni za takvim mladićima! Zar nije mnogo ozbiljnije ako takvom zgodom mjesto zakletve kažeš:

— Da, drugovi, tako je! Ne običajem lagati, pa čemu da se i sada zaklinjem!

Kad čujem nekoga da se mnogo i često zaklinje, odmah mi se nameće misao: taj čovjek mora da mnogo laže, a sada slučajno govori istinu, pa zna da mu ne vjeruju i zato se zaklinje. Tko ne običaje lagati, tome ne treba zakletve. U tom smislu i veli nam Isus:

— Vaša riječ neka bude: da, da i ne, ne! Što je više od toga od zla je. (Mt 5,32).

Drži svoje obećanje i održi zadanu riječ!

Dobro promisli prije nego što kaniš nešto obećati. Ne daj nikome i nizašto olako svoje riječi! Ali kad si jednom nešto obećao, tada — makar bilo i teško — valja održati riječ. Nije karakteran čovjek na čiju se riječ ne može osloniti. Lijepo veli u tom smislu jedna latinska poslovica: »Lažna usta nitko ne poštuje!« — »Falsus ore, caret honore!« Naprotiv, tko je uvijek vjeran svojim obećanjima, taj pokazuje jakost i čvrstinu, koja imponira.

TELEFONSKE LAŽI

Telefon je divan izum, ali se itekako može zloupotrebljavati. Nekad to biva iz naivnosti, a nekad iz prave paklenske zlobe.

Jedna 16-godišnja učenica iz francuskog grada Metza, čije se ime zbog njene maloljetnosti drži u tajnosti, vrlo je često nazivala telefonski razne osobe i javljala im o prometnim nesrećama koje su tobože doživjeli njihovi najmiliji. Njoj se to činilo kao zabava, ali za mnoge je to bio izvor velikih nevolja i boli.

Tako je jedna majka pala u nesvijest kad je čula da joj je kćerka poginula. Pola sata kasnije djevojka se vratila kući. Što je majka kroz tih pola sata proživjela — to si je teško i zamisliti!

No, najviše zabave mladoj učenici pružali su napadi na jednog trgovca s kojim je nekom prilikom došla u sukob. Grdno mu se osvećivala: nazivala bi njegove kolege i poslovne prijatelje, te im — predstavivši se kao inspektorica rada — rekla kako je njihov kolega silovao neku djevojku. Tako se je ona zabavljala, a drugima stvarala velike nevolje. I trajalo je to dosta dugo.

Međutim, jednoga dana, telefonska teroristkinja je ipak zaglavila i to upravo radi toga trgovca. Naime, javila mu se osobno, predstavivši se kao direktorica škole, i kazala da mu je sin u školi teško ozlijeđen. Čovjek je smjesta dojurio u školu, i, dakako, zatekao sina zdrava i čitava. Ali, prepoznao je glas svoje mučiteljice i ona je ubrzo, pod unakrsnim ispitivanjima, sve priznala:

— Činilo mi je veselje da drugim ljudima zadajem bol... — tako je kušala objasniti svoje postupke.

***

Poznavao sam jednu ženu koja je živjela u Rijeci. Sin jedinac bolovao je od leukemije. Bolest je bila već u zadnjoj fazi. Ležao je u bolnici u Ljubljani, odakle je očekivala najgore vijesti.

U noći zvoni telefon. Ona ustaje, prilazi s najgorim slutnjama k slušalici, odakle se javlja glas — naravno nepredstavljen i zakamufliran kao i svi takvi i slični »junaci«:

— Halo! Ovdje smrt. Dolazim po vašega sina!... Slušalica se spušta, svaka daljnja veza je prekinuta. A prenapregnuti živci žene i majke skoro da popucaju. I tako se to ponavljalo ne jednom, nego više puta.

I danas se ne mogu načuditi kakvih ljudi-neljudi ima na ovoj kugli zemaljskoj!

ISTINA

Protivno laži je ISTINA. To je uzvišeni pojam. Svi je poznajemo, često je spominjemo i visoko cijenimo. Veoma je lijepa odlika za čovjeka koji istinu ljubi i uvijek istinu govori. Za takvog čovjeka kažemo da je istinoljubiv čovjek. Budi i ti takav!

Govoriti može samo čovjek. Papiga i čvorak mogu se doduše naučiti da ponavljaju poneke riječi, ali izražavati svoju misao riječima, to je samo čovjekova povlastica.

Mi smo u tom smislu povlašteni nad svim drugim zemaljskim stvorovima. Ali ta povlastica nosi sa sobom i odgovornost. Pravo i dužnost uvijek idu skupa, uvijek su u međusobnoj vezi. Ako je GOVOR pravo što ga ima samo čovjek, onda je istinito upotrebljavanje jezika naša DUŽNOST, koja izvire iz toga prava. Zato i veli Isus:

— A ja vam kažem da će ljudi za svaku nekorisnu riječ koju izreknu, polagati račun na sudnjemu danu. Jer će se po svojim riječima opravdati i po svojim riječima osuditi (Mt 12,36).

No, nije Isus to samo naučavao, nego uvijek i primjerom pokazivao. Čitaj samo evanđelja pa ćeš vidjeti kako je Isus svaku riječ i te kako dobro promislio, pa tek onda rekao.

Životinja nema dara govora. Ona samo urliče, buče, zavija, grakće ili kriješti. Ljuska bez jezgre. A ljudska riječ nije samo prazna olupina, ona ima sadržaj, ona kori ili hvali, vrijeđa ili miluje, popravlja ili kvari. Eto, u tom je ogromna odgovornost izgovorene riječi! Tko svoje riječi ne promisli prije nego li ih izgovori, taj nije ozbiljan čovjek i veoma je daleko od toga da se za njega može reći da je čovjek karakteran, da je od riječi.

A tvoj ideal mora biti da postaneš čovjek:
koji zna biti uljudan bez laskanja,
iskren bez surovosti,
prijatelj, a da ne napušta svoje principe,
vjeran vazda svojim načelima, a da nikoga pri tome ne vrijeđa!

Sunce, tako sjajno, tako čisto ide svojim putem po nebeskom svodu, na kojem nema tame, nema dvoličnosti. Kad sine, lice nam se vedri i kao da crpimo iz njega dobro raspoloženje i snagu. Čovjek istinite duše životno je sunce svima oko sebe. Na njega gledamo s veseljem i na njega uvijek možemo računati, na njega se, bez bojazni, osloniti.

Budi i ti takav!

Nikada nemoj lagati, a — u najtežim slučajevima — nauči se šutjeti.

P. Montagazza

BUDI ISKREN I BUDI BORAC ZA ISTINU

Ovdje bih te, dragi čitatelju, želio upozoriti na jednu zanimljivu stvar: **Budi iskren** ne samo prema drugima, nego i **prema samome sebi!**

— Što to znači?

— To znači: štogod činiš, pitaj svoju savjest, da li činiš pravo. Nemoj sama sebe varati. Ako imaš hrabrosti biti iskren prema samome sebi, koliko ćeš puta morati priznati da nije istina čime se ispričavaš:

— Nisam imao vremena da se pripravim za školu.

— Nemam ni dinara uza se i stoga ti ne mogu uzajmiti.

— Zaboravio sam ti adresu i zato ti se nisam mogao javiti — ispričavaš se prijatelju što si ga zaboravio, a u stvari je jedina krivica tvoja lijenost . . . itd.

Nešto si uspio prikazati kao velikodušno djelo s tvoje strane, a po srijedi je to bila obična sebičnost ili računica.

I kad si onu golišavu sliku promatrao, govorio si sam sebi: da te zanima samo njezina umjetnička vrijednost, a znao si dobro da to nije istina. I kad si se ono nedavno

zapleo u onaj nepristojni i prljavi razgovor, nije istina ono čim si sam sebe kušao zavaravati: »Ta nisam više malo dijete«. Istina je bila posve nešto drugo:

Ti si lijeni i kukavički nevaljalac,
daleko si još od toga da si postao čestit karakter,
i suviše često napuštaš svoje principe!
Tu bi našao istinu kad bi bio iskren prema samome sebi.
Razgovaraj često sam sa sobom u dva oka pa ćeš se bolje upoznati!

Priznaj sam pred sobom da si još mlad i prema tome se vladaj! Nemoj oponašati odrasle ni u nastupima ni u zabavama. Ne hvalisaj se i ne kritiziraj sve oko sebe, ne sudi na sva usta o stvarima u koje se još posve dobro ni ne razumiješ, jer ti za to nedostaje ili potrebna naobrazba ili — ako to imaš — životno iskustvo! Nemoj misliti da sve razumiješ, da si svemu dorastao, da sve smiješ čitati i gledati i sve oponašati. Premlad si i preneiskusan za mnoge stvari. Tvoja prava veličina skrivala bi se u poslušnosti. A toga ti najviše manjka. Misliš da sve smiješ zahtijevati što si stariji smiju priuštiti. Dozvoli — i ako imaš osjećaj pravde u sebi — uvidi da su oni teškom mukom kroz dugi život zaslužili da više uživaju i da sebi više toga dozvole nego ti.

Možda još nisi došao do svoga dinara, možda još nikada nisi ništa privredio, nego još živiš na račun svojih roditelja ili nekoga drugoga. Onda računaj s tim i ne troši novac u suvišne stvari, bar dotle, dok sam ne počneš zarađivati. Budi iskren i u tim stvarima prema samome sebi i ne iziskuj da ti se priznaju prava koja još nemaš i ne možeš imati.

Budi iskren i prema Bogu!

Budi svjestan da smo zavisni o Njemu. I to potpuno: u svakom otkucaju svoga srca, u svakom dahu duše, u svakom treptaju oka. Koje li dakle laži i obmane kad mladi ljudi — dok u njima još bukti neokrnjena mladenačka životna snaga — tako misle i žive kao da im Bog ne treba, kao da su sami sebi posve dostatni.

Ili zar je onaj iskren, tko ima vjeru i vjeruje, ali to niječe pred drugima ili je strašljivo prikriva i taji. Boji se prigovora, nečije zamjerke ili ismijavanja.

Bog je sama vječna istina. Istini dakle služiti, istinu govoriti — znači Bogu služiti i Njega častiti. Tko je otvoren, iskren u svom govoru, u njegovoj riječi živi slava Božja. Tko služi nekom uzvišenom cilju, bez pretvaranja i neiskrenosti, u njegovim djelima živi Bog. Čije su riječi i djela kao otvorena knjiga, čiji je život čist i nepomućen poput gorskog potoka, u njegovom životu i u njegovoj duši vlada kraljevstvo Božje.

Dragi čitatelju ovih redaka! Eto kakva te divna zadaća čeka u životu: biti čovjek od istine, širiti kraljevstvo istine i iskrenosti. A to znači — pripravljati u svojim bližnjim stan Božji.

Ogledaj se samo malo oko sebe! Kakva li gomila laži zasjenjuje ovaj svijet! Koliko li je u njemu sljeparija, koliko opsjena, koliko licemjerstva, površnosti, podvala, neiskrenosti i prevara. To je sve tama. Posve daleko od toga da bi to bilo kraljevstvo Božje, jer Božje kraljevstvo je kraljevstvo svjetlosti, a ne tame.

Ti, kao borac za bolji svijet, kao vjernik, kao karakteran čovjek, bi li mogao štogod učiniti u to ime? Možda propovijedati protiv laži?... Ne bi s tim daleko došao! No nešto ipak možeš. A to je:

Ljubi istinu, ljubi je iznad svega!
U svojim riječima, djelima i životu.
I tako će svako tvoje djelo biti kao udarac mača u borbi za kraljevstvo Božje!

ŠTO VEĆI TIRAŽ — POD SVAKU CIJENU

(Ili: O lažima u tisku)

U ljeto 1897. godine vlasnik najvećeg novinskog trusta u SAD, Vilijem Randolf Herst, pozvao je na razgovor glavne urednike svojih najvećih listova: »NJUJORK DŽORNALA«, »NJUJORK AMERIKENA«, «BOSTON AMERIKENA« i »SAN FRANCISKO EGZAMINERA«.

— Gospodo, tiraž naših listova stagnira! — Herst je bio vrlo kratak, kao i obično.

— Ne pružamo čitaocima ono što ih uzbuđuje.

Prišao je geografskoj karti na zidu i upro prstom u jednu točku.

— Kuba, gospodo! — uzviknuo je. — Kuba je karta na koju ćemo zaigrati. Kuba ne želi više da bude španjolska kolonija. Na Kubi je opet došlo do pobune. Svaki prosječni Amerikanac je osjetljiv kad su u pitanju obitelj, imovina i sloboda! Pisat ćete o španjolskom teroru na Kubi, o pobijenoj djeci, obeščašćenim djevojkama, paljevinama i pljačkama. Uzburkat ćete američka osjećanja za slobodu i demokraciju! Objavit ćemo rat Španjolskoj!

— Gazda, ali Kubanci se bune uglavnom zato što cijena šećeru pala, pa je na ostrvu zavladala kriza! — uze riječ jedan od urednika. To što vi tražite, daleko je od istine.

— Nitko od vas nije plaćen da piše istinu, Morgane! — presječe ga Herst. — Vi ste plaćeni da pravite novine koje se dobro prodaju. Nama su potrebni španjolski zločini!.. To je sve! Slobodni ste, gospodo!

Herstove novine počele su širiti izmišljotine o teroru na Kubi. Vješti novinari umjeli su da ih učine uvjerljivima. Španjolska je uložila Vašingtonu protest, a pošto se Herst na to nije osvrtao zabranila je američkim novinarima boravak na Kubi.

— Dobili smo prvu rundu! — zadovoljno je rekao Herst.

— Sad nijedan američki novinar iz konkurentskih listova neće moći provjeravati pišemo li istinu ili ne. Udarite po Španjolskoj još bezobzirnije!

Javio se pokojnik

Već smo govorili o zloupotrebi telefona; preostalo nam je da reknemo koju riječ i o telegramima lažnog sadržaja. Ima i takvih »šaljivdžija« koji se zabavljaju šaljući lažne telegrame, koji prouzrokuju pored velike materijalne štete onima na čiju adresu stižu, često puta i preveliku bol i tugu, a ponekad dovode u opasnost i ljudske živote. — Poslužit ćemo se člankom T. Markovića, objavljenog u sarajevskom »Svijetu« 1974.

Na vrata stana Splićanina Marijana Šabića u prvim večernjim satima zakucao je poštar.

— Imate telegram — rekao je poštar Zagorki, Marijanovoj supruzi.

— Od koga li je? — pitala je mlada žena dok je otvarala kovertu.

— To je sigurno od muža — dodala je uz osmijeh, čim je u vrhu telegrama spazila da piše »Minhen«.

Ali kad je počela čitati njegovu sadržinu problijedila je kao krpa, zajaukala i pala u nesvijest, jer je na tom komadiću papira pisalo:

— »Marijan poginuo. Čekajte njegov leš u Jesenicama. Nema sprovodnika. Komšije«.

Na plač i zapomaganje djece prva je onesviješćenoj ženi pritekla u pomoć njena sestra Ivanka, a ubrzo i svi susjedi koji su nesretnu i uplakanu ženu, pošto su je povratili iz nesvijesti, počeli tješiti. Međutim, bez uspjeha. Žena je i dalje kukala, stalno ponavljajući:

— Zar da pogine sada, kada je konačno odlučio da se vrati iz pečalbe! Ne, to je nemoguće, to nije istina . . .

***

Ipak, iste večeri o tragičnoj pogibiji Marijana Šabića obaviješteni su i njegovi roditelji, otac Jure i majka Marija, koji su živjeli u selu Zmijevci, braća Ivan i Stipe u Austriji i Mate u Americi, ostala rodbina u Osijeku, Peći i Parizu . . .

I svi su oni, što su brže mogli, pohitali u Split, da bi se zatim Marijanov brat Ante sa Zagorkinom braćom i dvojicom prijatelja našli u Jesenicama, s namjerom da sačekaju posmrtne ostatke Marijana Šabića.

Međutim, u Jesenicama ih je čekalo iznenađenje: nitko o svemu tome nije im znao ništa reći. Onda je telefonskim putem uspostavljena veza sa našim konzulom u Minhenu, odakle je stigao odgovor:

— Nismo upoznati sa pogibijom nijednog Jugoslavena, bar u ovih posljednjih sedmicu dana!

Zatražili smo pomoć minhenske policije, ali odgovor je bio isti kao i onaj iz jugoslavenskog konzulata.

— Mi vam savjetujemo da se vratite u Split — rekao je službenik konzulata, — a mi ćemo odmah provjeriti stvar i smjesta vam javiti.

Samo koji minut poslije, kad su umorni i potišteni došli nazad u Split, pošta ih je obavijestila da imaju telefonski poziv iz Minhena. Gotovo svi su kao bez duše pojurili u centralu i brat Ante umalo nije dobio srčani udar kada je uzeo telefonsku slušalicu u ruke. S one strane žice javljao se lično Marijan Šabić:

— Šta vam bi da dižete toliku uzbunu, živ sam i zdrav! I dolazim.

Smjesta je sjeo u automobil i poslije nekoliko sati bio ponovno među svojima.

***

Telegram iz Minhena bio je, dakle, samo jedna obična i neukusna šala nekog ili nekih Marijanovih »prijatelja«, koja je osim nepotrebnog troška od oko milijun starih dinara mogla da izazove i daleko teže posljedice.

Ovaj splitski primjer, međutim, nije usamljen. Sve češće se događa da netko, ne znamo iz kojih i kakvih razloga, očevima i majkama, braći i sestrama, sinovima i kćerima šalje lažne telegrame o navodnoj smrti njihovih najbližih, izazivajući na taj način kod mnogih teške psihičke poremećaje i traume. Ponekad se čak dovode i životi u opasnost, kao što to pokazuje primjer Stanoja Ćirkovića, penzionera iz Aleksandrovca, koji je prije nekoliko godina, primivši jedan takav lažan telegram, samo zahvaljujući brzoj ljekarskoj intervenciji ostao živ.

Ta potresna ljudska drama, koja se odigrala zahvaljujući jednom nehumanom i neljudskom postupku nepoznate osobe, tekla je ovako:

Na adresu Stanoja Ćirkovića, penzionera iz Požarevačkog Aleksandrovca, jednog jutra je stigao telegram iz Beograda, u kojem je pisalo: »Žana je mrtva! Dođite odmah. Sahrana sutra. Zet Pavle«.

Telegram se odnosio na njegovu kćer Živanku, koja je kao građevinski tehničar živjela i radila u Beogradu.

Ta kobna i poražavajuća vijest najteže je pogodila oca Stanoja, inače srčanog bolesnika, koji, dok je čitao telegram, umalo nije umro od tuge za voljenom kćerkom. Ipak, u sebi je našao još

toliko snage da zajedno sa ženom Radmilom sjedne u prvi autobus i već u podne stigne u Beograd, u Višegradsku 6, gdje su mu kćer i zet stanovali. Pošto u stanu nije bilo nikog prihvatili su ih susjedi, koji su tužnim roditeljima objasnili da je njihova kćer živa i da su je baš tog jutra sreli na stepenicama kada je odlazila na posao! Pošto otac i majka nisu u to povjerovali pozvano je poduzeće u kojem je radila njihova kćer i tek kada su preko telefona čuli njen glas uvjerili su se da se s njima netko na nehuman i okrutan način poigrao.

***

Slično nešto doživjela je i Dragica Križnik iz Celja.

Jednog toplog augustovskog dana, s nestrpljenjem očekujući da joj dođe muž Martin koji se nalazio na privremenom radu u SR Njemačkoj, i da zajedno sa svojom petogodišnjom kćerkom Marijanom iskoriste godišnji odmor, Dragica je dobila dva telegrama, oba iz Majnca, gdje joj je muž bio zaposlen. U jednom je pisalo:

— »Kraj je s mojim životom. Više se nikada nećemo vidjeti. Danas je sa mnom svršeno«.

A u drugome telegramu je pisalo:

»Duboko saučešće. Sutra će vaš muž biti sahranjen. Njegovi prijatelji: Marija, Jovo, Hajne i Mirko.«

Mada je bila šokirana tim vijestima, Dragica ipak u sve to nije povjerovala! Jer, kako je kasnije pričala, ona je dobro znala svog supruga, ona je znala da on nikada ne bi na sebe dignao ruku i da prije svega ne bi na taj način ostavio kćer Marijanu, koju je bezgranično volio. Ali, kada joj je ubrzo i Martinova sestra Dragica iz Šentjurja javila telefonom da je i ona dobila telegram o tragičnoj smrti svog brata, da su telegramima obaviješteni i njezini roditelji, kao i brat Edo u Ljubljani, nestalo je i ono malo nade da je njen muž Martin živ.

Pošto su Martinovi roditelji željeli da im sin bude pokopan u rodnom Rifniku kod Šentjurja, Dragica je zatražila dopust u poduzeću, zakupila automobil-furgon, kupila kovčeg, vijenac i svu ostalu opremu i preko Maribora krenula u Majnc. Međutim, u međuvremenu, dok je ona jurila da prihvati posmrtne ostatke svoga muža, na adresu Martinovih roditelja stigao je nov telegram u kojem ih je »pokojnik« izvještavao da je živ i zdrav.

Opet je, izgleda, neki »šaljivčina« htio da se na okrutan način poigra sa osjećajima Martinovih najbližih i najdražih ili je to neki njegov »prijatelj« želio da mu se na taj način osveti.

***

Zamislite kako su se osjećali Mileva Stanojlović i njena kći Milostiva, kada su u »tuđoj zemlji« — obje su bile na privremenom radu u SR Njemačkoj — samo nekoliko dana iza kako su dobile pismo od kuće, u kojem su ih obavještavali da su svi dobro i zdravo, u rukama držale telegram ovoga sadržaja:

— Stevo poginuo, Ranka u bolnici!

Za majku i kćerku koje su se otisnule u bijeli svijet da bi zaradile koji dinar to je bio težak udarac. Što su mogle drugo učiniti nego da se na brzinu spakuju i krenu u svoju rodnu Grabovicu. Već sutradan, obje u dubokoj crnini, koračale su dobro poznatim seoskim putem, uz plač i lelek. A onda rođenim očima da ne vjeruju: njima u susret je dolazio nitko drugi, nego »pokojnik« Stevo! Vidjevši majku i sestru poletio im je u susret s riječima:

— Otkuda vi? — da bi tek tada primijetio da su u crnini i da njihovim licima lije potok suza.

— Sine, Stevo, daj da te majka zagrli, da te živa poljubi! — rekla mu je majka i poletjela mu u zagrljaj. I tek tada je sinu ispričala o telegramu, koji je, kako je u njemu pisalo, poslao njen djever Ratko Tašić.

Samo nekoliko minuta kasnije u domu Stanojlovića, umjesto tuge i žalosti, zavladala je radost. Veselilo se i pilo u zdravlje »pokojnog« Steve i »teško povrijeđene« druge kćeri Ranke. Lažni telegram nije izazvao neke teže posljedice osim pretrpljenog šoka i gubitka nekoliko desetina tisuća starih dinara, teško zarađenih u tuđini, ali sigurno da on ne može služiti na čast onome tko je takav telegram sročio i poslao.

***

Tu zlobnu i lažnu igru o osjećajima nedavno je dobro osjetio i naš poznati nogometaš Branko Oblak. Uoči utakmice s Vojvodinom u Novom Sadu, prvotimcu Hajduka anonimni telefonski glas javljao je da mu je poginuo sin. Srećom, rukovodstvo splitskog tima nije o tome obavijestilo prvotimca, pa Oblak nije doživio neprijatan šok. Kasnije se, naravno, ispostavilo da je zloba bila unaprijed sračunata kako bi Hajduk toga dana nastupio bez svoga najboljega igrača.

To su, eto, neke od priča o lažnim telegramima, koji sve češće kruže među nama, bez provjere putujući od grada do sela, od sela do grada, i koji pokatkad mogu da koštaju i ljudskih života, zahvaljujući nečovječnim postupcima mnogih »šaljivdžina«, onih koji su bez ikakve grižnje savjesti spremni da se na jedan takav okrutan način poigravaju s tuđim osjećajima.

ČAST I DOBAR GLAS

Eto smo došli do jednog veoma važnog odsjeka u obrađivanju VIII. zapovijedi Božje. Dosta stranica ćemo posvetiti ovoj temi, jer smatramo to veoma potrebnim. Govorit ćemo:

— O poštivanju dobroga glasa i časti, o tome kako treba poštivati svoj vlastiti dobar glas, a također i dobar glas svoga bližnjega.

— O rušenju dobrog glasa bližnjega OGOVARANJEM, KLEVETOM, i koliko je to nepravedno i grešno. O našoj dužnosti da popravimo — koliko je to moguće — oštećivanje tuđeg dobrog glasa i časti.

— Što je ČAST?

— To je izvanjsko priznavanje vrijednosti neke osobe.

Čast se iskazuje riječima tako da nekoga pohvalimo ili se divimo njegovim djelima. A djelom se pokazuje čast kad nekoga uljudno pozdravljamo, pozovemo k svome stolu, ustupimo mu mjesto u vlaku ili tramvaju. Znakovima se pokazuje čast kad nekom daješ dar, izvjesiš na zidu njegovu sliku i slično.

— Što je DOBAR GLAS?

— To je javno dobro mišljenje što ga ljudi u društvu imaju o nekoj osobi.

Do časti i dobroga glasa dolazi čovjek svojim poštenim životom. U govoru bira samo lijepe riječi. Pazi da nikome ne učini krivo. Dugove točno vraća. Štetu pravedno nadoknađuje. Drugome pomaže gdjegod stigne. U svemu je marljiv, točan i savjestan. Kroz ruke mu mogu prolaziti i milijuni tuđega novca, ali se ni para neće zalijepiti za njegove prste. Ako je oženjen, prema ženi je dobar i djecu čestito i plemenito odgaja. U crkvu ide kad god je to red. Rado pomaže sirotinju i daje za dobrotvorne svrhe.

O takvom čovjeku ljudi rado govore, njegova plemenita djela razglašuju, nadaleko i naširoko. Svuda ga hvale i lijepo susreću. Takav rad i takva djela su redoviti načini kojima se stiče čast i dobar glas pred ljudima.

TEMELJ POŠTOVANJA I ČASTI

Na čemu se temelji dužnost poštovanje sebe i bližnjega? Najvažniji razlog dužnosti poštovanja sebe i bližnjega jest čovjekova BOGOSLIČNOST. Čovjek je vrijedan poštovanja prije svega zbog toga jer je Božje stvorenje, Božje dijete, po Kristu otkupljen, milošću obdaren, određen za vječno spasenje. Upravo zbog toga je svaki čovjek vrijedan poštovanja. Štoviše, ima pravo na to bez obzira na svoje manjkavosti (slabije intelektualne sposobnosti, tjelesne nedostatke i sl.). Pa i grešnik — doduše ne kao grešnik, nego kao čovjek — vrijedan je poštovanja radi svoje BOGOSLIČNOSTI.

Drugi temelj poštovanja i časti čovjekove jest: njegovo nastojanje oko dobra, oko moralnog života i služenja Bogu i ljudima. Tu je razlog našega većega poštivanja svetaca: veće požrtvovanje oko časti Božje i dobra braće ljudi.

Treći temelj poštovanja je služba zajednici. Svako časno zvanje zaslužuje poštovanje. Što je časnije zvanje i što se to zvanje sa više gorljivosti i zalaganja obavlja — to je razlog našega poštovanja za takve ljude veći.

Evo i nekoliko citata iz Sv. pisma o tome kako treba poštivati **predstavnike vlasti** jer je njihov rad u službi zajedničkog dobra, a već time i u Božjoj službi:

— Podajte svakome ono što mu pripada: onomu, koji s pravom traži porez, porez; koji carinu, carinu; koji poštovanje, poštovanje; koji čast, čast! (Rim 13,7).

— Sve poštujte, braću ljubite, Boga se bojte, kralja častite: (1 Petr 2,17).

— Među braćom je glavar dostojan časti; koji se Gospoda boje, u časti su pred njim (Sir 10,20).

Poštuj predstojnike na duhovnom području i svećenike! Evo i u tom pravcu nekoliko citata iz sv. Pisma:

— Boj se Boga i štuj svećenika! Svom dušom svojom boj se Gospodina i poštuj njegove službenike... Ljubi Stvoritelja svoga i ne ostavljaj slugu njegovih... Budi darežljiv... Čak ni mrtvome ne uskrati svoje milosti! Sir (7,29—33).

— Tko vas sluša, mene sluša. Tko vas prezire, mene prezire. A tko prezire mene, prezire Onoga koji je mene poslao. To su Isusove riječi upućene apostolima i njihovim zamjenicima (Luk 10,16).

— Molimo vas, braćo, da poštujete one, koji se trude među vama, koji upravljaju s vama u Gospodinu, koji vas opominju. Iskazujte im izvanrednu ljubav zbog njihove službe! (1 Sol. 5,12—13).

Posebno poštuj roditelje! Evo i za to nekoliko citata:

— Poštuj oca svoga i majku svoju, da imadneš dug život na zemlji koju ti je dao Bog tvoj! (Izl 20,12). Zar ne prepoznaješ u tim riječima upravo drugu zapovijed Božju iz Dekaloga?

Evo kako stari Tobija pred smrt savjetuje svoga sina:

— Sine, kada umrem, pristojno me pokopaj! Poštuj svoju majku i ne ostavljaj je svega svog života. Čini sve što će joj biti milo i nemoj je žalostiti! Sjeti se, sine, da se ona suočila s mnogim opasnostima dok si joj još bio u krilu. A kad umre, sahrani je pokraj mene u istome grobu! (Tob 4,3—4).

Poštuj i sve starije osobe! Pogotovu one koji to svojim čestitim životom zaslužiše!

Ustani pred sijedom glavom; poštuj lice starca (Lev 19,32).

— Starca ne karaj, nego ga opomeni kao oca, a mladiće kao braću, starice kao majke, djevojke kao sestre u svojoj čistoći! Poštuj udovice, koje su to stvarno! Ako neka udovica ima djece ili unučadi, neka ova najprije nauče poštivati svoju obitelj i zajam vraćati roditeljima, jer je to ugodno pred licem Božjim. Ona koja je stvarno udovica, koja je ostala sasvim sama, uzda se u Boga i provodi noć i dan u prošnjama i molitvama (1 Tim 5,1—5).

VANJSKI IZGLED MOŽE NAS VARATI

Čast i ugled koji uživamo kod naših bližnjih u neku ruku sličan je odijelu koje nosimo. Trebamo ga kad izlazimo iz kuće, kad idemo među ljude, kad se želimo pojaviti pred svojim bližnjim. Ali — to znamo iz iskustva — odijelo nas može i prevariti. Ono može biti ljepše i bolje nego što to odgovara našem položaju i imovnom stanju, a može biti i znatno lošije, nego što bi nam odgovaralo.

Lijepo skrojena i vješto sašivena odjeća često puta nam može pomoći da sakrijemo kakvu tjelesnu manu ili nedostatak, a može se postići i posve obrnut rezultat: da se netko zdrav i jak pomoću lošeg i traljavog odijela pretvori u pravog bijednika i prosjaka.

Tako je to slično i sa čašću i našim ugledom među ljudima. Mnogi bivaju od svojih sugrađana mnogo više poštivani i čašćeni nego što to zaslužuju. Ponekom se opet događa da proživi cijeli život, a da ljudi ništa do njega ne drže, ne časte ga niti uvažavaju. A zašto? Jer je taj čovjek skroman i ne pokazuje pred drugima ni svoje znanje, niti svoju pravu vrijednost. Uvijek ostaje po strani, tako da ga ljudi nikad ne upoznaju u njegovoj pravoj svjetlosti i vrijednosti.

Ali, pred Bogom neće biti tako. Tu neće vrijediti nikakvo odijelo, nikakva kamuflaža. On vidi čovjeku ravno u srce, poznate su mu sve namisli ljudske i zna točno koliko tko vrijedi.

Bog želi i od nas očekuje da ne kaljamo čast i dobar glas svojih bližnjih. Ta odjeća (dobar glas i ugled među ljudima) potrebna je svakom čovjeku i ne smijemo je bezobzirno s nikoga skidati.

STABLO I LIŠĆE

Dobar glas i ugled su potrebni čovjeku baš kao lišće stablu. Lišće nije samo za nakit stablu — zgodno primjećuje sv. Franjo Saleški — nego mu je potrebno da zaštiti mlade plodove, bar dotle dok ne ojačaju i ne dozru. Tako je i čovjeku potreban ugled i čast da uspješno živi i sigurnije postigne svoj životni cilj.

IZGUBLJENI DOBAR GLAS JE TEŠKO POVRATITI

Priča nam veli kako se jednom slučajno sretoše na putu VJETAR, VODA i DOBAR GLAS. Kolikogod su njih troje po svojoj prirodi različiti, ipak se dopadoše jedno drugome, pa se prije rastanka zdogovoriše kako i kada bi se opet našli.

VODA reče:

— Mene ćete lako naći, jer me posvuda ima. Dođete li na more tu sam, na svakom jezeru, u svakoj rijeci prisutna sam. Pristupite li izvor-vodi u planini ili potoku koji odatle nastaje, ili bilo kakvoj bari ili bunaru — i tu sam. Svuda sam prisutna. Samo me pozovite i eto me!

— Tako je i sa mnom, reče VJETAR. Lako ćete me naći, ako pođete u planinu, u brda, tu sam skoro uvijek. Na moru isto tako. Ma dovoljno vam je da otvorite u kojojgod kući dva suprotna prozora i ja sam već tu.

Dok su oni tako govorili DOBAR GLAS je tužno stajao po strani i šutio. Kad su VJETAR i VODA navalili na njega da se i on izjasni kako će ga najlakše naći, on tužno uzdahne i reče:

— Ja se nikad ne vraćam! Tko mene izgubi, nikad me više neće naći!

NE BUDI TRUO PANJ KOJI U NOĆI SVIJETLI!

Lijepo veli sv. Bono:

— Ljudska slava i čast slični su trulom panju u šumi, koji noću svijetli, a po danu vidimo da je to samo trulež i ništa drugo. Ovdje na zemlji nije dan, nego je još uvijek tamna noć, pa nam se često čini da netko svijetli, dok je u stvari govor o truleži pokvarenosti i licemjerja. Ali kad jednom dođe dan Božje svjetlosti, kad zasja prava Božja istina i pravda, onda će se sve vidjeti onako kako je u stvari: trulež će biti trulež, pokvarenost i gadost vidjet će se kao na dlanu; dobrota bit će dobrota i sve će zasjati u pravom svjetlu. Onda ćemo tek vidjeti kako smo mnogim »trulim panjevima« i gnjileži ovdje na zemlji iskazivali počast i poštovanje, a one koji su uistinu bili dostojni našeg poštovanja često prezirali i omalovažavali.

ODIJELO NE ČINI ČOVJEKA

Neki glasoviti učenjak — tako nam pripovijeda jedna stara anegdota — htio je nešto da se zdogovori s gradonačelnikom mjesta. Dođe pred njegova vrata i zazvoni. Na gornjem katu otvara se prozor, sluga pogleda tko zvoni i reče svome gospodaru:

— Dolje stoji neki čovjek. Po njegovom vanjskom izgledu ne bih rekao da je netko važan.

— Reci mu da sam danas toliko zaposlen da nikoga ne mogu primiti.

Učenjak ode ravno prema svojoj kući. Slutio je zašto je naišao na takav prijem. Kod kuće se bolje obuče i dotjera. Kroz sat vremena opet je pozvonio na ista vrata. Sluga pogleda odozgor i reče svom gazdi:

— Neki gospodin stoji dolje pred vratima. Po odijelu sudeći, rekao bih da je neki odlikaš.

Učenjak bude smjesta primljen. Kad je ušao u prostoriju gdje se nalazio načelnik, učenjak uze skut svoga kaputa i poljubi ga, isto je učinio i sa rukavom.

— Što to činite? — radoznalo je pitao gradonačelnik.

— Zašto dadoste poljubac svom odijelu?

— Gospodine načelniče, upravo tome odijelu imam zahvaliti što ste me primili. Prije sat vremena bio sam pred vašim vratima u običnom odijelu, ali nisam bio primljen jer je gospodin načelnik bio toliko zaposlen, da danas ni za koga nije imao vremena.

NI O POKOJNIMA NIŠTA LOŠE

Svaki čovjek ima pravo na osobnu čast i svoj dobar glas. Čovjeka treba smatrati dobrim i čestitim, sve dok se ne dokaže protivno. I pokojnici imaju pravo na svoj dobar glas. Kad govoriš o mrtvima, govori samo dobro. Ako ne znaš o njima ništa dobra reći, onda rađe šuti i ne govori ništa. Kako je ružno čuti kad netko o pokojnima zlo govori. Takve se stvari u svakom društvu zamjeraju. A za takvog ogovaratelja se može reći:

— Vidi ga, kakav je! Ni mrtvome ne može oprostiti!

Tako govore i rade samo zli ljudi. Zao govor, iako više pokojniku ne može škoditi, vrijeđa njegovu rodbinu: roditelje, ženu, djecu i prijatelje.

KOLIKO JE ČOVJEKU STALO DO DOBROGA GLASA

Mladić i djevojka, ne znajući da su u krvnom srodstvu, hoće da se vjenčaju. Njihov otac — iako je živio nečasno — pod svaku cijenu želi sačuvati svoj dobar glas.

Kasno popodne. Već se i mrak počeo spuštati. Padala je gusta neugodna jesenska kiša. Vraćao sam se kući. Tek sam iza sebe zatvorio vrata, a na vratima je već netko kucao. Mora da mi je išao za petama. Ušao je visok, naočit, ukusno obučen muškarac s lovačkim šeširom na glavi. Viđao sam ga po ulicama, ali se nismo pozdravljali. On nije imao nikakvih veza s crkvom, a ja ništa zajedničko s lovom. Ništa o njemu nisam znao. Uostalom, on je, koliko mi je bilo poznato, stanovao u susjednom selu. Nisam mogao ni zamisliti kakvih bi on mogao imati poslova sa mnom.

Rekao je da želi sa mnom razgovarati o jednoj veoma važnoj stvari. Ponudio sam mu da sjedne. Namjeravao sam i sam sjesti, no prije nego sjedoh on me upozori da me želi upoznati s nečim, s tim da stvar ostane zauvijek samo među nama.

Ponovno sam mu ponudio stolicu. Nije htio sjesti nego mi reče da bi o toj stvari želio sa mnom rađe razgovarati na dvorištu, »pod vedrim nebom«, kako se upravo izrazio. Uvjeravao sam ga da smo u kući potpuno sami. No on me poučio da uvijek kad se razgovara u zatvorenoj prostoriji postoji mogućnost da netko prisluškuje pred vratima. Dodao je: »To se može dogoditi i nenamjerno.«

Pošli smo u dvorište. Stojeći na kiši nasred dvorišta upitao me gotovo šapatom:

— Je li istina da se Stanko ženi?

Spomenuo je ime i prezime toga mladića. U prvi tren nisam znao što bih odgovorio. Mladić, čije je ime spomenuo, zaista je bio kod mene raspitujući se što bi sve trebalo učiniti, jer se namjerava crkveno vjenčati ovdje s djevojkom koja je iz udaljenog kraja. Nisam znao što bih odgovorio ovom čudnom posjetiocu jer se nisam znao domisliti zašto bi ta ženidba mogla njega interesirati. Još me jednom zamolio za diskreciju i onda mi saopćio da je on otac toga mladića.

— Ali on to ne zna i u tome je stvar. Razumijete li me: Ja sam njegovu majku obilno ispomagao. Ona se na mene ne može

potužiti. Nisam se s njom oženio jer sam vjenčan s drugom ženom, s kojom sam se, doduše, rastao, ali kao što znate...

Još nisam posve shvatio razlog njegova interesiranja za ženidbu ovoga mladića. To jest, pomislio sam da sada shvaćam, ali sam odmah nakon toga doznao još nešto neočekivano. Čovjek sa lovačkim šeširom na glavi mi je jedva čujnim šapatom rekao da je i djevojka s kojom se mladić želi vjenčati, također njegova kćerka.

Pogledao sam mu u oči pokušavajući otkriti je li čovjek pri zdravoj pameti. Možda on nije sasvim »kako treba«? Istina, za mladića sam i ja znao da je vanbračno dijete. Poznavao sam mu majku. I znao sam da se nije nikada udavala. Ali da je i mladićeva zaručnica vanbračno dijete, to nisam znao. Možda i jest tako? Zašto bi to bilo nemoguće? No priča ovoga čovjeka i napose njegovo prestrašeno i zbunjeno držanje stavljalo me na kušnju. Čovjek je, međutim, tvrdio da se ni s djevojčinom majkom nije oženio samo zato što je jednom već bio vjenčan, pa je nije želio »upropastiti«. Navodno je i ta ostala neudata, pa je i njoj »pošteno davao i više nego što bi morao«.

Stajao sam u nedoumici. Ako je čovjek kazao istinu, trebalo bi namjeravani brak spriječiti. Ali — govori li čovjek istinu? Nije li to kakva spletka? I opet — ona prijašnja pomisao: da li je taj čovjek normalan? Zbunjivala me njegova smetenost i preplašenost. Zar su »ženskari« ovako plašljivi zečevi!? Ili zar su tolike ženske samo ograničene kokoške?!

Najgore je bilo to što nije dopuštao da išta ikome kažem o onome što sam od njega doznao.

— Tu nesreću treba svakako spriječiti! — ponovio je već nekoliko puta.

Mislio je da je dovoljno ako tajnu otkrije meni, koji bi ih trebao vjenčati, i problem će biti riješen. Uzalud sam ga pokušavao uvjeriti da ja tu ženidbu ne mogu spriječiti ako ne smijem nikome kazati zašto se protivim tom vjenčanju. Govorio sam mu:

— Konačno, ja mogu odbiti da prisustvujem tom vjenčanju. Ali ako ne smijem navesti razlog zašto to činim, oni bi lako isposlovali da ih vjenča neki drugi svećenik. Uostalom, recimo da ja i uspijem onemogućiti crkveno vjenčanje, ali kako bih mogao spriječiti sklapanje bračnog ugovora pred državnim matičarem?

Čovjek je postao još nemirniji. Nekoliko puta je dizao svoj lovački šešir i rukom namještao gustu crnu kosu. Nervozno je tapkao na mjestu stvarajući sve veću lokvu oko svojih cipela.

— Pa što onda da se radi? — pitao je gotovo očajno.

— Mora se tajna odati ili mladiću ili djevojci! — rekao sam.

O tome nije htio ni da čuje. Energično je odmahnuo rukom i rekao:

— To ne dolazi u obzir! Ja sam i vama to otkrio samo kao svećeniku. I vi morate o tome šutjeti kao grob. Pred svakim!

— U redu! Ali onda mi vi recite na koji način da spriječim to zlo?

Nije mi znao ništa odgovoriti.

Postalo mi je jasno da čovjek ne laže. Ali postoji li možda koja tajna koju mi nije odao, ili je zaista samo velika kukavica?

— A kako bi bilo da vi govorite s mladićem? — pokušao sam ponovno.

— Ja s njim nemam nikakvih veza. Vjerujem da mu majka nikada nije odala tko mu je otac. Želim da s tom tajnom ode i u grob. Jer, kad bi doznao da sam mu otac, mogao bi me ucjenjivati.

Onda sam ga pokušao nagovoriti da tajnu otkrije mladićevoj majci u koju ima povjerenje.

— O tome sam razmišljao — odgovorio mi je — Ali kad bi doznala da imam i s nekom drugom ženom dijete, mogla bi me zamrziti.

— Onda stvar otkrijte djevojčinoj majci!

Ni to nije htio.

— Znate, rekao je, čovjek ipak mora paziti na svoju čast...

Znači: pomislio sam — tu smo. On je svjestan da cio njegov život zaudara i baš zato toliko želi da o njemu nitko nema loše mišljenje.

Razišli smo se, ne odlučivši ništa. To jest otišao je ovo mi izjavivši.

— Ja sam sa svoje savjesti stvar skinuo. U crkvi se namjeravane ženidbe i oglašavaju zato da oni koji znaju za kakvu zapreku o tome obavijeste svećenika. Ja sam, eto, svoju dužnost izvršio. Daljnji je rasplet na vašoj savjesti!

— Ali, čovječe, tu se radi o vašoj djeci. Ni vi ne možete sa svoje savjesti tu stvar tako jednostavno prebacivati na drugoga...

To sam mu jedva dospio reći. Pružio mi je ruku i okrenuvši se otišao i ne saslušavši do kraja što mu govorim...

U kuću sam ušao sav pokisao. S kaputa i šešira sam barem stresao nešto vode. Ali kako da skinem sa savjesti ovo što sam upravo doznao? Sve kombinacije koje su mi sljedeće noći padale na pamet bile su besmislene. Ako ne smijem nikom ništa kazati, onda to u stvari znači da ne smijem ništa ni poduzimati.

Srećom, čovjek s lovačkim šeširom već je sutradan ponovno došao. Ni njegova savjest nije bila rasterećena. Nije tražio da ponovno odemo pod »otvoreno nebo«. Kazao je:

— Dat ću vam adresu djevojčine majke, pa pođite k njoj. Platit ću vam put. Smijete kazati da sam vas ja poslao. Evo, donio sam 20 tisuća novih dinara. Predajte joj taj novac i recite joj da ću sve troškove oko djevojčine udaje ja snositi, ali neka se uda za nekoga drugoga.

Bio je slomljen. Vidjelo se da prošle noći nije ni oka stisnuo. Rekao je ljutito — kao da želi planuti na sve ljude cijeloga svijeta:

— Čovjek je ponekad sam sebi najveći gad... Oženio sam se jednom, koja — što da je sada ocrnjujem?! — nije bila za mene, ni za našu kuću. To sam shvatio već nakon nekoliko mjeseci. Htio sam je otjerati. Moji roditelji to nisu dopuštali. Ostavio sam i nju i roditelje i otišao u svijet. I od onda se, eto, neprestano spotičem i zaplićem. A što sam ja Bogu zgriješio kad me stalno kažnjava?...

Bio je, očito, i on sam sebi veliki problem, ali sad je trebalo prvo riješiti problem sina i kćeri. Ja sam bio spreman da otputujem k djevojci i njezinoj majci, ali što ću ondje ako on ne dopušta da išta protumačim? A on je ostao nepopustljiv. Nije dopuštao ni da išta odam majci ni da išta kažem kćerci.

— Prepustite stvar njezinoj majci — rekao je. — To je, vjerujte mi, razborita žena. Imam u nju povjerenje. Ona će naći način kako da djevojku odvrati od te udaje.

Iako me je uvjeravao, ja sam imao dojam kao da to on pokušava uvjeriti samoga sebe. Upozorio sam ga da danas majke jedva išta uspiju narediti curicama od devet godina, a da s djevojkama, pogotovo kad su zaljubljene, većina majki ne može ništa.

— Morate stvar do kraja progutati! — rekao sam.

Šutio je. Nije odlazio, ali mi pristanak mi nije davao. On se u stvari ovoga plašio: ako za tajnu dozna itko, za nju će brzo doznati i obje majke. A to nipošto nije htio. Shvaćao sam: bojao se da bi ga obadvije smatrale huljom.

Konačno je ipak pristao da smijem razgovarati s djevojkom. Morao sam mu priseći da ću od djevojke iznuditi zakletvu da tajnu neće nikome odati — ni rođenoj majci, niti zaručniku — pa da ću joj tek nakon toga kazati da je njezin zaručnik njezin rođeni brat. Teško obećanje! Teška zakletva!

Ali šta sam mogao? Krenuo sam na put. Našao sam i majku i djevojku. Majci sam pred djevojkom kazao da s djevojkom moram govoriti u četiri oko o jednoj veoma važnoj stvari u vezi s njenom udajom. Majka se uznemirila. Djevojka je problijedila. Kad je majka izašla iz sobe, djevojka me prestrašeno upita:

— Zar je možda već oženjen?...

— Ne. Nije. Nije se još oženio. Slobodan je. Koliko znam i pošten je. I vas iskreno voli. Ali postoji jedna druga stvar. No prije nego što vam kažem o čemu se radi, morate priseći da ono što ćete sada od mene čuti nećete nikada i nikome kazati. Ni mami. Ni zaručniku.

Drhtala je i napeto gledala u mene. Prisegla je. A kad sam joj rekao o čemu se radi, buljila je ukočeno u mene kao da ne shvaća o čemu se radi. A zatim, kad je malo došla k sebi, samo je oborila glavu. Glava joj je pala na prsa kao da je odrezana. Uplašio sam se, no ona se brzo pribrala i nadvladala.

— A što sada da radim? — pitala je.

Savjetovao sam joj da mladiću napiše pismo. Da bude prema njemu obazriva, ali da svaki odnos s njim odlučno prekine. Obećala je. Čak mi se i zahvalila. Odahnuo sam.

Prije nego što je majka ušla u sobu, djevojka me upitala:

— Vi, dakle, poznajete moga oca?

— Poznajem — odgovorih obuzet novim strahom.

— Kako se zove? Gdje živi? I, zapravo što je on?

Počeo sam se zaplitati pokušavajući da nekako izvrdam, a da ne povrijedim zadanu riječ čovjeku. No ubrzo sam uvidio da će biti najjednostavniji put da joj otvoreno kažem:

— Žao mi je, zaista mi je jako žao. Ali sam mu morao priseći da vam o njemu neću ništa kazati.

— Znači da moj otac nije pošten čovjek — rekla je više za sebe — a ja sam ga uvijek zamišljala kao idealnog muškarca. Sve što o njemu znam jest jedna slučajna mamina izjava: da je vrlo zgodan. Mama inače o njemu ništa ne govori. A ja nemam snage da je pitam. Stid me je. Da li biste mi mogli nabaviti barem njegovu fotografiju?

— Ne vjerujem. On želi da vam zauvijek ostane potpuno nepoznat.

— Zašto? Ne razumijem...

Ništa nisam odgovorio, samo sam nemoćno podigao i spustio ramena. No videći njeno tužno lice obećao sam joj da ću mu njenu želju za fotografijom prenijeti.

Kad sam se vraćao, na željezničkoj stanici dočekao me čovjek sa lovačkim šeširom na glavi. Iz očiju mu je izbijao nemir. Htio je već iz mog držanja otkriti rezultat misije. Rekao sam mu:

— Majka je primila novac i pri tome rekla: »Bog ga blagoslovio što bar priznaje svoju krivnju! A djevojka mi je obećala da će mladiću pisati — i ne kazavši mu pravi razlog — s njim prekinuti sve veze. Ispitivala me kako se zovete, gdje živite i što radite. Kazao sam joj da sam vam prisegom obećao da joj o vama neću ništa otkriti, jer da više želite da joj zauvijek ostanete nepoznati!

— Od srca vam hvala!

— Molila me da joj pošaljem bar vašu fotografiju. Ne biste li joj htjeli bar tu malenkost učiniti?

— Ni govora! — rekao je odlučno.

Upitao me kako bi mi se mogao odužiti. Odgovorio sam mu:

— Ja sam učinio samo svoju dužnost. Nego — vi se vratite k Bogu! Načinili ste prvi plemeniti korak. Neka to ne bude i posljednji. Hoćemo li se nas dvojica još kadgod vidjeti? Bilo bi mi drago.

Nije ništa odgovorio. Naglo smo se rastali. Gotovo je pobjegao. Možda je želio sakriti suze. Nikad kasnije nismo razgovarali. A kad se slučajno na ulici sretnemo, on podigne svoj lovački šešir i obori oči.

VRIJEDNOST DOBROGA GLASA

— »Dobro ime bolje je nego veliko bogatstvo; omiljenost kod ljudi više vrijedi nego srebro i zlato.« (Izr 22,1)

Dobar glas je veliko dobro. Njime možemo steći mnoga vremenita i vječna dobra. Nikome nije svejedno da li ljudi o njemu misle i govore dobro ili ga preziru i sramote. Ne može nam biti svejedno da li uživamo dobar glas ili nas smatraju nečasnom osobom, pa se moramo skrivati pred ljudima. Zato posve ispravno veli sv. Franjo Saleški:

— »Među izvanjskim dobrima čovjeka dobar glas je najveće dobro. Čast je veoma važno Božje dobro. Tko ima čast (tj. koga ljudi časte) može mnogo dobra činiti, jer ima veliki upliv na ljude. Kad čovjek nema časti među ljudima, njegova riječ ne vrijedi ništa, na njega se nitko ni ne obazire.«

Bez časti i bez dobroga glasa nema ni radosna života ni prave sreće. Kako može biti veseo i sretno živjeti onaj, koji na svakom koraku osjeća da ga ljudi mrze i preziru. Naprotiv, ima mnogo ljudi koji su siromašniji, skoro ništa nemaju, ali uživaju dobar glas. Radi dobra glasa lako dobiju dobro namještenje, unosan posao i žive zadovoljno i sretno. Kad netko traži namještenje ili posao, poslodavac se najprije zanima: tko je taj čovjek, je li pošten i na dobrom glasu, ima li kakvih preporuka, i sl. Ako je sve bilo u redu, pogotovo ako je na dobrom glasu bio na ranijem mjestu službovanja, rado će ga uzeti na posao. Ako je na lošem glasu, neće s njim dugo ni razgovarati. Lijepo veli naša narodna poslovica:

— **Više vrijedi dobar glas**
nego li zlatan pas!

DOBAR GLAS NAŠEGA BLIŽNJEGA

Kako je nama draga naša čast i naš dobar glas tako i drugi puno drže do svoje časti i dobroga glasa. Zato smo dužni čuvati ne samo svoj, nego i tuđi dobar glas. Na to obavezuje Gospodin Bog kad nam zapovijeda: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!« Kakav odnos mora biti između čovjeka i čovjeka još jasnije i otvorenije naglasio je Isus kad je rekao:

— »Novu vam zapovijed dajem da se među sobom ljubite, kao što sam vas ja ljubio. Po tom će svi poznati da ste moji učenici ako budete ljubili jedan drugoga!« (Iv 13,34-35).

Poštivanje čovjeka, priznanje i čuvanje tuđe časti i dobroga glasa ne smije se ravnati po tome da li ti je netko ugodan ili neugodan, da li imaš od njega koristi ili ne, da li ti je prijatelj ili u rodu, i sl. Čovjeka treba cijeniti, poštivati i njegove odlike priznavati, zato što na njemu odsijeva Božje djelo, Božja mudrost i jer Bog tako hoće i zapovijeda.

REKLA-KAZALA U NOVINAMA
(ili: O novinarskim tračevima)

— Nešto u strogom povjerenju! Da li ste znali:
Da je Liz Tejlor našla novog kavalira?
Da je Ričard Barton za sebe i Suzanu Hant iznajmio staru kuću Grete Garbo?
Da Nansi Regan uvijek nosi kesu bombona pošto joj muž voli slatkiše?
Da jedan čuveni novinarski bračni par — ne vucite me za jezik da vam kažem njihova imena — očekuje treće dijete?
— Hoće li vam to biti dovoljno za danas?...

To su samo neke od poslastica koje su listovi i časopisi širom zemlje (SAD) objavili u toku jedne sedmice, a prije par mjeseci. Nikad još od starih, vrtoglavih dana američkog novinarstva nije toliko prostora posvećivano takvim sitnicama. TRAČERSKE RUBRIKE, koje su jedno vrijeme bile gotovo nestale, sada su duže nego ikada. A i ličnosti su nove. Političari i njihove obitelji, biznismeni, sportisti, ljudi sa televizije, pa čak i sami novinari našli su se u rubrikama koje su po tradiciji bile posvećene holivudskim zvijezdama.

Moglo bi se slobodno reći da se zamaglila granica između vijesti i trača. Mnogo onoga što se naziva tračem danas je u

stvari dokumentirano prikazivanje javnih ličnosti, ali sa dosta obavijesti o njihovom privatnom životu.

— Pokušaj da se trač pretvori u činjenice karakterističan je za naše vrijeme — kaže H. Stivenson, glavni urednik agencije »Junajted pres«-a. Ali sumnjam da je to dobro — rekao je na kraju.

Za svakog ponešto

Bilo dobro ili ne, pisanje o privatnom životu javnih ličnosti ima dobru prođu. Gotovo svaki dnevni list i lokalna televizijska stanica imaju rubriku »Vijesti o ljudima«. Njujorški list »Vilidž vojs« sada ima pet tračerskih rubrika, od političkog trača do bezazlenog ćaskanja. U Vašingtonu svi rado čitaju tračersku rubriku »UHO«, koju objavljuje »Vašington star«. »Nju vest« iz Los Anđelosa počeo je na pune tri strane prenositi vijesti rekla-kazala.

Umorna od ozbiljnih tema i događaja kojima su bile pretrpane prve stranice u toku prošlih decenija, američka javnost sada traži — i dobiva — zabavu. Ali, ako je to jednim dijelom reagiranje protiv vijesti votergejtskog tipa, ono je djelomično nastalo i zato da bi se utolili apetiti podstaknuti baš votergejtskim skandalom. Javnost je, izgleda, zavoljela zavirivati iza kulisa.

Na to je svakako utjecala i televizija, koja posebno snima emisije u kojima se vode razgovori s raznim ličnostima.

Čak i telegrafske agencije sve češće emitiraju vijesti o poznatim ličnostima i »običnim ljudima«. U »Asošijeted-presu«, gdje je rubrika »Vijesti o ljudima« nastala prije godinu dana, tri reportera dobila su uputstva da prošire svoje izvještaje tako, da privuku čitaoce ne samo između 18 i 35 godina, već i sredovječne ljude.

— Pošto je iskrenost obilježje našeg vremena, način života ljudi i njihova gledišta interesiraju čitaoca više nego ikad — kaže urednik ove agencije.

Čak i poslovni ljudi, za koje se mislilo da su nezanimljivi, počeli su sada da se mjere po svom ličnom životu, a ne samo po profitima koje ostvaruju. Jedan ozbiljni časopis koji piše o trgovini nedavno je zabavio svoje čitaoce člankom »Jedan dan u životu Gasa Levija«. Članak je bio ilustriran karikaturom. Taj poslovni čovjek Levi je ispričao da svakog jutra ustaje u 5 i pol sati, trči 15 minuta, zatim se moli Bogu, a iza toga doručkuje ono što je preostalo od jučer.

Rubrika »Usputne bilješke« u »Rolingstonu« oduševljava čitaoce vijestima, kao što je ona o pjevanju Kita Muna, koji je razbijao tanjure i čaše, pa čak i kristalne lustere, na jednom prijemu. Ljubitelji umjetnosti su saznali da je Endi Vorhol upravo završio portret Golde Meir i da smatra da ona treba da se kandidira za predsjednika SAD.

Ljubitelji sporta koliko su gutali — a i sada još to čine — sočne članke o bokseru Mohamed Aliju, njegovoj prijateljici koja je ostala u drugom stanju, o njegovom ponovnom pokušaju da se povrati na ring i po treći puta osvoji svjetsko prvenstvo itd.

Trač je čak i najnoviji književni rod, u kojem prednjači Truman Kapot. Jezikom toliko oštrim, da bode kao žaoka, on se okomio na ličnosti iz međunarodnog društvenog života u svom romanu »Uslišene molitve«. Tu Žaklina Onasis izgleda kao »muškarac prerušen u ženu«, a Glorija Vanderbilt ne uspijeva prepoznati svog prvog muža.

— Moja knjiga nije trač, osim u smislu u kojem je čitava književnost trač — brani se Kapot. — Kad bi Prust ili Džems danas živjeli u Americi, i oni bi pisali tako.

Seoba trača na istok

Holivud je odavno prestao biti središte trača. Njegove današnje zvijezde vode upadljivo pristojan život (to njihovi financijeri traže od njih), kao što je to uzorni muž Robert Redford. Zato se trač preselio na istok, i Vašington je postao njegova prijestolnica.

— Ovaj grad luduje za trivijalnim, i to s razlogom — kaže jedna poznata ličnost. — Upravo trivijalne stvari — na primjer, činjenica tko je pozvan u Bijelu kuću i tko nije otišao na put s tim i s tim ministrom vanjskih poslova — jesu znak nečega stvarno važnoga.

— Uvijek se ogovaralo — tvrdi novinarka Barbara Hauar — ali poslije Votergejta ogovaranje je postalo zlobnije i ciničnije i svatko može postati njegova meta.

Izgleda da u Vašingtonu sada malo tko ima svoj privatni život. Bilber Mils se povukao s položaja predsjednika Financijskog odbora Predstavničkog doma pošto se napio i napravio skandal s jednom striptizetom.

Džudit Eksner priča kako je spavala sa Džonom Kenedijem. Čitaoci knjige Boba Vudvorda i Karla Bernstajna o posljednjim danima Ričarda Niksona u Bijeloj kući uživaju u intimnim pojedinostima iz bračnog života predsjedničkog para. A u jednoj psihološko-historijskoj studiji o Lindonu Džonsonu govori se kako je on pri kraju svoga mandata lutao noću hodnicima Bijele kuće s baterijskom lampom u ruci, opsjednut strahom od paralize.

Iznošenje takvih intimnih događaja pokrenulo je ozbiljna etička pitanja o tome što javnost ima pravo znati i što novinar treba kazati. Recimo, da li je trebalo objaviti vijest o boravku Džoan Kenedi u jednom centru za liječenje alkoholičara — vijest koju su dva pacijenta tog centra predala listu »Nešenel inkvajerer«. Zanimljivo je da su nedeljni list »Star« i agencija

»Asošijeted pres« odbili da prenesu tu vijest, a »Junajted pres« i »Vašington star« su je objavili. Sada urednik toga lista priznaje da je to »bila pogreška«.

Javna ličnost

Jedan od simptoma nove klime je i to što »ozbiljni« novinari i urednici tračerskih rubrika zalaze jedni drugima u »fah«. Maksina Češajr, dugogodišnji urednik društvene rubrike u »Vašington-postu«, sada naziva sebe istražnim reporterom i već je dobila četiri novinarske nagrade. Njen ugled je toliki da je jedan noćni lokal njenim imenom nazvao malu ajkulu (morskog psa), koju drži u svom bazenu. Ona kaže:

— Ja imam svoje izvještače u svakom sloju vašingtonskog društva, u svakoj državnoj ustanovi. Kad bi ljudi znali šta im se sve govori iza leđa, po cijelom gradu bi bilo srčanih udara.

Došlo se dotle da su ljudi prestali da se plaše tračeva. Neki se čak ponose ako im se ime pojavi u tračerskim rubrikama.

Mada u njima još ima neistina, njihovi urednici tvrde da veliku pažnju obraćaju na točnost podataka. Na to ih tjera i opasnost od tužbe za klevetu. U časopisu »Pipl« pravnici čitaju svaki rukopis, ma kako izgledao naivan.

Jedna skorašnja presuda Vrhovnog suda unijela je pometnju u redove tračerskih novinara. Naime, neka Meri Alis Fajerston, bivša žena industrijskog magnata Rasela Fajerstona, tužila je časopis »Tajm« što je, pišući o njenom razvodu, spomenuo preljub, mada se u presudi o razvodu braka preljub uopće ne spominje. Naravno, tražila je visoku odštetu. List se branio tvrdeći da je ona javna ličnost, a ljudi koji spadaju u tu kategoriju moraju dokazati da je postojala zla namjera, ako hoće da dobiju odštetu. Sud je to razmotrio i odlučio: gospođa Fajerston nije javna ličnost.

Poslije ove odluke urednici će morati da se zamisle nad svakom viješću u kojoj se govori o privatnom životu ljudi, a naročito o ženama poznatih ličnosti.

Iz susjedovog vrta

Foto-reporter koji najviše zadire u privatan život drugih svakako je njujorški »paparaco« Ron Galela. On je postao čuven po tome što je mjesecima u stopu pratio Žaklinu Kenedi. Ona ga je tužila i sud je donio presudu da joj ubuduće ne smije prići bliže od 25 stopa (to je oko 8,5 metara). Poslije toga postao je oprezniji. Recimo, kad hoće nekoga da snimi u kući ili u vrtu, on to čini sa zemljišta njegovog susjeda, tako da ga žrtva ne može tužiti za ometanje ili povredu posjeda. Na taj način je nedavno snimio Doris Dej u bikiniju, pa je ona morala podići betonski zid visok tri metra.

Pitanje prava na privatni život prelazi granice zakona i postaje ozbiljna etička dilema. Gotovo svi se slažu u tome da nečije privatno ponašanje treba iznijeti na vidjelo ako ono ima **utjecaja na javne poslove.** Ali nije to uvijek lako ocijeniti. Večina poznatih ličnosti koje se spominju u tračerskim rubrikama ne pripada svijetu politike i ima vrlo malo ili nimalo utjecaja na javne poslove.

— Votergejt je uništio trač — žali se jedan novinar lista »Nešenel Inkvajerer«, čiji tiraž iznosi 4 i pol milijuna primjeraka. — Trač je sada toliko dokumentiran da više i nije trač. Znam ljude koji umiru od komplikacija poslije estetske operacije lica, ali ne mogu pisati o tome ukoliko ne znam ime kirurga, vrijeme operacije, broj bolesničke sobe i još da imam najmanje dva očevica!

Javne ličnosti često same olakšavaju posao novinarima.

— Televizija postaje ispovjednik — žali se tračer njujorškog TV studija Doris Lili. — Bert Rejnolds je pred kamerama izjavio da je raskid sa Dajanom Šor sličan raskidu sa američkom zastavom. Milton Berl je pričao o svom vanbračnom djetetu, a Tenesi Vilijams nikako da prestane s pričanjem o svojoj homoseksualnosti. Kamo sreće kad bi čuvene ličnosti ušutile i pustile mene da pričam!

Političari ponekad odgovaraju i na pitanja koja im uopće nisu postavljena. Tako je, na primjer, senator Harold Hjuz sam otkrio da je bio alkoholičar, a guverner Kalifornije, neženja Džeri Braun, ukazao je na neke žene, tvrdeći da je imao romansu s njima, kako birači ne bi posumnjali u njegovu muškost.

Odriješi kesu

U posljednje vrijeme, većina urednika naginje mišljenju da trač ne smije biti suviše otrovan. Vorholov časopis »Intervju« ukinuo je tračersku rubriku koju je vodila Rozmari Kent jer je imala više otrovnih žaoka nego sitnih peckanja.

— Oni su naši prijatelji i mi želimo da nas i dalje zovu na prijeme — rekao je Vorhol.

Međutim, Britanci su nemilosrdni u uništavanju svojih javnih ličnosti preko novinarskih stupaca. Sadašnji kralj tračera je Najdžel Dempster, čija je rubrika u »Dejli meilu« poslastica za ljubitelje skandala.

— Trač je u Americi bezopasno kevćanje — kaže Dempster. — Ovde mi prodiremo do srži. Mi nazivamo stvari pravim imenom. Mi se stvarno mješamo u tuđi život, a u Americi su pisci tračeva najčešće na platnom spisku agenata za reklame.

Dempster, koga u »Flit-stritu« hvale kao jednog od najboljih britanskih novinara, pisao je o ljubavnoj aferi ledi Antonije Frejzer sa Haroldom Pinterom, otkrio je Vilsonove planove o povlačenju s položaja i doveo je u nezgodan položaj Parlament

kad je u jeku kampanje za kupovinu britanske robe iznio kako se poslanicima jela služe u posuđu njemačke proizvodnje.

Pa ipak, miješanje u tuđi život nije lako ni u Engleskoj, gdje postoji vrlo strog zakon o kleveti, mnogo stroži nego u SAD.

Kako se dolazi do novih tračeva?

Rona Beret, koja je vlasnica dva časopisa, ima osam »asistenata za vijesti« koji joj pomažu da sakuplja materijal, ali mnogi urednici tračerskih rubrika driješe kesu da bi došli do vijesti. »Njujork« plaća između 50—125 dolara za svaku vijest. »Nešenel inkvajerer« ima na svom platnom spisku kao suradnike mnoge ugledne novinare, koji mogu zaraditi i tisuću dolara ako im članak iziđe na prvoj stranici.

Ali nisu svi listovi zahvaćeni epidemijom pisanja o ličnom životu poznatih ljudi. Jedan od njih je »Njujorker«.

— Mi se ne povodimo za željama publike — kaže urednik toga lista.

Međutim, na drugim stranama posao cvijeta. U Las Vegasu, Džimi Grk je upravo smanjio sa 5:1 na 4:1 okladu da će se Elizabet Tejlor ponovno vratiti Ričardu Bartonu. A znajte — vi niste prvi koji ste ovo pročitali!

ZAO JEZIK

Na jednom mjestu u Sv. pismu (Sir. 28,18) veli se o zlu jeziku ovo:

— Mnogi su pali od mača, a još više ih je palo od zla jezika.

Nad tom rečenicom trebalo bi se ozbiljno zamisliti. Što zapravo znači ta rečenica?

To znači da će mnogo više ljudi otići u vječnu propast radi svoga jezika, nego što ih je izginulo u ratovima!

— Zar to nije prestrogo rečeno i pretjerano?

Nipošto! Jer svaki onaj tko prezre najveću zapovijed Isusa Krista i zapovijed LJUBAVI svojim nogama gazi, ne može računati na milosrđe Božje.

Pazite braćo, jer sada govorim o veoma ozbiljnim stvarima i mislim posve ozbiljno. Ima ih koji naoko provode veoma religiozan život: gotovo pola dana provode u crkvi, veoma često pale svijeće pred sv. Antom ili pred drugim oltarima, oko vrata ustrajno nose Gospinu medaljicu ili zlatan križić, nizašto se ne bi petkom omrsili — ali kada je jezik u pitanju, tu si obilno daju odušku, tu za njih ne vrijedi ona »Ne čini drugome ono što ne želiš da tebi drugi učini!« — tu ne razlikuju čak ni običnu uvredu od ogovaranja i klevete, tu Božji zakon za njih prestaje! Za njih važi ona riječ Sv. pisma.

— Prokleti bili došaptavači i klevetnici,
jer uništiše mnoge koji su živjeli u miru!

Sir 28,13.

Ko drugoga kalja,
Sam obično malo valja.

M. Bogović

UVREDA

Povrijediti čast i dobar glas našega bližnjega možemo na više načina:

1. **uvredom** — vrijeđajući ga u njegovoj prisutnosti;
2. **ogovaranjem;** i konačno
3. **klevetom.**

Prvo da ustanovimo što je uvreda?

Uvreda je nepravedna povreda časti i dobroga glasa, nanesena prisutnoj osobi. Ljudi vrijeđaju jedan drugoga ponajčešće riječima. Jedan drugomu dobaci izazovan ili prost izraz, ili mu nešto opsuje, ili što neugodna predbaci.

Do uvrede može doći i tako da se nekoj nepoćudnoj osobi napiše prosto pismo, ili je napadnemo u novinama, ili u tisku uopće. Uvreda se može nanijeti čak i prezirnim pogledom, udarcem ili šamarom, ili kad netko skine i baci na pod tuđu sliku ili kip.

Bezbroj je načina kako ljudi nanose uvrede jedan drugome. Ali ipak najviše uvreda se nanosi JEZIKOM — govorom.

ZBOG ČEGA SE SVE LJUDI SVAĐAJU I VRIJEĐAJU?

U jednom našem mjestu dvije se žene posvadiše i u ljutnji jedna od njih dobaci drugoj da je nijedan muškarac neće. Ova se na to strašno uvrijedila i predala tužbu na sud zbog uvrede časti. Sudac na ročištu pita tužiteljicu:

— Što vam je rekla? Čime vam je oduzela čast?

— Rekla mi je da me nitko od muškaraca neće.

— Pa kakva je to uvreda — pita sudac?

Sad su ženske kao bijesne navalile jedna na drugu, digle viku i galamu, sipale jedna na drugu tolike prostote da ih je sudac samo sažalno gledao. Kad mu je bilo dosta tih ženskih ludorija, izgrdio je obje i izbacio ih iz sudnice.

To je samo jedna mala sličica koja pokazuje radi kakvih se sve sitnica naš svijet vrijeđa i povlači po sudovima.

Međutim, ima i krupnih i velikih uvreda, koje su pred Bogom teški grijeh. Na primjer, udatoj ženi, koja iskreno

voli svoga muža i uvijek mu je bila vjerna, reći da njezino dijete nije od njenog muža — to je sigurno teška uvreda i teška nepravda. Isto tako oženjenom čovjeku, koji je vjeran svojoj ženi i u obiteljskom životu na visini, reći da uz svoju ženu ima i drugu, strahovita je uvreda.

Čovjeku koji je čitav život marljivo radio i puno štedio da nešto svojoj obitelji privrijedi, reći da je nepošteno stekao imetak — velika je uvreda i nepravda.

Ne mogu i ne smiju ovakvi uvreditelji reći:

— Ja nisam ozbiljno mislio, ja sam se samo šalio.

Kad se radi o tuđem ugledu i tuđem poštenju, onda su to uvijek ozbiljne stvari i tu nema mjesta šali i vicevima. Ženska čast, a napose djevojačka čast i djevojačko poštenje, tolika je vrijednost da se o tome smije samo ozbiljno govoriti. Djevojačka čast je slična finom kristalu: dahni samo malim daškom u kristal, on je pomućen i više nije čist. Dirni, makar i najopreznije, u djevojačku čast, djevojka je ostala bez časti — a to znači bez vrijednosti. A baš u pitanju ženske časti ljudi su često vrlo neoprezni, površni i lakoumni. Da to bolje osvijetlimo neka nam posluži članak Slavice Petrović:

Seoska dezdemona

Seoske zimske večeri su duge i dosadne.

Tamo, gdje ne postoji nikakav dom kulture — ili je on iznajmljen zemljoradničkoj zadruzi za magazin — jedina razonoda je — kafana. Čak i ako postoji neka društvena prostorija, često je prazna, jer ljudi, nakon napornog posla u zadruzi ili na polju, rađe provode večer uz čašicu i karte, nego da gledaju televizijski program, igraju šah, ili čitaju novine.

Tih dugih i dosadnih zimskih večeri mještani se okupljaju u seoskoj krčmi, piju i prepričavaju svagdanje događaje. Kada iscrpe ozbiljne teme, a tih je uvijek malo, prelaze na »povjerljive razgovore« u kojima su u centru pažnje najčešće njihovi najbliži susjedi i prijatelji.

Tako je bilo i te večeri.

— Puknut će bruka — kazao je ugledni čovjek četrdesetih godina bacajući kartu na stol.

— Kakva bruka? — upitao ga je najbliži susjed.

— Danas je u zadrugu dolazila Đurina žena — nastavio je

nekako povjerljivo upitani, usput promatrajući karte koje je držao u rukama i smišljao se koju da baci. — Napala je Janka da njegova žena zavodi njenog muža Đuru...

— Oho! — rekao je suigrač i lupivši šakom o stol bacio kartu.

— I ja sam nešto načuo — upleo se u razgovor postariji čovjek, koji je samo promatrao igrače za stolom.

— Pa, Vera je mlada, svakako mlađa od Đurine žene i svog muža, pa joj se prohtjelo — hladnokrvno je prokomentirao podeblji zemljoradnik bezbrižno skupljajući karte sa stola.

— Zato večeras nema ni Đure ni Janka — reče jedan od prisutnih, nakon što je pogledom preletio zadimljenu i bukom ispunjenu kafansku prostoriju

Zaista, te večeri, nisu bila u lokalu ta dvojica vječitih ljubavnih suparnika.

***

Upoznali su se prije nekoliko godina i bili su veoma dobri prijatelji. Đuro, dok se nije oženio, stanovao je u Jankovoj kući kao samac. Već tada se selom počelo govorkati kako se mladi stanar potajno ljubaka sa Jankovom ženom Verom, koja je bila znatno mlađa od muža. Ali, tome domaćin nije pridavao poseban značaj. Smatrao je da su to obična ogovaranja zavidnika, kojima nije pravo što ima lijepu i mladu ženu sa kojom sretno živi. Ipak, crv sumnje ga je neprestano nagrizao. Kada je saznao da će se Đuro oženiti i osnovati svoju obitelj, bio je više nego sretan. Nadao se da će tada prestati i neugodna ogovaranja.

Ali, prevario se...

Ljubomorni traktorista

Iz dana u dan glasine su se sve više širile. Kada se Đuro oženio, od ogovaranja nije ostala pošteđena ni njegova žena Irena. Također mlada i privlačna, a po temperamentu ratoborna, često je bila na udaru »ženskih tračeva«.

— Morala bi pritegnuti onoga tvoga — govorile su joj u povjerenju prijateljice.

— Zašto?

— Viđa se sa Jankovom ženom.

— Nije, valjda?

— Kad ti kažem...

Mlada žena je također bila ljubomorna, i kada su je susjedke s nekim sažaljenjem i smiješkom počele gledati, više nije mogla da se uzdrži. Sve je kazala mužu. A on je — smijući se — odbio bilo kakvu sumnju na nevjerstvo.

— Varaš me!

— Kunem ti se da su to samo laži.

— Kod njih si stanovao.

— Jesam, dok se nismo uzeli...

— I ništa nije bilo među vama? — ljutito i s prijekorom će zapitati Irena.

— Ništa nije bilo.

— Zakuni mi se!

— Već sam se zakleo.

— Još jedanput.

— E, neću.

— Onda je istina.

— Ako ti pravi zadovoljstvo — jeste — odgovorio je, sada već ljut Đuro, vjerujući da će tako prekinuti bezrazložni razgovor koji je nagovještavao svađu.

Međutim, za Irenu je to bio najveći udarac.

Nekoliko dana nisu razgovarali, a onda je odlučila da sama svemu tome stane na put.

Otišla je u zadrugu, gdje je Janko radio kao traktorista, i potražila ga.

— Slušaj — rekla mu je odlučno — ako ti nećeš da staneš na kraj ljubavnoj vezi tvoje žene i mog muža, onda ću ja. Ubit ću i nju, i sebe...

— Ne budi luda — rekao joj je traktorista, kome su vilice na licu zaigrale, jer je sada i on postao još više uvjeren da ga žena ipak vara i da govorkanja ljudi nisu bila bezrazložna.

— Upozoravam te.

— Ako bi netko morao biti ljubomoran, onda bi to najprije morao biti ja.

— Ti si naivan — prekinula ga je — misliš da je meni ugodno, što ovako moram s tobom razgovarati. Da nemam razloga, i to ozbiljnog, sigurno ne bih dolazila...

— Kakav razlog imaš? — upitao je Janko.

— Muž mi je sve priznao...

***

To je bilo dovoljno.

Pred Jankovim očima sve se počelo okretati, a hladni grašci znoja su mu oblili lice.

— Dakle, ipak je istina — pomislio je, i čim je završio posao, krenuo je kući.

Obračun u ponoć

Dok su ljudi u kafani bezbrižno igrali karte, i još bezbrižnije ogovarali najboljeg susjeda, Janko je razgovarao sa ženom o njenom »nevjerstvu« i »ljubavi« prema Đuri.

— Sve to nije istina — govorila je plačući i izbezumljeno nesretna Vera.

— Đuro je sve priznao.

— Tebi?

— Ne, već svojoj ženi.
— Zašto vjeruješ tim ogovaranjima . . .
— Zato što je istina — prekinuo je Janko i jedva se suzdržao da je ne počne tući.
— Lažu, svi lažu . . . — Ili ti?
— Kunem ti se svim na svijetu da te nikad nisam ni s kim prevarila, niti ću te prevariti . . .
— Osim sa Đurom.
— Kako možeš tako govoriti?
— Nego kako?! Trebalo je da mi dođe njegova žena i da mi kaže sve ono što sam tisućama puta slušao, ali nisam vjerovao, zapravo nisam želio vjerovati . . .
— Oh! Da sam mrtva . . .
— I bit ćeš kada te dohvati Irena — prekinuo je Janko i cinički se nasmijao.
— Ubij me onda ti! Zašto ona? Ako joj vjeruješ, zaslužila sam najtežu kaznu . . .
— Sama ćeš sebi presuditi.
— I hoću! Kad me smatraš najgorom, čemu da živim. Da služim za ogovaranje tim besposlenim i zlim ljudima i ženama. Vjeruj, Janko, njima kada nećeš svojoj Veri . . .
Ridajući, žena je otišla u kuhinju i zaključala za sobom vrata.
Janko je sjedio u sobi na krevetu i razmišljao: možda kao Šekspirov Otelo:

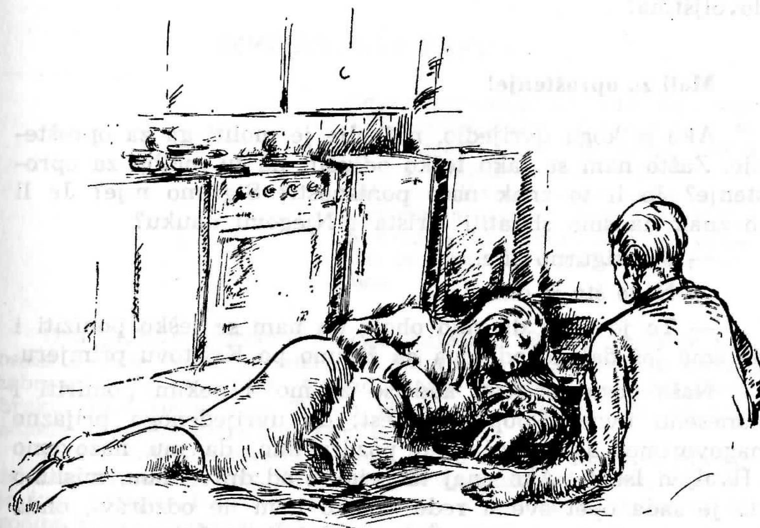
— Ja mislim da mi je čestita žena,
A mislim da i nije —
mislim da si poštenjak ti, a mislim da i nisi.
Ja tražim dokaz. Ime njeno što čisto bijaše
k'o Dijane lice,
sad okaljano je i crno kao moje lice.
Ako ima konopaca, il' noževa i otrova,
il' vatre i rijeka koje dave —
neću to podnosit — Ja hoću steći uvjerenje . . .

Ali, prije nego šta je išta smislio da poduzme, iz razmišljanja ga je trgnuo pad i **hropac žene u kuhinji.**
— Vera! — vikao je i lupao o vrata.
Nije otvarala.
Nekoliko puta je nasrnuo, a onda je tanka daska popustila i uletio je u kuhinju.
Na tlu u hropcu grčila se nesretna žena. Pored nje je bila oborena boca sa živom sodom . . .

Život teče dalje . . .

Te večeri u seoskoj krčmi ljudi su opet pijuckali i igrali karte. Samo, raspoloženje je bilo nekako tužno i tmurno. Rijetko su govorili, a ako bi nešto i kazali, bilo je to više šapatom nego punim glasom.

— Tko bi se tome nadao? — kazao je postariji čovjek — koji je uvijek samo promatrao igrače za stolom.
— Da — progunđao je debeli zemljoradnik.
— Jadni Janko . . .
— Da, sada »jadni Janko« — s prezirom je dobacio jedan igrač — a dok ih niste doveli do smrti, niste imali mira. Čemu je trebalo ono i onoliko ogovaranje i kleveta! Da ste taman i znali da se Đuro i Vera sastaju, nije trebalo o tome pričati . . .

— Tko je mogao i očekivati da će ona popiti sodu, a on iza toga skočiti u bunar — s nekim prizvukom ispričavanja — rekao je četrdesetogodišnjak, ne skidajući pogled s karata u ruci.
— Život teče dalje — mirno je rekao jedan suigrač — i pri tome pogledao druge oko sebe. — Bacaj već neku kartu, što toliko čekaš? . . .
U selu život teče dalje.
Na groblju su dvije nove humke: u jednoj je pokopana ONA — seoska Dezdemona, a u drugoj ON — seoski Otelo, oboje kao žrtve tračeva dugih zimskih večeri . . .

UVREDITELJU OPROSTITI

Tko je neopravdano drugome nanio uvredu **dužan je uvredu popraviti i nastalu štetu nadoknaditi.** Čovjeka je mnogo truda stajalo dok je došao do časti i dobroga glasa kod ljudi. A čast je veliko duhovno dobro. Tko ju je povrijedio ne može ostati nekažnjen. **Uvrijeđenom treba dati zadovoljštinu!** Javno nanesena uvreda ima se javno i popraviti, a za privatnu uvredu, dovoljna je i privatna zadovoljština!

Moli za oproštenje!

Ako si koga uvrijedio, najbolje je moliti ga za oproštenje. Zašto nam se tako teško odlučiti na tu molbu za oproštenje? Je li to znak naše poniznosti? Sigurno nije? Je li to znak da smo shvatili Krista i Njegovu nauku?

— I to sigurno nije.

— Nego što je onda?

— To je znak da smo oholi, da nam se teško poniziti i da smo još daleko od toga da živimo po Kristovu primjeru.

Naša česta praksa, kad se želimo s nekim pomiriti i nanesenu uvredu popraviti jest: da uvrijeđenoga prijazno nagovorimo, da ga uljudno pozdravimo, da mu nazovemo »Hvaljen Isus!«. Ako onaj to primi i odzdravi nam, mislimo da je sada opet sve u redu, a ako nam ne odzdravi, onda smatramo da je on kriv. Čak ga olako optužujemo na ispovijedi kako dotični neće da se pomiri, da smo mi pokušali i sve sa svoje strane učinili, a on neće! Hoće li to biti dovoljno i kod Gospodina Boga — to je druga stvar.

Da li moram tražiti zadovoljštinu?

Nitko nije dužan tražiti zadovoljštinu za nanesenu uvredu svojoj osobi. Ali ako uvreda pada na cijeli stalež, na jednu veću skupinu ljudi, ili ako se uvreda ponovi — a prvi puta se olako preko toga prešlo — onda se MORA TRAŽITI ZADOVOLJŠTINA!

Onima koji teže za savršenošću preporučujemo ovo:

— Podnosi uvrede bez mržnje i srditosti!

— Bježi od svake osvetljive misli na uveditelja!

— Sjeti se da među sedam duhovnih djela milosrđa spada i ovo: UVREDITELJU OPROSTITI!

— Pri tome misli na primjer Isusa Krista, a ne na uveditelja, pa će ti biti mnogo lakše to postići!

IZIGRAVANJE ZAKONA

Gdje nema savjesti, badava su i najbolji zakoni. Zakon je dobar i pravedan, ali dok dođu do svoga prava neki i godinama trpe nepravdu. A kako je tek onim nepismenim ili polupismenim siromašnim izigranim ženama — to će nam najbolje pokazati ova istinita zgoda iz naše sredine.

Ova priča o nesretnoj bračnoj zajednici Ružića stara je već osam godina. Tuga se uselila u Milankino srce. Već je davno zaboravila da se smije. A kad govori o svom dojučerašnjem braku, suza suzu stiže. Toliko joj se jada skupilo da ne zna odakle bi počela svoju tužnu priču.

Kad se udavala nije ni sanjala da će svoju budućnost morati osiguravati preko suda. Zar pored živog muža? Nažalost, sve što je kao smjerna žena i majka stvarala i željela da pruži za 20 godina braka, palo je u vodu.

Da joj je u ono vrijeme, kada je sa 24 godine išla na vjenčanje, bilo tko rekao da njen izabranik nije za nju, ni jednog trenutka ne bi u to povjerovala.

— Poznavali smo se prije vjenčanja svega pola godine — — priča sada ova 48-godišnja žena. — Toliko smo se lijepo slagali da sam bez imalo dvoumljenja prihvatila bračnu ponudu.

Milanka i njen bivši muž započeli su zajednički život kao podstanari. Vodili su skroman život. Živjeli su od radničkih plaća. Ali, štednjom su ubrzo stvorili sebi ljepši i udobniji život. Sagradili su si zajedničku kućicu u kojoj su bili sretni više od 13 godina. U slozi i ljubavi rastao je njihov sin. Sve je bilo kako valja, do prije osam godina. Tada je obitelj Ružića dobila komforan dvosobni stan.

Vjerojatno je dobro stanje i izobilje pomoglo da se Milankin muž pokvari. Umjesto da tek tada počne proživljavati svoje

najljepše obiteljske dane, počeo je stvarati situacije u kojima je bivalo sve teže ostvariti bilo kakav kontakt.

— Našu sreću pomutila je druga žena — rekla je kroz suze Milanka. — Nisam mogla vjerovati da je on mogao zapostaviti i dijete i mene zbog takve žene. Postao je agresivan i za svaku sitnicu mi je prijetio. A jedne noći odlučio je da i mene i sina izbaci na ulicu. Pod prijetnjom da će nas ubiti ako ne iziđemo iz stana — pristala sam. Kasnije nisam smjela ni pomisliti da se vratim.

Prije godinu dana Milanka i njen muž su se razveli. Sin je odlučio ostati s majkom. Sud je obligirao oca na mjesečnu alimentaciju za sina od 800 din.

Milanka je odlučila da nađe privatni smještaj kako bi sinu i sebi bar donekle osigurala mir. Ona je tekstilni radnik i uz to invalid rada. Mjesečno zaradi 4.500 din. Od toga i od one preskromne alimentacije žive ona i sin — danas već 20-godišnji mladić, čiji su prohtjevi sve veći, pogotovo što je redovan student. Mora da su je velike nevolje natjerale da tek tako napusti stan, na koji jednako kao i njen bivši muž, ima pravo.

— Prije nekoliko mjeseci oženio se s tom drugom ženom — nastavila je kroz plač nesretna žena. — Tek sada nema povratka. Nedavno je sin bio u posjeti kod oca. Tražio mu je novac za knjige. Ali se ta njegova druga žena tome žestoko usprotivila. Inače, rijetke su prilike da se sretne s ocem, jer on najčešće nije kod kuće.

Milanka će kao dugogodišnji radnik dobiti stan od svoje radne organizacije. To će samo donekle ublažiti njenu tešku životnu situaciju. Njeno zdravlje je sve slabije. Više ni normu ne može postići, pa su i mogućnosti da nešto više zaradi sve manje.

Njezin sin podnio je zahtjev za povišenje alimentacije. To pravo će, bez sumnje, ostvariti. Ali koji zakon može natjerati neodgovornog oca da tu sumu i isplaćuje? Ni dosadašnjih minimalnih 800 dinara ne daje redovno.

Ali tu se ne iscrpljuju prava ove majke i njenog nedužnog sina. Njima pripada i dio imovine koju je i Milanka stvarala svih godina u braku. Da i u tome uspije, pomoći će joj stručnjak — advokat. Sama, bez pomoći stručnjaka nikada ništa ne bi postigla.

Ovo je jedna od onih priča gdje su nepovjerenje i mržnja zauzele mjesto nekadašnjem povjerenju i sreći. Iz jedne lijepe veze izrodile su se situacije kada treba sve rješavati papirima i dokazima. Tek što su se bračni drugovi uselili u dugo željeni stan, počelo se rušiti obiteljsko gnijezdo. Ostale su neizbrisive posljedice, koje uglavnom pogađaju djecu. Da li i u tim slučajevima zakon može pomoći?

— Teško! Jer nikakav zakon ne može nadomjestiti ljubav!

JEDNA NEPOPRAVLJIVA LAŽ

Na pređašnjim stranicama ovoga kalendara bilo je mnogo govora o raznim vrstama laži, ali nismo govorili još o jednoj, upravo sudbinskoj laži, koja se, nažalost, ne može popraviti.

— Znate li na koju to laž mislim?

— To je ona laž, koju govorimo teškom bolesniku u onim — za njega možda najsudbonosnijim časovima — u časovima koji neposredno prethode rastanku s ovim svijetom. Mi, istina, mislimo, govorimo, a tako se i branimo: da to činimo iz samilosti prema bolesniku, želeći ga poštedjeti.

Draga braćo i sestre! Ne zamjerite mi što moram ovdje biti potpuno otvoren i jasan i što će mnogima to otvoriti možda još prebolnu ranu nad gubitkom svoga nedavno preminulog pokojnika.

Predstavite si ovakvu situaciju: nalazimo se kod postelje umirućega, za koga znamo sigurno da će za koji dan preminuti. Znamo to, jer smo čuli iz liječnikovih usta. A događa se tako i u obiteljima koje žive — moglo bi se reći — religioznim životom. Sve je kod njih u redu, jedino se ne mogu pomiriti sa smrću.

Baka je teško obolila. Upravo lani je namirila 70 godina. Slaveći taj svoj jubilej, sedamdeseti rođendan, osjećala se još prilično dobro. Međutim, sada je oboljela. Dovedoše joj liječnika. To je stariji iskusni doktor, koji pregledavši staricu, ozbiljnim glasom upozorava kćerku:

— Molim vas, vi znate, starost je neotporna ... Opasnost je velika ... Budite spremni i na najgore ... No, vidjet ćemo ...

Kćerka ne nalazi snage da to saopći bolesnici, niti ikome drugom u obitelji, pogotovo ne djedu, jer bi se on jako uplašio. I onako je već dosta prepadnut, a kad bi vidio da bolesnici dovodimo svećenika, to bi za njega bio gotov užas ... I tako, »štedeći bolesnike« lažemo!

S druge opet strane — znamo to iz bezbroj primjera u svojoj svećeničkoj praksi — bolesnica žarko želi da joj dovedu svećenika, ali šuti o tome i to opet »iz obzira prema članovima obitelji«.

Međutim, bolest uzima sve više maha... bolesnica gubi svijest. Tek tu i tamo na kratko dolazi k sebi, leži nepomično kao uzeta, dobiva injekciju za injekcijom, ali stanje biva sve gore. No još se nitko ne usuđuje spomenuti mogućnost umiranja i potrebu da se dovede svećenik.

Kraj je već posve blizu. Smrtni hropac je počeo...

Sada netko reče:

— Daj, trči po svećenika!

No, kad je ovaj stigao, mogao je samo ustanoviti da je stigao prekasno...

Brate, sestro! Pomiri se već sada s neizbježnom istinom: svi ćemo jednog dana umrijeti... Ti, koji ovo čitaš. I ja. Svi. I kad jednog dana primijetiš kako liječnik zabrinuta izraza lica napušta bolesnički krevet, a na tvoje — bojažljivo postavljeno pitanje — odgovara kako sve stoji u Božjoj ruci. tada ne zavaravaj bolesnika! Ne laži mu! Ne govori mu o tome kako je njegova bolest laka i kako će to potrajati samo par dana, pa će opet sve biti u redu!

Pazi! Ne traži se od tebe da budeš bez srca, grub i bez ljubavi, nego se radi o tome da ti u tim časovima nađeš u sebi dovoljno snage, dovoljno milosrđa i ljubavi! Pa sjedi pokraj bolesnika, uzmi njegovu ruku u svoju i govori mu o našem velikom pouzdanju u Boga, o ogromnoj i nesebičnoj ljubavi Isusa Krista prema nama i našim dušama... Da, i o tome koliko Bog ljubi upravo njegovu (bolesnikovu) dušu... kako bi dobro bilo obaviti jednu čestitu ispovijed...

O, brate! Kolikogod ti to izgledalo teško, učini tako! Budi uvjeren da će ti taj bolesnik kroz svu vječnost biti zato zahvalan! A budeš li protivno činio, budeš li ga zavaravao, lagao mu, onda ćeš u onim umirućim očima, koje više nizašto nisu sposobne, vidjeti jedno nijemo, gorko predbacivanje. Iz toga pogleda moći ćeš pročitati:

— Zašto si me varao?

— Zašto si me pustio da ovako umrem?

— Zašto si mi i u zadnjem času još lagao?

Vidite! To je ta strašna, sudbinska laž, koja se više nikada ne može popraviti!

***

Svakome od vas, dragi čitatelji, preporučujem da — počevši od danas, ako niste već ranije to običavali — molite svaki dan po jednu »Zdravo Mariju« i to na nakanu:

— da te u tvom zadnjem času ne varaju,

— da ti ne lažu,

— da imadneš sreću, te se okrijepljen i utješen svetim sakramentima, pojaviš pred licem Vječnoga Suca!

Nije to jedini put tvoga spasenja, ali je svakako najsigurniji.

NE RECI LAŽNA SVJEDOČANSTVA

Radi lažna svjedočanstva nebrojeno je **nevinih ljudi** izgubilo glavu ili na neki drugi način stradalo. Nađu se lažni svjedoci i na sudu krivo posvjedoče — čak i pod prisegom — ako se to od njih traži. Tako će posvjedočiti da je netko ubio čovjeka, izdao domovinu, govorio protiv ove ili one vlasti, bio špijun neke strane države. Sud će povjerovati i nevini će čovjek biti osuđen, možda čak i na smrt.

Radi lažna svjedočanstva pošten je čovjek izgubio parnicu, a s parnicom koja se godinama vukla izgubio i cijeli svoj imetak i tako pao na prosjački štap.

Radi lažna svjedočanstva dospjeli su mnogi i mnogi u zatvor, otjerani u logor, prispjeli u najtežu tamnicu, gdje čame možda cijeli svoj život.

Radi opakih jezika došla je vrijedna i čestita žena na zao glas da je raspuštena i nevjerna svome mužu. To je bolna rana koja će je pratiti do groba i prije reda spremiti pod zemlju.

Radi laži i kleveta došao je ugledni otac obitelji na zao glas: da je lopov, pronevjeritelj, nepouzdan kad se radi o novcu, i — zahvaljujući takvom glasu — nitko ga neće primiti u službu. To ga boli i muči u duši, a pomoći si ne može, jer se izgubljeno poštenje i dobar glas teško natrag vraćaju.

Radi neopravdanih i potpuno neodgovornih jezika zaručnik je ostavio zaručnicu, koja će možda zauvijek radi toga ostati neudata i izjedati se u sebi dok grobni humak ne učini kraj jednom jadnom životu.

Radi opakih riječi dolazi do uvreda, iza uvreda do tučnjava, u tučnjavi do krvavih glava i do ubojstva. A nakon toga tužbe, parnice, sudovi, globe, zatvori, a nerijetko i smrtna kazna. Radi nečijega opaka jezika prijatelji koji su nekada vjerno dijelili dobro i zlo, zavadili su se i neće više jedan za drugog ni da čuje. Ta tko bi sve nabrojao što skriviše zlobni i tračavi jezici! . . .

GLAVA ZA GLAVU

— Ne osvećuj se! Osvetu prepusti Bogu! Sve kad bi ljudska pravda potpuno zatajila!

Dogodilo se to prije nepunih pet godina u našoj sredini u Bosni. Domaćica ubila svoga sugrađanina, koji je u prometnoj nesreći usmrtio njenog sina. Pisalo je o tome dosta u našoj štampi. Evo o čemu se radi:

Trgovac iz Srpca Veljko Miljević svojom »Ladom« usmrtio je dvojicu mladića. Na mjesto nesreće, po običaju, izašli su organi SUP-a i pravosuđa. Vozač Miljević nije pobjegao s mjesta događaja. Obavljene su sve radnje, kako se to već u takvim slučajevima radi. Formirana je polazna dokumentacija za istragu.

Vijest o ovoj nesreći ubrzo se raširila po gradu. Međutim, uz tu vijest o nesreći dvojice mladića — širile su se i glasine o tome kako je »zatajila pravda«, pa je, navodno, pripiti vozač pušten na slobodu i neće podnijeti nikakve kazne. Možda je tome doprinijela i činjenica što su u momentu nesreće s vozačem u kolima bili sudac Općinskog suda i još jedan prijatelj.

U to vrijeme Miljević je na slobodi čekao završetak istrage i suđenje, pa je to svakako brbljivcima u Srpcu poslužilo kao razlog više da iskaljuju svoj gnjev prema našem pravosuđu i organima gonjenja, ne birajući ni sredstva ni riječi da od muhe naprave medvjeda, od jedne tragedije — još dvije druge.

Čaršija u ovakvim slučajevima ne razmišlja ni o čemu drugome nego o novim kombinacijama i izmišljotinama. Čaršija je uz sve ostalo obilno iskoristila i činjenicu da, eto, Miljević — krivac, poslije tako teške nesreće još slobodan hoda ulicama njihova grada. Govorilo se da je isti Miljević sa debelim vezama već stvari »sredio« i da neće mnogo odgovarati za smrt dvojice mladića, i tako dalje . . .

Sve je to još više rasplamsavalo mržnju i ljutnju teško ožalošćene majke poginulog mladića Mile Martića. Na saslušanju će kasnije ovako izjaviti:

— Kad je već sve tako — govorili su mi — kako vidiš nekako »zataškano«, zašto da mu drugi sude, bolje je da mu presudi netko od rodbine poginulih mladića. Tako se govorkalo i po gradu.

Tužna majka nije odoljela čaršijskim pričama, nego se odlučila i učinila ovo: u centru grada, a na očigled brojnih sugrađana, presrela je Miljevića i »presudila« mu revolverskim hicima!

Ova vijest odmah je odjeknula Bosanskom krajinom, a ubojica ubojice svojega sina, Milena, smjesta je pritvorena.

Sve se to događalo kao u dobro režiranim filmovima sa Zapada, a sve uz pomoć — čaršije.

I poslije svega toga: poslije novoga zla, te nove smrti i odmazde, čaršija još uvijek ne miruje. Dok jedni osuđuju Milenu, drugi joj odobravaju postupak, govoreći da ona nije presudila ubojici svoga sina, drugi nitko ne bi mu ni presudio. U Srpcu odgovorni naprosto nemaju riječi. Zahvaljujući pričama i čaršijskim nagađanjima, čovjek koji je slučajno postao ubojica nije kažnjen pravosudno, već »presudom« ucviljene majke. I tako se jedna tragedija, zahvaljujući pričama po kuloarima i čaršijskim tribinama, prelila u drugu, pa konačno i u treću tragediju! Majka poginulog Mile je, izgleda, prošla najtragičnije: izgubila sina, na svoju dušu uzela jedno ubojstvo za koje će, nema sumnje, i sudski odgovarati i podnijeti sve sankcije svoga nepromišljenog postupka.

Mi bismo završili s mišlju s kojom smo i počeli:

— Ne osvećuj se na svoju ruku nikada i nikome! Osvetu prepusti Bogu, sve kad bi bio siguran, da će ljudska pravda zatajiti!

TUĐI ZLI JEZICI I NESREĆE U BRAKOVIMA

Tko bi mogao reći i odgovoriti: — Koliko su zli jezici uništili brakova na svijetu? Tu, u ovoj priči o kojoj vam mislimo govoriti, radi se o jednoj dobroj, zdravoj, čestitoj u svakom pogledu, vrijednoj i vjernoj mladoj ženi, koja radi ljudske budalaštine, zlih i tračavih jezika dolazi na zao glas: Mužu joj pune glavu da mu je žena besplodna i nižega roda, stoga nje-ga nedostojna. U toj »raboti« sudjeluje selo, čak i mladićevi roditelji, koji stalno »huškaju« sina protiv svoje snahe. Dolazi do maltretiranja potpuno nevine žene i skoro do loma u životu i braku. Situaciju u zadnji čas spašava stari i dobri mjesni kapelan Janko, koga svi poznaju i zovu »mladi gospon«. Pokušat ćemo vam prikazati kako gornji problem rješava naš vrsni književnik A. Šenoa.

Onkraj rijeke Save, baš naprotiv sela Oborova nalazi se crkvica sv. Bartola, gdje se svaku jesen od starine slavila svetkovina sv. Bartola, na koju bi se sleglo mnoštvo naroda iz bliže i dalje okolice.

Eto tu, na tom vjerskom prošteništu, upoznaše se Mato Čunčić, jedinac seoske plemenite obitelji Čunčića iz Lomnice, iz Turopolja i djevojka Jaga Marićeva iz Strmca, crnooka naočita ljepotica seoskoga, ali neplemenitoga roda. Upoznaše se i zavoliše

se. Nije to išlo tako jednostavno, pogotovo jer su se mladićevi roditelji žestoko tome protivili.

— Neka mi se Bog smiluje — govorila je majka — ta ne bih smjela s tom svojom nesretnom snahom proći kroz selo, niti na sajam, niti na proštenje. Svi bi plemeniti ljudi na me prstom pokazivali. I što bi rekla naša gospoda?

— Tako, tako — promuca još žešće stari Čunčić — naša gospoda što bi rekla? Jedinac bogatoga Čunčića, pa uze neplemenitu... Grijeh je svoje stare pravice gaziti nogama, svoj plemeniti list skvrniti blatom... Krv je krv, i plemenita krv je čista, ne valja je miješati, jer neće biti ni voda ni vino...

Ta navaljivanja i odgovaranja od sinovljeve namjeravane ženidbe trajala su dugo... A kad je stari otac već posve ljut, lupivši šakom po stolu konačno zaključio i rekao:

— Ne, ne, i sto puta ne! Makar se ti i posvetio, ja velim nikad i nikad neću pristati na tu ženidbu!

A tada se i sin razgoropadi i svečano se zakune da će ipak biti po njegovu:

— Pokarao me Bog — podignu Mato ruku — nije možda pravo što radim, ali tako mi duše, tako će biti i neće drukčije!

Nakon dugog lutanja i izbivanja od kuće, koje je potrajalo nekoliko dana, eto Mate opet kući. Sada moli roditelje da ga razumiju, shvate i odobre mu tu ženidbu s Jagom ili će svisnuti od bola i muke...

— Oče, majko!... Jagino lice zašlo mi je u srce duboko, pa se više iz njega ne da. Izvadite mi srce, izvadili ste i Jagu, pustite mi srce, a ne dajte djevojke, umrijet ću. Zato vas molim Boga radi ne kidajte mi više srce. Ako ste rad sačuvati u životu svoga jedinca, dajte mu što mu srce ište i ne pitajte za plemenitu ili neplemenitu krv. — Mladiću klonu glava na podglavak, molećim okom gledao je svoje starce.

— Hm! — počeša se stari Čunčić za uhom — velika je to stvar, velika stvar.

— Velika ste i vi luda, velika luda! — ozva se kapelan Janko Lugarić, koji se ušuljao i na vratima slušao cijeli razgovor. Držeći rukama lulu drenovaču, priđe bliže. — Moj dragi Čunčiću — nastavi — glava vam se puši od velike magle. Znate li vi, moj dragi, što je srce? Ne znate, i sto puta vam velim, ne znate. Recite mu sto puta: »Stani!«, a srce svejedno kuc, kuc! ne pita za vaše ludorije. Mislite li vi da se ime iz srca izrezati dade kao crv iz jabuke? A, da! Stara je riječ: »Što je srcu milo, i Bogu je drago!« Pa šta? Umre li vam vaš jedini sin, umrite vi i vaša žena, što vam je vaš plemenski list? Ništa? Suh je listak što ga je vjetar odnio sa stabla. Kakva vam hasna od svega toga? Šupalj bob. Žalost, suze, grob — da, grob! Opametite se kume! Nije drukčije! Pustite meni. Ja ću Marićevima reći što je i kako je, pa dajte neka Mato uzme Jagu. Bolje i to nego, nego da vam se Čunčićeva grana posve osuši.

***

Na ovu ustrajnu intervenciju kapelana Janka roditelji Matini ne mogoše drukčije nego popustiti. O Božiću se mladi zaručiše, a o Pokladama na veliko se slavilo vjenčanje. Veselilo se, jelo i pilo, nazdravljalo i pucalo, pjevalo i igralo...

U punom toku svatovskog veselja ponudi kapelan Janko — ta naravno da ni svatovi nisu mogli proći bez njega — kuma da gucne iz vrčića i pokvasi grlo, jer kako reče:

— ... Kad se kolo vrti, dobro ga je podmazati.

— I jest, prhvati kum kroz smijeh turnuvši kumu s lijevoga na desno uho — vražji ti oborovački gudači tjeraju me svojom notom kao hajkači zeca batinom, i duša mi se osušila kao brazda bez kišice. Da poškropim svoju suhu zemlju!

U zdravlje mladih! Sunce im godilo, polje im rodilo, blago se plodilo, ne bio kuružnjak bez klipa, bačva bez vina, zipka bez sina, preslica bez lana! Bog blagoslovio im kuću do sudnjega dana!

I kum iskapi vrčić na dušak.

— Amen! — reče kapelan žmirnuv zadovoljno, zatim se okrene starom Čunčiću:

— Vidite, kume, sve je dobro od Boga, a Njegova je sveta volja. Njegova je ruka čudotvorna, po njoj mogu se sastati gore, po njoj se sastalo i to dvoje mladih. I hvala Bogu da je tako!

— Dao Bog sreću! — kimnu stari Čunčić. — Samo da vidim sina od svoga sina, i ne žalim umrijeti...

***

Godina i pol proteče od veselih svatova u Lomnici. Negdje oko Filipova dođe jednoga dana komisija od županije na Mlaku, gdje se vlastelin i seljaci plemići bili posvadili radi međe. Županijska gospoda, otkrojivši svakom što je pravo, sjedoše u gospodskom dvoru za stol da jedu i piju. Sparina bijaše velika, vino vrlo jeftino, nije se dakle nimalo pazilo na mjeru, niti su se gospoda mučila malim čašicama.

Kapelan Janko Lugarić dođe istoga dana slučajno na Mlaku da utješi bolesnika, a gospoda opaziv ga u selu, nijesu mu dala da se povrati kući žedan i gladan, već je morao, hoćeš-nećeš, pristati u njihovo kolo. Prošlo podne, i pilo se, došlo popodne i pilo se, došla večer i opet se pilo, jer je, kako rekoh, sparina bila velika.

»Mladi gospodin« bio je inače prijatelj veselu društvu, ali opazivši da već zvjezdice vire kroz prozor a da se silne boce na stolu nikako prazniti neće, poznavajući osim toga svoje slabe živce, odšulja se lagano iz sobe. U tren opaziše gospoda tu

izdaju, i stoga podiže se za Jankom silna hajka. Ali se gospoda ljuto prevariše. Janko, bježeći putem, začu kroz noćnu tišinu da lov na njega love. Zato skupi skutove, potisnu brže, pa je tako bježao ne mareći što mu je grana kraj puta šešir zbacila bila. No življe zagrabili lovci, vičući kroz noć što im je grlo dalo:

— Janko, Jankice, crna izdajice, stani!

Budući tako u nemilu škripcu, učini kapelan što i mudra lija čini kad su joj lovci krvnici za petama. Skoči s puta preko živice u kukuruz, i tu se stisnu pod visoke vlatove da ga nije vidio ni mjesec ni zvijezde, nekmoli nakićene gospodske glave. Gospoda letjela urličući putem dalje, a Janko, smijući se od srca, verao se gologlav kukuruzom i udario poljem put svoga doma. Prešavši preko guste djeteline, zaustavi se iznenada kao od čuda.

Sred ravna polja stajala mala drvena crkvica posvećena »Ranjenom Isusu«. Stara je, siva je, ispucana na sve strane, bit će joj 200 i više godina. Tornjić navrh krova bio se silno naherio, a staklu na okancima odavna ni traga. Oko crkvice stajaše šest širokih drevnih lipa, a oko lipa niska ograda od hrastovih dasaka. Noć bijaše tiha, mirna, nebo blijedoplavetno, jedva gdjegdje drhtala zvjezdica. Sred neba ljeskao se zlatni mjesec, a širom vedrine lebdjeli tamni bijeli oblačići kao pahuljice. Zlatna mjesečina sipala se poljem na sjajni biser noćne rosice, na šiljasti tornjić stare crkvice, na vrhove granatih lipa, a podno lipa sterala se otajstvena sjena, po kojoj su žive iskrice, sjajne krijesnice čudno skakutale. Ali pod sjenom starih lipa bijeljela se čudna prilika. Je l' ženska, je l' duh? Bog zna.

Janko prođe rukom preko očiju da vidi ne vara li ga očinji vid, ili varava mjesečina, ili rumeno vince. Pogleda dva-tri puta, ali zbilja, bijela žena sjedi pod lipom. Nakašljav se junački, uputi se čovuljak laganim korakom put crkvice, jer, ma te rodila i majka Kraljevića Marka, zadrhtat će ti junačko srce opaziš li sred tihe noći, sred pusta polja, a kraj stare crkve bijelu žensku. Stisnuv šake, nagnuv debelu glavu, išao Janko i dovuče se do blizu lipe.

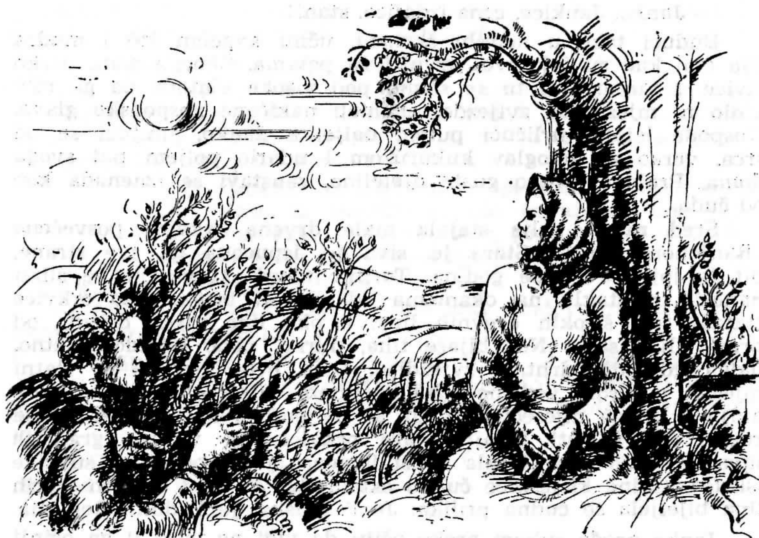
Zbilja! Bijaše to žena, seljakinja. Sjedeći na goloj zemlji, bila se naslonila na debelo stablo. Ruke joj ležale u krilu, a blijedo lice okrenula prema mjesecu. U crnom, suznom oku sijevala čarobna mjesečina. Janko, sagnuv dugačko tijelo, nadnese ruku nad oči da bolje vidi šta je. Je l' moguće? Istina je, živa živcata Jaga. Na prvi šušanj trave prepade se žena.

— Hvaljen Isus! — pozdravi je kapelan skrstiv ruke na leđima. — Jago! Što tu, zaboga radiš?

Žena, prepoznav kapelana, spusti glavu na koljena pa stade gorko, pregorko plakati.

— Šta ti je? — ponovi kapelan tihim glasom.

Jaga je sve jače jecala. Ništa nije odgovarala. Napokon okrenu blijedo lice prema kapelanu i pogledav ga okom toliko tužnim da bi ti srce puklo, progovori:

— Šta mi je? Zlo mi je, vrlo zlo, da ne može gore. Glava će mi pući, srce će mi pući, i ne znam šta bi, tužna sirota.

— Al govori jasno da se razumijemo.

— Jeste l' mi bili, gospodine mladi — nastavi žena — na mojoj svadbi u Lomnici? Jeste. Pamtite to i predobro. Je l' veselo bilo? Ah, i kako, sve se od radosti rušilo! A sad — Bože moj, Bože moj! — zajeca Jagica.

— Ali, ali... za ljubav Božju... sada, šta je sada? I kako si ti, Jaga Čunčićka, sred puste noći došla iz Lomnice »ranjenom Isusu«?

— Bilo mi je dobro — nastavi žena kroz plač — i sama nisam znala kako sam ja kukavna toliku sreću zaslužila. Moj Mato je duša od čovjeka, to Bog zna. Ako je svoje glave, ako je žive krvi, neka je, al srce, gospodine mladi, srce mu je suho zlato bilo. Nije on znao **nego za moju volju, nije mario** nego z moju radost, pa kako on, tako i starci. Luda moja pamet ne bi našla ni zle riječce kojom bi me stari Čunčići uvrijedili bili, da, stari mi reče ne jedanput:

— Ako i nijesi plemenita, moja si kći, a srce ti valja; i to je plemenština.

I ljudi u selu se priučili na mladu Čunčićku. Tako prođe pol godine ko u raju, prođe cijela godina mirno. Poslije me počeli starci nekako čudno, brižljivo, a Mato nekako žalosno gledati. Nisam znala šta je, al sam šutjela.

— Jago — reče mi jednom Matina mati — moliš li se Bogu?

— Kako ne bih, majko?

— Jesi li se kakvom svecu zavjetovala, a nijesi zavjeta ovršila?

— Ne znam ni za kakav zavjet.

— Ta nijesi li neplodna?

Sad mi puče pred očima. To li je ta njihova žalost!

— Bog mi je svjedok — rekoh starici — da želim porod od srca, i sto puta sam Boga molila da me blagoslovi i da Mati za ljubav vratim zdravu, živu Matinu priliku. Al dosele nije bilo blagoslova. Jesam li ja kriva? Jesam li ja grešnica, ko god i druge žene, ali sam se svaki put po duši ispovijedala župniku. Uzdajmo se u Boga, draga majko, Bog ne plaća svake subote, al mi duša kaže da će me blagosloviti.

Neko vrijeme prošlo mirno, al jednoga dana pohodi mi svekrvu kuma iz Lukavca, baba vele brbljava. Došav iz vrta, začuh kako kuma s majkom u kući govori i često moje ime spominje. Znam da nije lijepo prisluškivati, al ne mogoh se nikako oteti srcu pa stanem uz prozor tako da me žene nijesu vidjeti mogle, da čujem šta se tu dobra ili zla o meni prede.

— E, to vam je ono, kumice draga! — reče kuma svekrvi — Vaš je Mato na krivo mjesto stao pa se na zlo namjerio. Jaga, Jaga vam je drága, al ima možebit u sebi vraga. Ja, oprosti mi Bog grijehe, ni na koga zlo ne govorim, al ne bih rekla ni tri dą, tu nije ni mrva čarolije bilo, te je za taj grijeh vašoj snahi krilo pusto.

— E, kumo, — odgovori svekrva — nećemo tako. Ima toga više u svijetu. Jedno ima desetero djece, drugo za svoga vijeka ni jednoga. I jedna i druga je dobra kršćanka. Jedna jabuka rodi svake godine da joj se savijaju grane, a druga svake druge godine jedva jednu. Eto, tako je! Božja je volja. Strpimo se.

— Gdje vam je pamet — zanovijetala kuma dalje — znam ja što gospoda o tom govore, znam što priča cijela plemenita općina, a svi zajedno imaju zaista više pameti u glavi nego vi sami. Kako je mogla, pitaju ljudi, neplemenita primamiti plemića? A? Na to mi odgovorite! Nečisti poslovi, očuvaj nas Bog nečistoga duha! Bog je prokleo Jagi krilo, a od nje nikad poroda...

Kuma naklapala još i dalje, al meni se od stida i srama nije dalo više slušati, meni je htjelo srce pući. Pobjegoh u vrt i sakrih od tuge lice u zelenu travu. Od onog dana ostavila me moja sreća. Svekrva povjerovala blebetuši kumi, a stari Čunčić povjerovao mojoj svekrvi, Ja da neću nikada roditi djeteta, jer da se plemenita i neplemenita krv ne smije miješati. Krivo me starci gledali, za silu mi samo govorili, svuda mi se uklanjali

kanda sam živa kuga u kući. Da sam ga začarala! Bože moj! Jesam li mu izvadila srce zlim okom? Ta vazda sam ga milo gledala, a i onda kad sam ga od sebe tjerala. Pa šta je i došao k meni, siroti djevojci? I da nisam plemenita? Ta jesam li kriva što me je majka takvu rodila? Da mi je drag? Koja hasna srcu reći: — Nemoj! — kad ne sluša. A ne dao mi Bog nikad seće ako mi srce pri tome nije čisto bilo. Tako sam vam, gospodine mladi, živjela kao na žeravici, al trpjela sam, mirno sam trpjela ni kriva ni dužna, misleći da imam u svijetu dušu kojoj moje srce više vrijedi nego babljí jezici, misleći da će me Mato braniti. Tu klonu Jagi glava na prsa, guste joj suze tekle niz obraze, a sirotica silovito stiskala ruke.

— Moj Mato — nastavi kao da je to ime iz srca iznijela — moj Mato, i on se od mene odbio. S prvine me je, dakako, branio i tješio, pa su i starci čuli od njega i po koju oštru riječ. Al majka mu šaptala i šaptala, vekala ga i uckala, i kao što kapljice malo-pomalo probiju kamen, tako su riječi svekrvine probile Matino srce. Mato me nije branio, nije tješio, da, Mato mi nije više ni govorio. Mrko me gledao, katkad se samo otresao na me, katkad je kroz zube istisnuo kletvu da sam sve drhtala. Al sam šutjela i plakala. Mato počeo piti. Cijelu uru znao je sjediti za stolom i mrkim okom buljiti u vrč vina. Poslije zalazio i u krčmu, odakle bi se pijan vratio kući. A starci su mene i za to karali, ja da sam kriva, ja! Ta krv bih mu svoju dala. Večeras pod mrak uze šešir, reče ocu i majci:

— Zbogom! — pa pođe put krčme. Ne znam kako je to na me došlo, al nekako se skupim pa ga dočekam pred kućom.

— Mato! — rekoh mu — Mato, kamo ideš?

— Šta se to tebe tiče? — odreza mi grubo.

— Mato, ti si pošao u krčmu.

— Pa da, u krčmu.

— Ne idi, Boga ti, Mato! Nemaš li kod kuće vina?

— Imam, al idem da tebe ne vidim.

— Mene? Oh, Bože! Šta sam ti skrivila?

— Pa ona pita — nasmija se zlurado Mato — srce si mi pojela, život si mi otrovala, prilijepila si mi se kao kuga.

— Ne griješi duše, jesam li te ja mamila. Jesam li ja kucala na tvoja vrata?

— I rugati mi se hoćeš, nesrećo — planuo Mato koji se već kod kuće napio bio — rugati meni, za tvoje pusto, od Boga prokleto krilo. Čekaj!

— Kao bijesna zvijer zaleti se na mene i udari me šakom u čelo, te se bez svijesti sruših. Kad mi se svijest povratila, nije nikoga bilo u dvorištu. Još jednom pogledah tu kuću gdje se moja sreća rodila i propala. Nešto me spopalo, tjeralo, i bježala sam, bježala preko polja, preko luga, a ovdje pod »ranjenim Isusom« iznemogoh, ovdje sred noći prinesoh ranjenom Spasitelju žrtvu, svoje gorke suze, svoje ranjeno srce.

Hm! hm! — nagnu se kapelan obrisav plavetnim rupcem čelo i oči — pa šta ćeš? Kamo ćeš?

— Šta ja znam, sirota? Nemam oca ni matere. A vratiti se braći u kuću — to nikad! Sramota bi me ubila. Kamo? — U svijet! — U svijet! Kamo god, makar kao prosta sluškinja!

Jaga spusti pri tome glavu na koljena, a kapelan stajaše pred njom ne znajući šta da radi... Pri mjesečini mogao si vidjeti kako je sakupio obrve, valjda da traži kakvu pametnu misao. Polagano dizala mlada žena glavu gledajući nepomičnim okom čovuljka. Iz blijedog joj lica mogao se čitati preveliki bol njezina srca.

— Da, — reče mirno — meni u ovom kraju života nema. Moj Mato, moj Mato ranio me usred srca, pa je sve propalo.

— Još nešto! Budalaštine! — dosjeti se Janko. — Prostota je, istinabog, dignuti ruku na ženu, al ti velim, Jago, da je u Mate srce kako treba, i ako je zlo učinio, drugi su tomu krivi i tuđa budalaština je kriva. Hajde sa mnom!

— Kamo? — zapita ga žena staviv ruku na srce.

— Natrag u Lomnicu.

— Neću — branila se žena rukom — ni za živu glavu!

— Hajde, velim ti, ne napastuj Boga — srdio se starac — Misliš li ti da sam se ja badava znojio i letio amo-tamo, dok sam teškom mukom taj obruč skovao, a sad da ne bude nikakve hasne? A ja! Velim ti da je Mato dobar čovjek, ali su ga bockali i na zlo naputili. Dragi ti Bože moj! Kakvi smo mi ljudi! Ludi smo, a ne ljudi. I tu mrvicu smrtnoga života kvari jedan drugome, a da bi zašto? Hodi, Jago, hodi. Bog kaže da ćeš ostaviti oca i majku pa ići za svojim mužem, i da moraš mužu vjerna biti. Nosi još koje vrijeme svoj krst i Bog će te blagosloviti.

Žena se dignu i pođe poniknute glave za gologlavim kapelanom prema Lomnici.

Čudno je igrala mjesečina oko debele, gole glave kratkonogog kapelana, koji se poput jazavca pomicao preko ravnice, čudno igrala mjesečina oko bijelih haljina mlade žene, koja je polagano, plaho išla za tragom vođe. Dođoše do Lomnice, do Čunčićeve kuće. Kapelan se okrenu Jagi:

— Pričekaj me tu dok te ne zovnem.

***

Kroz okno titrala svijeća. Janko, umiriv kudronju pred kućom, pokuca na vrata i uđe. Za stolom sjeđahu starci, sjeđaše mrk, zlovoljan Mato.

— Hvaljen Isus i dobar večer! — pozdravi Janko ukućane.

— Navijeke! — ozvali se ljudi nekako u čudu, nekako u neprilici.

— Vi, gospodine mladi? — zapita majka nadnesav ruku nad oči.

— Ja — nakašlja se Janko ozbiljno i pođe prema stolu. — Nešto sam kasno došao. Ništa zato. Bavio sam se ovuda poslom pa svratih se amo da vidim što radite i jeste li zdravi?

— Zdravi, hvala Bogu! — odvrati otac nekako pod silu.

— Al ne vidim Jage! — zapita Janko naoko čudeći se. — Gdje je Jaga? Za poslom, šta li? U kasnu noć!

— Ne znamo! — reče u pol glasa majka bojažljivo poglednuv sina, koji bijaše čelo spustio na zgrčene šake. — Otišla je od kuće, a ne zna se kamo.

— Da, ostavila nas, mene ostavila — reče Mato gorko lupiv šakom o stol — ostavila onako kao praznu čašu kad ste je ispili.

— A nijeste je našli? — zapita kapelan.

— Nijesmo je tražili — zamuca stari Čunčić.

— Tako! — zakima glavom kapelan staviv obje ruke na stol: — tako! A vi ste kršćani? A? Vi ste ljudi? A? Turci, pogani, manikeji, lude, šuplje glave! Gdje vam je duša, gdje? U dimnjaku se suši sa slaninom! Mislite li, kad sveta mati crkva sveže muža i ženu, da se mlada duša dade otpuhnuti u svijet kao pahuljica snijega? Je l' se Jaga možebit potepla? Nije. Znam da je poštena. Al vi, vi pasoglavci, imate jezik kao oštar kljun, pa ste kljuvali i kljuvali po tom mladom srcu da je zdvajala, pa se dala u svijet, neka je nosi kao što vjetar nosi cvijet. A zašto? Da je začarala Matu? Jeste li je vidjeli da jaše na metli po zraku, ili nijeste li je vidjeli kako se škropi svetom vodom i krsti desnom rukom? Budale! Jesu li sve ženske vještice koje se po svijetu udavaju? Vidite, nije l' vam vrana ispila mozak? Pa da ne rodi odmah djece, ne rodi zato jer nije plemenite krvi, a Mato plemenit? I opet budale, budalesine! Ne nosi li vam divlja kruška ploda, ako ste na nju cijepili plemenitu šibu? Nosi, i kakvih debelih krušaka, al ne prve godine, već po vremenu. Šta se priječite protiv Božjoj volji? U Svetom pismu čita se da je Sara pod sijedu kosu porodila sina, a gledajte našeg milostivog cara. To je bar prvi »plemenitaš«, i milostiva carica od starijeg je plemstva nego li vi, pa nemaju djece. A gledajte našega gospodina velikog župana. Oženio se trgovačkom kćeri. Prve godine ništa, druge godine ništa, treće godine puf! — dvojke! Sram vas bilo i sto puta vas sram bilo za ovu grehotu, i da mi se nijeste pokazali u crkvi, jer vaše molitve Gospodin Bog ne sluša kad tu unutra ne nosite srca već mlinski kamen!

— Istina je! Istina! — skoči Mato na noge lupiv šakom u stol — kao da je tiskano, tako ste govorili, gospodine mladi; srce mi kaže da je Jaga prava, a mi da smo krivi.

— Jaga prava? — naruga se kapelan — a ti fini tiću, šakom po njoj! I to je štampano bilo, al kako vrag štampa.

Mati skočila od sramote krv u lice. Glava mu je klonula, stajao je kao panj. Stari Čunčić sagnuo glavu kao da ga je netko batinom po plećima lupio, a mati od sramote gledala kroz prozor.

— Bablje priče su krive, gospodine mladi, viknu zdvojno Mato, — šta ćete? Kad vam se to svaki dan zadijevalo i zadijevalo u mene. Bilo mi je da poludim i poludio sam. Al Bog mi prosti taj grijeh, idem da potražim Jagu. Moram je naći makar raskopao cijelo Turovo Polje, pa onda nek mi dođe kuma ili susjeda da je blagoslovim mlatom. Zbogom! — I Mato htjede da provali iz kuće.

— Stani! — zaustavi ga kapelan i iziđe na časak iz sobe. Zamalo otvoriše se vrata, i uniđe kapelan vodeći za ruku Jagu, plahu i zaplakanu.

— Na ti je! — odreza Janko.

Mato se potrese. Skočiv uvis, raširi ruke i kao gvožđe ih savi oko mlade žene.

— Jago, Jagice! — klikne Mato — ne dam, ter te ne dam, makar po tebe došla turska vojska!

Žena privinuv se mužu, pogleda ga okom velikim, sjajnim, u kojem se ljuta bol prelijevala u neizmjernu sreću.

Majko! — viknu stari Čunčić svojoj ženi — šta tu stojiš i plačeš! Brže donesi vina za mladog gospodina i večeru za Jagicu, ta znaš da sirotica nije večerala!

***

Deset mjeseci iza te noći krstio Janko u lomničkoj crkvici muško dijete, sinčića Mate Čunčića. Poslije krsta jelo se, pilo se da su grede na kući pucale.

Stari Čunčić stajao sred sobe držeći u naručju unučića. Brci igrali starcu čudnovato. Pred njim skakutao mali kapelan pljeskajući rukama, a sunce sjalo kroz prozor na djeda, na unuka, i sunce se od milja smijalo.

— No — nasmija se kapelan — ne nosi li divljaka debelih krušaka?

— Nosi bome — nasmije se stari Čunčić ludo.

— Gledajte, majko, — reče kapelan starici — prava Čunčićeva krv kao da mu u nosu stoji plemenski list. Još da ima podrezane brkove mislio bi čovjek da je to vaš muž.

— A joj! A joj! — zavrti starica glavom — meni se čini da vam danas, mladi gospodine, nekakva čarolija ide po glavi.

Baš je bio Mato poljubio Jagu u čelo, kad se najednom otvoriše vrata i u sobu uniđe ženska, žuta, šiljasta lica, malih sivih očiju — kuma iz Lukavca.

— I te nam je vještice trebalo — šapnu majka.

— Dobar dan, dobar dan! — nasmiješi se kuma slatko — baš sam došla da se nagledam te mile radosti i da donesem Jagici pogaču.

Kapelan pođe flegmatički u kut, uhvati vrč vode te ga istrese na lukavačku pogačaricu viknuvši:

— Šic, mačko! — a mila kuma ode bez traga.

A. Šenoa

PREVAROM DO ZLATNE MEDALJE

Treća novovjekovna olimpijada bila je u SAD. Grad domaćin bio je Sent Luis, jer se te godine slavila 100-godišnjica pripojenja Luizijane SAD-eu. Učestvovala su svega 543 takmičara, od kojih je 431 bio Amerikanac.

U 25 zvaničnih lakoatletskih disciplina gotovo sve medalje osvojili su takmičari iz SAD. Od ostalih, medalje su osvojili jedino: Irac Klif zlatnu u desetoboju, Irac Deli zlatnu u trci s preprekama na 2500 metara, Kanađanin Demarto zlatnu u bacanju tereta (disciplina slična bacanju kamena s ramena teškog oko 25 kg — ta će disciplina kasnije biti ukinuta), Grk Georgantos — bronzanu medalju u bacanju diska, i Nijemac Vajnštajn bronzanu u skoku u vis.

U boksu, rvanju, biciklizmu i strijeljanju iz luka učestvovali su samo Amerikanci. U 9 plivačkih disciplina Nijemci su osvojili 4 zlatne, 2 srebrene i 2 bronzane medalje, a Mađari 2 zlatne, 1 srebrenu i 1 bronzanu.

Zbog vrlo loše organizacije o rezultatima u drugim sportovima nema sigurnih podataka.

Olimpijada je bila sporedan događaj u okviru »Međunarodnog komercijalnog sajma«. Trajala je od 1. lipnja do 29. listopada. Da bi nekako popunili vrijeme, organizatori su jednostavno izmišljali takmičenja koja s pravim sportom nisu imala nikakve veze: penjanje uz konopac i jarbol, rvanje u blatu, obaranje stabla, pa čak i ženski boks. Po nepotpunim podacima, održano je preko 390 raznih takmičenja.

Američki atletičari su u Sent Luisu prvi put demonstrirali »niski start«. Postigli su izvanredne rezultate, pogotovo za ono vrijeme. Arči Han, koji je osvojio zlatne medalje u trčanju na 60 i 100 metara, pobijedio je u trci na 200 metara, postavivši svjetski rekord — 21,6 sekundi. Taj će rekord tek 28 godina kasnije u Los Anđelesu biti oboren. Oborio ga je Edi Tolan, opet Amerikanac.

A sad dolazi ono zbog čega vam sve ovo i donosim: Amerikanac se poslužio prevarom da postigne zlatnu medalju u maratonu. Bio je to Fred Lorc. Umjesto da pošteno trči kao i ostali trkači, gotovo polovicu maratonske staze (oko 20 km) vozio se automobilom. Nije ga bilo stid da se takvim načinom domogne zlatne medalje i da se popne na pobjedničko postolje. I da nanese tešku nepravdu onom drugom i ostalim trkačima po redu.

Kasnije će ta varka biti otkrivena i taj takmičar doživotno diskvalificiran.

Ovaj slučaj pokazuje da skoro nema područja gdje se ljudi ne služe varanjem, lažju, prevarom i podvalom — samo da postignu cilj! Žalosno!

POSLIJE SMIJEHA — SUZE

Predug jezik zna skriviti mnoga zla: ubojstvo, tamnicu, sramotu, nesreću za djecu i sl. — Sve će nam to pokazati ovaj istiniti slučaj iz naše nedavne prošlosti.

Dvorišta s više stanova ponekad su pravi mali raj na zemlji. Susjedi se paze, čuvaju, druže, zajedno piju prvu jutarnju kafu, pripomažu se oko čuvanja male djece itd... A nekada su ista ta dvorišta pravi pakleni kotao, pun uzavrelih riječi i mrskih pogleda. Svađe se čuju nadaleko, a suci za prekršaje imaju pune ruke posla.

Ova naša istinita priča, koja ima žalostan kraj, odigrala se baš u jednom takvom dvorištu u kojem su se kao ljeto i zima smjenjivali smijeh i ružne riječi.

Junaci ove naše priče — nazvat ćemo ih Miroslav i Vera — bili su susjedi. Razdvajala ih je samo tanka lesonit-ploča, tako da bi se svaka riječ progovorena u jednoj, čula i u drugoj prostoriji. Živjeli su, uglavnom, lijepo, ali bilo je tu i prepirki ako bi komšija pustio malo glasnije radio ili televizor, a komšinica se baš tada vratila s posla iz poduzeća u kojem je radila. Kada bi bili dobro raspoloženi govorili bi:

— Što mi ne bismo porušili ovaj zid i živjeli zajedno? Kolika bi to soba bila!

Komšiluku, a kako biva u tim malim dvorištima gdje ih ima puno, nikada nije bilo jasno u kakvim su oni odnosima. Vera se nikada nije udavala, a nije bila ružna, a Miroslav je bio razveden i imao je dvije kćeri.

— Možda i ne bi bilo loše da se njih dvoje spoje! — govorili su susjedi onako uz kaficu.

Kao što smo već rekli, njih dvoje su se nekad svađali, a nekad smijali. Smijeh ih je i odveo tamo gdje su sada: nju u grob, a njega u zatvor. Ali nije tome bio uzrok onaj njihov zajednički smijeh, iskren i prijateljski.

Jedne večeri Miroslav je bio malo više raspoložen, jer su mu u posjet došla djeca, dvije kćeri koje je jako volio. Znao je često reći da ih voli više od samoga sebe. Bili su veseli, a Veri je to nešto zasmetalo. Iza tanke ploče od lesonita počela je vikati i govoriti vrlo uvredljive riječi, na njegov račun i na račun njegovih kćeri.

— Bolje da me ubila nego da je sve to govorila — kazao je Miroslav kasnije na istrazi. — Molio sam je da to ne govori, ali nije pomagalo. Više nisam mogao otrpjeti, i...

I kad mu je prekipjelo izišao je u dvorište i izvan sebe od bijesa, nasrnuo na Veru koja je i dalje pričala. Kada ni poslije posljednje molbe nije htjela prestati, potegao je nož i s nekoliko uboda je dokrajčio.

Odmah je otišao u miliciju i prijavio se.

Sada se kaje, duboko i iskreno, i jedino što želi jeste da ga djeca ne zaborave. A djeca se STIDE oca koji je to učinio, oca koji se nije znao u tom sudbonosnom trenutku svladati...

— Moraju me razumjeti. Nisam se mogao svladati — govori tužnim, lomnim glasom. — Djecu mi je vrijeđala, djecu, koja mi znače cijeli život!

***

Miroslavu život nije bio lak, niti ga je mazio. Naprotiv, šibao ga je kako je stigao. Za vrijeme rata ostao je bez roditelja, bio u raznim domovima za nezbrinutu djecu, izučio zanat i sa svojih deset prstiju počeo zarađivati kruh. Kažu da je bio vrijedan i dobar radnik, pravi majstor. Ljudi ni dan danas ne mogu vjerovati da je on to učinio.

— Od prvog dana kad je došao u naše poduzeće radimo zajedno — priča njegov stariji kolega. — Uvijek je bio nekako tužan, povučen i veoma marljiv. Nikada neću zaboraviti dan kada je prvi put doveo svoju djevojku, Milicu, lijepu, vižljastu daktilografkinju. Sav radostan saopćio nam je da se ženi. Sjećam se da smo se dobro ponapili toga dana. Vjenčali su se, dobro zarađivali, skućili se. Nitko ga više nije mogao prepoznati. Bio je to sasvim drugi čovjek.

Svakog dana trčao bi Miroslav pravo s posla kući. Prvi put je, u stvari, osjećao da ima svoje toplo ognjište. Poslije nešto više od godinu dana na svijet je došla djevojčica, likom na njega, živa na majku. U poduzeću su ga zadirkivali što nije sin, ali nije mario za te šale. Govorio bi:

— Imat ću punu kuću djece, makar bile sve same curice!

U njihovoj kući nije se dugo čekalo na prinovu, na drugu djevojčicu. Činilo se da je ovaj puta bio još sretniji. Proslavili su to drugo rođenje još bučnije i svečanije.

— Sada mi je kuća nekako punija — govorio je prijateljima. — Ima li išta ljepše od toga?

Zaista, za njega nije ništa drugo postojalo, do onoga dana kada je saznao i uvjerio se da ga žena vara i da ima drugoga. Pokupio je svoje stvari i otišao. Uselio se u sobičak sa zidom od lesonit ploče i česmom u dvorištu. Molio je Milicu da mu da djecu:

— Ako želiš živjeti slobodno, daj ih meni — govorio bi joj. — Ne mogu biti bez njih.

No na te njegove riječi Milica se nije ni osvrtala. U užasu i očajanju počeo se sve češće opijati, ali je ipak redovno odlazio na posao, jer je želio svojim kćerima osigurati što lagodniji život. Redovno je davao izdržavanje, kupovao stvari koje su im bile potrebne, brinuo se o njima. Bio je najsretniji kada bi njih troje zajedno negdje izašli na ručak ili kada bi mu one došle u posjetu.

— Tata, zašto piješ? Znaš da te mi volimo! — govorile su mu djevojčice. — Vidiš da smo često zajedno, a kad dobiješ stan, ostaćemo kod tebe i po nekoliko dana.

— Znam da me volite — odgovarao bi. — Sve je dobro dok ste vas dvije tu, ali kad odete, za mene sve postaje pustinja.

Prijatelji su ga nagovarali da nađe neku drugu ženu, dobru domaćicu i da se oženi. Samo bi odmahnuo rukom i rekao:

— Nije to više za mene! Ne treba mi nitko!

Dani su mu prolazili u tužnim razmišljanjima. Sjećao se svog djetinjstva bez toplog roditeljskog doma. Pitao se gdje je pogriješio kad je njegova žena riješila da nađe drugog čovjeka? Odgovor na to pitanje nikako nije nalazio. Bio je siguran da je postupio najbolje kako je znao i osjećao.

— Da li itko može da mi kaže zašto? — pitao bi prijatelje.

— Ma, sve su one iste — odgovarali bi mu prijatelji i naručivali još po jednu turu pića.

Život mu je bio ispunjen crnim mislima, svakodnevnim poslom, kafanom i sobičkom sa zidovima od lesonita. Da bi ublažio tugu, kupio je gramofon i puno ploča. Najradije je slušao narodne pjesme... A sjetni tekstovi tih pjesama podsjećali su ga na njegovu nesretnu sudbinu. Nekada bi sebi govorio:

— Pa, nisam ja jedini koji pati. Treba i s tim prekinuti! Ali osjećanje koje je u sebi nosio, bilo je jače od njega i od njegovih trenutnih želja.

Jednoga proljetnog dana u poduzeće u kojem je radio došla mu je kći sva uplakana i izbezumljena.

— Mama je teško bolesna — rekla je kroz suze. — Odveli su je u bolnicu. Šta ćemo mi ako joj se nešto dogodi?

— Neće joj se ništa dogoditi — umirivao ju je otac. — A ako se slučajno nešto i dogodi, živjet ćete sa mnom.

Miličina bolest kao da mu je ukrala kćerke. Mnogo rjeđe ih je viđao, jer su one svaki slobodni trenutak provodile pokraj njene postelje, a morale su da se brinu i o baki s kojom su živjele i koja nije bila baš najzdravija.

— Nije lijepo što to govorim, ali bi bilo bolje da se toj njihovoj majci nešto dogodi, bar bi djeca bila sa mnom — pričao bi drugovima.

Međutim, Milica se oporavila, izašla iz bolnice, ali su sada djevojčice još rjeđe dolazile k ocu. Kad bi ih pozvao telefonom, govorile bi da moraju biti uz majku, da je ne smiju samu ostavljati. Kada bi ga one pozvale telefonom u poduzeće, bilo bi to skoro uvijek jer im je trebalo novaca: majka je na bolovanju i gotovo da nemaju od čega živjeti. Davao je koliko je mogao, ali im sve to nije bilo dovoljno.

— Kćerke ste mu, kome će dati, ako ne vama — govorila bi majka. — Zar za vas nema, a za neke tamo...

— Mama, nemoj biti takva. Ti znaš koliko tata nama čini i da nema nijednu drugu ženu.

— Ma, ne znate vi njega. Samo se pravi da vas voli. Znam ja to bolje.

Neki bijes bi progovarao iz Milice, koja, slomljena bolešću, gotovo da nije ustajala iz kreveta i svatko joj je bio kriv. To je počelo smetati i njenim kćerkama koje su se dogovorile da odu k ocu i uvjere ga kako bi dobro bilo da dođe i s njom razgovara. Kad ih je ugledao u dvorištu, bio je izvan sebe od sreće. Dugo su razgovarali. Obećao je da će ih poslušati i doći samo za njihovu ljubav, jer od kada su se razveli nije ušao u tu, kako ju je nazivao »prokletu kuću«.

Kad su se tako bili lijepo zdogovorili, uključile su gramofon — kako su to i ranije činili — pa su pjevali i smijali se. A možda bi bilo bolje da nisu ni dolazile.

Jer tada se javila komšinica Vera sa svojim zlobnim jezikom i još zlobnijim opaskama, i presudila svima. Dogodilo se ono što se dogodilo, a što nitko nije ni pretpostavio da će se dogoditi.

Jedna žena, samo zato što je imala »predug jezik«, ostala je bez života, jedan čovjek otišao je u zatvor, a dvoje djece prekrila je sjenka oca — ubojice.

Nema više smijeha, nema više ni suza. Život mu je postao gomila besmisla. Svakodnevno Miroslav napiše nekoliko pisama

svojim kćerkama, koje kao da su ga potpuno zaboravile. Zamolio je i svog advokata da ih potraži, da im rastumači neke stvari, ali ne pomaže. Jednoga dana stiglo mu je pismo samo sa tri riječi: »Mama je umrla«. I to je bilo sve. Očajanje ga je potpuno slomilo.

Sjeća se tako Miroslav — jedino mu je sjećanje preostalo i od toga će živjeti još punih osam godina, koliko mu je ostalo do kraja kazne — dana kada je vodio svoje djevojčice na Kalamegdan na šetnju, kupovao im velike šarene balone, plastične tašnice... Mislio je da mu sav svijet zavidi što baš on ima takve kćeri. A nedjelje, kad bi svi odlazili u šetnju, pa se poslije navraćali u poslastičarnicu, ništa mu nije moglo nadoknaditi. Sada su mu nedjelje bile prazne, puste i jedva je čekao da prođu...

Vrijeme provodi pišući pisma i molbe da se nešto učini, kako njegove kćeri ne bi pošle — ne dao Bog! — pogrešnim putem. Baka, koja vodi računa o njima, već je stara, a i smrt njene kćeri doprinijela je da joj zdravlje još više popusti.

Tu iza rešetaka Miroslav broji godine, psihički je sasvim popustio, gotovo da ni s kim ne govori, a zatvorski psiholog postao mu je najbolji prijatelj.

— Objasnite mi — rekao je mladoj ženi, psihologu — zašto moje kćeri neće da dođu? Šta ja sada mogu učiniti, odavde iz ćelije, kad sam potpuno nemoćan?...

— Nemojte stalno o tome razmišljati — odgovarala mu je. — Sve će se promijeniti. One su potpuno slomljene smrću majke, a smatraju da vi ono niste smjeli učiniti.

— Znam da nisam, ali...

— Donijet ću vam nešto za čitanje, nešto veselo, zanimljivo da bar malo odagnate te crne misli. Razumijem da vam je teško, ali morate misliti na sutrašnjicu, kad izađete odavde... Ne bojte se, vratit će se one k vama. Pa, sada samo vas imaju!

— Mislite li zaista da će se vratiti?...

Ta misao je za sada Miroslavu jedina utjeha i nada...

Tko danas laže da bi živio,
Sutra će živjeti da bi lagao.

T. Ladan

Laži su tako plodne da samo jedna zna roditi tisuće drugih.

C. Goldoni

OGOVARANJE

— Šta je ogovaranje?

— Ogovaranje je govor o stvarnim tuđim pogreškama, manama, slabostima i grijesima, ali na nepravedan način, bez potrebe i sa željom da se naškodi dobrom glasu bližnjega.

Ogovaranje je upereno protiv tuđega poštenja i njegova dobra glasa. Neka nitko ne misli: »Glavno je da sam istinu kazala, da ništa nisam slagala«! — pa onda tu i nema grijeha — i da to bude slobodno.

Već smo mnogo ranije rekli kako svatko ima pravo na svoj dobar glas i kako nitko nema pravo da mu ga NEPRAVEDNO i NEOPRAVDANO ruši.

Tko ogovara svoga bližnjega, on nepravedno i neopravdano krnji njegovo pravo na dobar glas. Slabosti, nedostaci, pogreške ili grijesi bližnjega što ih ogovarač naokolo pripovijeda i raznosi, istiniti su. Bližnji ih je stvarno počinio. Ali čemu to otkrivati i širiti među ljude koji to ne znaju, širiti takve stvari dalje kad za to nema nikakva pametna i opravdana razloga?

Tvoj je prijatelj ugledan i častan. Jednom se zgodom malo napio i pao pod stol. Jako vino, a on slab, pa ga prevarilo. Nitko to nije vidio osim tebe. A ti mu, tobože, neki »vajni prijatelj«. Mjesto da šutiš o tome, objesio si na veliko zvono i bubnjaš naokolo, tako da već čitavo mjesto o tome bruji. Stid je i njega koji se napio, a stid je i ženu kad sluša što se o njezinu mužu pripovijeda, a stid je i djecu kad se po mjestu prepričava kako imaju oca pijanca...

Da si šutio, ostao bi ugled tvoga prijatelja i njegove obitelji neokrnjen. A ovako si ga teško ozloglasio i osramotio čitavu obitelj.

— A čemu sve to? Zašto si to učinio? Prijatelja si teško rastužio i nanio mu veliku nepravdu i sramotu, a na svoju si dušu natovario novi, ne baš tako mali, grijeh!

DA LI JE NEKAD SLOBODNO IZNIJETI TUĐE MANE

Može se dogoditi takav slučaj kada to postaje slobodno, čak i dužnost, makar bila i vrlo neugodna. Tuđe grijehe ili mane slobodno je iznijeti na javu kada to traži korist zajednice ili društva. Radi se o tome da »neodgovarajući« čovjek ne dođe na neko mjesto ili položaj. Onaj tko zna za njegove grijehe ili mane, dužan je to otkriti — ali samo na nadležnom mjestu — s namjerom da se takvo imenovanje spriječi.

Vidio si dječaka kako razbija iz praćke ili iz zračne puške tuđe prozore ili kako krade. Makar da je to dječak tajno činio, reci to tiho njegovim roditeljima da ga pozovu na red. Treba spriječiti da se dječak i dalje ne bi razvijao u zlu.

Opazio si kako se oko jedne čestite djevojke mota pokvareni muškarac, možda pijanica, propalica, kartaš, skitnica, kradljivac, provalnik ili tako nešto slično. I ima nakanu tu djevojku oženiti, a to bi bila njezina gotova propast, dok ona o svemu tome nema ni pojma, jer je bar pred njom dobro krio »svoje noge«. Ti, koji ga dobro poznaješ, reci sve to djevojci. Nju si zaštitio, a propalica je nije ni zaslužio.

Sveti Augustin je dao napisati na zidu u svojoj blagovaonici ove riječi:

— Neka je znano svakome kome je drago dirati u tuđi dobar glas da mu nema pristupa k ovome stolu.

Ogovarači su slični kukcima. Kao što se kukci najradije zadržavaju na onom što je trulo i gnjilo, tako se i ogovarači najradije bave tuđim manama i pogreškama. Ogovarači su kao muhe. Muha ne sjeda na zdravi dio jabuke, nego tamo gdje je jabuka pokvarena i hrani se gnjiloćom. Tako i ogovarači: ne vide na bližnjemu njegove lijepe crte i osobine, vrline i kreposti, nego samo pogreške i slabosti. To je njihova najdraža duševna hrana. To su prave »muhe govnare«, kako ih naziva naš narod.

Ogovarači su gori od životinje. Životinja redovito ne napada životinju iste vrste, a čovjek svojim opakim jezikom napada baš čovjeka, svoga subrata i ranjava ga gore nego nožem.

NAJČEŠĆI GRIJEH

Ogovaranje spada među najčešće grijehe. Sv. Jeronim veli:

— Rijetko ćeš naći nekoga tko ne bi bio spreman koriti tuđe vladanje.

Ne zaboravite! Ogovaranje je ružan grijeh. Ružno je i sramotno ući u tuđu kuću ili tuđi stan i tamo sve prekopavati. Još je ružnije i sramotnije istraživati tuđi život i iznositi njegove prljavštine u javnost. Sv. Ignacije naglašava:

— Smrad treba radije pokriti nego ga otkrivati i u nj dirati. Ako diraš u nj i sam ćeš postati prljav.

A sv. Alfonzo veli i opominje:

— Ludi čovječe, ti se žestiš protiv tuđih grijeha, a griješiš ogovaranjem daleko više nego oni koje ti koriš!

Onaj koji druge ogovara i otkriva njihove pogreške, otkriva i svoje; jer pokazuje kako nema ljubavi u njegovom srcu, a srce bez ljubavi nije ništa!

DOUŠKIVANJE I DOŠAPTAVANJE

Doušnik ogovara jednog prijatelja pred drugim s nakanom da ih zavadi, pa da se prijateljstvo (ili naklonost) razvrgne. Doušnik ili došaptavač je gori od ogovarača, jer sijući razdor među prijateljima škodi im više nego da im je dirnuo u čast ili dobar glas. Prijateljstvo je veće blago nego čast, i ljudi više vole da ih drugi ljube, nego da ih časte.

Nitko nije tako zao da ne bi i nešto dobra učinio u svom životu. Kad, dakle, govoriš o nekome, potraži ono što je dobro učinio i to naokolo širi i pripovijedaj, a ono što je zlo učinio pusti na stranu. Sv. Anzelmo je rekao:

— Ja bih se radije prevario da o zlu čovjeku govorim dobro, nego da o dobrom čovjeku govorim zlo!

ISTOČNJAČKA LEGENDA

Nasred ceste nalazi se lješina već poodavno uginulog psa. Ljudi se okupili oko lješine. Padaju razni komentari:

— Užasan smrad! — reče jedan i rupcem začepi nos.

— Ni dlake više nema! — reče drugi.

— Pun crvi i smrada! Zašto ga nitko ne ukloni odavde? — govori treći.

— Fuj reče četvrti — i produži dalje.

A Isus sve to gledao i slušao. Na koncu progovori:

— Pogledajte što ima divne zube. Tako čisti, bijeli, svijetli, tako divno poredani da izgledaju kao najljepše perle!

Ostali prisutni su razumjeli Isusa i ostali posramljeni! Isus im je htio reći:

— Svatko ima i dobrih strana i dobrih svojstava. Pa, kad već govorite o njegovim manama, dajte se sjetite i tih dobrih stvari!

Davno nekada — tako je započela bakina priča — živio neki razbojnik, koji je imao krvave ruke do lakata. Obratio se i obilazio ispovjednike, da mu dadnu odrešenje od grijeha. Ali ispovjednici ga odbijali. Nisu vjerovali da se on uistinu obratio i pokajao.

Ipak, jedan ispovjednik sasluša njegove grijehe. Ustane i dadne mu u ruke zapaljenu cjepanicu:

— Idi po svijetu. Kad ova zapaljena cjepanica procvjeta, onda će i tebi Bog oprostiti grijehe.

Razbojnik pošao po svijetu. Obišao sedam sela i spremao se u osmo. Umoran sjedne kraj puta i spusti zapaljenu glavnju kraj sebe. U to žurnim korakom naiđe jedna starica. Razbojnik je pozdravi i upita:

— Dokle, starice, tako žurno?

— Idem u selo.

— Šta je, da nije tkogod bolestan?

— Nije nitko bolestan, nego se udaje prva cura u selu...

— Pa nije hitnje. Udat će se ona i bez tebe, ako je prva cura... — šalio se razbojnik.

— Baš zato i hitam — odvrati starica. — Idem da je skudim. Dosad sam sedam prvih cura u selu skudila i ni jedna se od njih nije udala. Idem da skudim i ovu osmu...

Nije starica ni dovršila rečenicu, a razbojnik je zapaljenom cjepanicom tresne po glavi:

— I ja sam sedam baba lažljivica do sada ubio, i ni jedna mi nije iz groba ustala. Evo i tebe ću osmu...

Istoga časa zapaljena cjepanica procvjeta...

Bila je to priča, a ne istina.

Ipak ima nešto istine u tom: VELIK JE ZLOČIN RANJAVATI JEZIKOM, NIŠTA MANJI OD UBIJATI NOŽEM!

Ušutkati zlobne i lajave jezike veliko je i dobro djelo pred Bogom i pred ljudima!

Pogotovo je velik grijeh — grijeh koji vapije u nebo — lagati na poštene djevojke, koje nemaju mogućnosti da se brane!

Postoji vrlo lijepo dobročinstvo koje svaki čovjek može učiniti svome bližnjemu, a ipak se rijetko čini: da se uzdrži da o drugome govori zlo.

Ig. Tarchetti

KLEVETA

Jedan od najtežih grijeha uopće, a posebno kad se radi o osmoj zapovijedi Božjoj jest KLEVETA.

Šta je kleveta ili klevetanje?

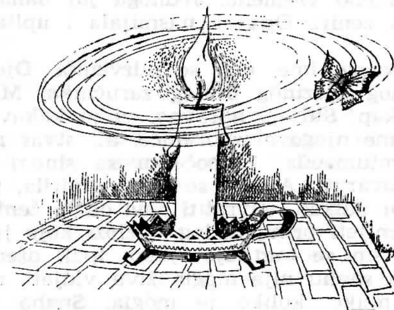
— Klevetanje je neistiniti govor o nepostojećim pogreškama, slabostima i grijesima naših bližnjih. Zato što je to NEISTINITI govor — kleveta se protivi pravednosti, protivi se kreposti istinoljubivosti i poštovanja, protivi se ljubavi prema bližnjemu, jer ima za cilj štetiti časti i dobrom glasu bližnjega.

Iz gore rečenoga već je posve jasno da je KLEVETA mnogo veći grijeh nego ogovaranje. Klevetnik podmeće drugome nepostojeće mane, grijehe i pogreške, ili postojeće uvećava.

Ima tisuću načina kako možemo drugoga oklevetati:

za trijeznoga čovjeka reći da je pijanica,
za poštenoga — da je lopov i varalica,
za marljivoga — da je lijenčina,
za ozbiljnoga i savjesnoga — da je skitnica i propalica,
za štedljivog — da je raspikuća,
za brižnu majku — da ne mari za djecu,
za vjernu ženu reći da je nevjerna svome mužu,
za čestitu djevojku reći da je »laka roba«,
za ugledna mladića — da je kartaš i nitkov, itd. itd.

Nemoguće ih je sve nabrojati!

Svekrvina osveta

Kako posljedice klevete znaju nekad biti strahovite, vidjet ćemo iz ovog događaja:

Iznenadio sam se kad sam vidio da me posjećuje starija gospođa koju sam dobro poznavao. Nije bila katolikinja i nisam s njom imao nikakvih službenih veza.

Rekla mi je da sutra odlazi u bolnicu na vrlo opasnu operaciju. Liječnik ju je upozorio da je operacija riskantna, da za nju ne može preuzeti odgovornost, te da treba potpisati izjavu da je na opasnost bila upozorena, ali da je ipak operaciju tražila, pa da tako sama preuzima odgovornost za eventualne posljedice. Ona se prestrašila i neko je vrijeme bila neodlučna. Konzultirala je i druge liječnike. Kad su joj i oni kazali da je operacija jedina mogućnost, jer lijek za njezinu bolest ne postoji, a bolovi postajali nepodnošljivi, ona se ipak odlučila na operaciju. Sutra će otići u bolnicu i podvrći se operaciji.

To mi je ispričala.

No to je bio samo uvod za ono zbog čega je došla. Došla je da mi preda dva zatvorena pisma. Jedno njezinom rukom adresirano na njezina sina, a drugo adresirano na njenu bivšu snahu. Molila me, ako umre, da ta pisma predam osobno njezinu sinu i bivšoj snahi. A ako iziđe iz bolnice, da joj pisma neotvorena vratim.

U povjerenju mi je ispričala sadržaj pisama.

Kao djevojka bila je zaručena s mladićem s kojim je vodila ljubav još kao gimnazijalka. Ljubav je bila obostrana i velika. No, kad su se nalazili neposredno pred vjenčanjem, njezin ju je zaručnik neočekivano napustio i raskinuo zaruke. Objašnjenja koja joj je dao nisu bila uvjerljiva. I ona ni do dana današnjega ne zna pravi razlog. Raskid zaruka za nju je bio toliko bolan udarac, da je to jedva podnijela. Na svašta je pomišljala. No vrijeme je ipak učinilo svoje. Njezin se bivši zaručnik oženio drugom, a ona se udala za drugog. Bol je bila prigušena, ali ne i preboljena.

Prošlo je prilično vremena. Jednoga joj dana najmlađi sin saopći da se želi ženiti. Ona se nasmijala i upitala:

— S kim?

Kad joj je kazao ime, ona se udrvenila. Djevojka je bila najmlađa kći onog njezinog bivšeg zaručnika. Malo je trebalo da je ne udari kap. Sin je, naravno, vidio kakav je dojam na majku ostavilo ime njegove izabranice, ali stvar nije shvatio, a ona mu nije protumačila. U početku sa sinom nije htjela o tome uopće razgovarati. A kad se nešto smirila, pokušavala je, prigušujući u sebi vulkan, odvratiti sina od te ženidbe. No, kako mu nije htjela iznijeti pravi razlog, razlozi koje je iznosila nisu bili uvjerljivi. I sin se tom djevojkom ipak oženio.

Ona tu svoju snahu nije mogla živu vidjeti, ali skrivala je svoje duševne muke koliko je mogla. Snaha se trudila da svekrvu osvoji, ali ova je za nju ostala neosvojiva tvrđava. Na sreću, mladi su supružnici živjeli odmah od prvoga dana odvojeno. I život je tekao. Ali kad je buknuo drugi svjetski rat i taj njezin sin otišao na front, a snaha s dvoje male djece ostala sama, nezaposlena, a svekrvina kuća ogromna, snaha se s djecom preselila k svekrvi. Tko zna da li bi svekrva ikad na to pristala, da joj u kuću nisu utrpali nekoliko oficira.

Gospođa je pripovijedala dalje:

— Snaha je zaista bila dobra. Trudila se da mi ugodi. Ponekad sam je žalila. Ali ona je pred mojim očima bila krvava. pošto je njezin otac meni zadao krvavu i neizlječivu ranu. Stoga sam je mrzila.

— Jednoga dana — valjda po nagovoru samoga sotone — zamolila sam jednoga svoga rođaka da toj mojoj snahi napiše ljubavno pisma. Ali da to izvede tako kao da to pismo piše jedan od oficira koji su stanovali u mojoj kući. Sadržaj sam ja sama diktirala. U tom pismu oficir joj piše kako joj se zahvaljuje za sve lijepe i ugodne noćne trenutke koje je s njom u krevetu proveo. U pismu sam diktirala veoma intimne tobožnje razgovore i vrlo intimne detalje. Čak je u pismu bila umetnuta i oficirova molba da mu oprosti što je njegovom krivnjom morala i abortirati.

— Pismo sam predala na poštu i sutradan čekala listonošu da bi pismo stiglo u moje ruke. Pismo nisam otvarala. Čuvala sam ga za sinovljev povratak. Kad se on vratio, ja sam mu to pismo neotvoreno predala.

— Naravno, između sina i snahe počelo je razjašnjavanje. Snaha se zaklinjala, tvrdeći da je to pismo nečija osveta i podvala. Oficir je otišao i nestao. Snaha je gorko plakala. Na momente sam je iskreno žalila. Ona mi zapravo nije ništa skrivila. Ali moja želja da se osvetim njenom ocu bila je jača od svega.

— Svađe su bivale sve češće i žešće. Sin nije htio preko tih stvari preći. Ja, doduše, snahu nisam htjela optuživati, ali je nisam ni branila. Ona se pozivala na mene, ali ja sam odgovarala da je ja nisam kontrolirala i da se u njihov brak ne želim miješati.

I rastali su se.

Otac je nije htio primiti.

Odrekao je se zato što ga je »osramotila«.

Pokušala je samoubojstvo. A sin se oženio s drugom. S tom se brzo rastao, pa se sastao opet s drugom, koja je prije toga bila svačija. Propio se. Spetljao se s trećom. Ni ta nije mogla dugo s njime. U stvari, on se nikako nije mogao pomiriti s onom »sramotom« koju mu je tobože nanijela njegova žena, nabivši mu »rogove«, i to još s neprijateljskim oficirom. Neprestano je ponavljao da se neće smiriti dok joj ne bude svojeručno izmjerio dužinu crijeva. Majku je nekoliko puta udario kad mu je pijanom prigovarala.

To mi je sve gospođa ispripovijedala. To je isto napisala i u pismima sinu i bivšoj snahi. Htjela je bar poslije svoje smrti stvar nekako ispraviti.

Pokušao sam je nagovoriti da još za svog života bar opere snahinu čast, iako, dakako, nije moguće pretpostaviti da bi se brak mogao ponovno uspostaviti. Na to se ona nije mogla odlučiti. Rekla je da za tako nešto nema dovoljno snage ni hrabrosti. Nećkao sam se da primim pisma. No ona mi je pokušavala s većom sumom platiti uslugu. Konačno sam ipak, odbivši novac, primio pisma.

Gospođa se iz bolnice nije vratila.

Umrla je dva mjeseca poslije operacije.

Dakako, pisma nisu mogla zatrpati jaz koji je iskopala svekrvina osveta. Jaz je bio previše dubok. A lanac grijeha je rastao dalje. Snaha je živjela nevjenčano s drugim muškarcem, a sin je dalje pio, psovao i prijetio. Ali sad ne više bivšoj ženi, nego svojoj mrtvoj majci. Pijan je govorio da će joj raskopati grob i mrtvu je raskomadati.

KLEVETNIK

Klevetnik izmišlja pogreške o drugom, podvaljuje mu mane kojih nema, djela koja nije učinio, i to još naokolo trubi. Prema tome, kleveta nije samo ogovaranje, samo zlo govorenje o drugom, nego je uvijek skopčana s lažju. Razlika je između ogovarača i klevetnika u tome što OGOVARAČ iznosi o bližnjemu stvarne pogreške koje je bližnji zaista učinio, ali ih iznosi BEZ POTREBE i BEZ OPRAVDANJA, tj. bez opravdanog razloga. KLEVETNIK, naprotiv, iznosi o bližnjemu LAŽNE, IZMIŠLJENE, KRIVE POGREŠKE I MANE koje bližnji NIJE UČINIO.

Upravo iz gornjih razloga kleveta je po svojoj naravi uvijek veći grijeh od ogovaranja. Upravo strašan primjer klevete imamo u Starom zavjetu kod proroka Daniela (13. pogl.), kad su dvojica uglednih staraca iz osvete, a radi svoje nezadovoljene pohote, krivo optužili čestitu i vjernu ženu Suzanu, koju je u zadnji čas, kad su je već osuđenu vodili na kamenovanje, spasio mladi Daniel. Tko ima kod kuće Stari zavjet, neka uzme proroka Daniela i pročita to 13. poglavlje. Vidjet ćete kako se ne morate bojati klevetnika, jer će svaka istina jednom doći na vidjelo. Ako se sami ne možete obraniti od klevete, ima Bog koji će vas obraniti. Pravedni Bog nikad ne ostavlja svojih vjernih. On će pokazati vašu nevinost.

DIVNI SUSJEDI

Kako bi još bolje upoznali zloću klevete, tračeva i zlih jezika, poslužit ćemo se pričom Stena Houpa.

Mirna ulica u predgrađu, s lijepim obiteljskim kućama u njegovanim baščama. Elen i Džems su bili sretni što su našli kuću u ovom kraju.

— Ljudi su prosto divni — rekla je poslije nekoliko dana Elen. — Vjerovao ili ne, Džemse, ovdje se svako svakome javlja na ulici. Neka gospođa Čiling se čak zaustavila i počela razgovarati sa mnom. Želi da nam dođe u posjetu, da upozna i tebe. Vidi se da voli pričati, ali nije važno.

Već slijedećeg dana, točno u vrijeme kad se pije čaj, gđa. Elza Čiling došla je u posjetu. Kako je sjela, uopće Elen i Džems nisu mogli doći do riječi. Gospođa Čiling je sama vodila riječ:

— Da, već znam sve o vama. Gospođa Haklbi, koja stanuje preko puta vaše kuće, ispričala je to mojoj prijateljici gospođi Morton, od koje sam ja čula. Vi radite u Skotland Jardu, gospodine Stoune, i to čak u odjeljenju za ubojstva. Kad to budem ispričala gospođi Venrajt, sigurno će se strašno uplašiti. Naime, gospodin Venrajt je prošle godine, dok je bio na godišnjem odmoru, doživio nesreću — pao je niz strme litice kod Dovera.

Interesantno, svatko je znao da ga hvata nesvjestica čak i kad mora da se popne na krov svoje kuće da učvrsti televizijsku antenu. Ali njegova žena je pod svaku cijenu htjela da godišnji odmor provede na kanalu kod Dovera i da odlazi na izlete u brda. Sada, kao udovica, nema više nikakvih briga, jer je život njenog muža bio osiguran na visoku sumu. Da, to je zaista lijepo udesila. Razumije se, kad se sretnem s gospođom Venrajt vladam se sasvim normalno, ali jasno je da zna šta mislim o njoj... Znate, ima dosta ljudi koji vole ogovarati svoje susjede i poznanike, ali ja, kad u nekog imam povjerenja, onda govorim sve što mi leži na duši. Naravno, povjerenje se često zloupotrebljava.

... Razumije se, rado ću popiti još jednu šolju čaja. Vaši kolači su »božanstveni«, gospođo Stoun. Među nama rečeno, gospođa Venrajt je čak htjela da me tuži zbog klevete, ali advokat Higins, s čijom je ženom velika prijateljica, savjetovao joj je da odustane od toga, bar tako sam čula. Pošteno rečeno, ja nisam ništa loše ni rekla za nju. Ja u principu nikad ne ogovaram susjede...

... U međuvremenu je gospođa Venrajt shvatila da uspavanu mačku ne treba buditi. Od prije izvjesnog vremena počela je ponovno ljubazno da me pozdravlja i čak me je nekoliko puta pozvala na čaj. Ali, dobro ću voditi računa da ne upadnem u tu klopku. Tko zna šta bi mi mogla sipati u čaj? Takve žene su sposobne za sve.

... Prije nekoliko dana smo sasvim prijateljski razgovarale, ali njene oči, gospodine Stoune, da ste samo mogli vidjeti njene oči! Prostrijelila me je svojim pogledom da me je jeza podišla niz cijelu kičmu. Samo se po sebi razumije da sam potpuno izgubila prisebnost. Ja zaista dobro poznajem ljude i imam zdrav instinkt koji me nikada ne vara.

... Poznavanje ljudi i instinkt nisu dovoljni... jeste li to rekli, gospodine Stoune? Samo dokazi i izjave pouzdanih svjedoka mogu nagnati Skotland Jard da se umiješa. Upravo o tome stalno razmišljam. Razumije se, nitko nije bio prisutan kad je svoga muža gurnula niz liticu, ali zar policija ne bi mogla da je nekako natjera da prizna? Postoje svakako izvjesne metode prilikom saslušavanja, koje se, kako sam čitala, primjenjuju u Americi. Zašto se tako nešto ne upotrijebi i kod nas kad se stalno piše da je kriminal u porastu?

... Iskreno rečeno, veoma sam zadovoljna što ste se doselili u naš kraj, gospodine Stoune. Tek kada se malo uživite u našu sredinu moći ćete vidjeti da se i ovdje mogu dogoditi prijestupi čiji se vinovnici nikada ne otkrivaju... ili veoma rijetko. Živim već osam godina u ovoj ulici i mogla bih vam ispričati stvari od kojih će se uplašiti i čovjek iz Skotland Jarda. Na primjer...

... Ah, imate sastanak večeras? Kada? U osam? Sada je tek šest, a razgovor je tako prijatan. Ostaću još samo jedan trenutak. Svakako, svi mi želimo da održavamo dobre susjedske odnose. Inspektori i agenti Skotland Jarda vode opasan život i možda će

vaša ljupka žena biti jednom sretna kada vi, recimo, ne budete tu, dragi moj gospodine Stoune, a ona se uplaši i može kod mene naći zaštitu i prijateljstvo. To je tako važno za nas žene.

... Šta sam ono htjela reći? Ah, da, na primjer onaj gospodin Kolins, čija bašča iza kuće doseže sve do kanala. Jasno, nitko ne osporava da iz kanala stalno izlaze štakori i useljavaju se u podrum njegove kuće, tako da mora stalno posipati otrov protiv njih. Ali, zašto gospodin Kolins neprestano ostavlja otrov u papiru bez ikakvog natpisa, i to u ostavi gdje stoji šećer, sol i brašno? Gospođa Kolins je tako pomislila od otrova za štakore da je šećer i njime zasladila svoj čaj. A kada se je gospodin Kolins oko pola šest popodne vratio s posla kući, njegova žena je već odavno bila mrtva. I, zamislite, nitko u njega nije posumnjao! Štaviše, izigravao je duboko ožalošćenog muža i svi su ga tješili i izražavali mu saučešće.

... Da, sada zaista treba da krenem... Ah, još nešto moram vam ispričati. Danas mi je poštom stigao paketić ušećerenih breskava, a uz paketić je bilo priloženo pismo. Čekajte, sad ću vam ga pročitati.

... Slušajte pažljivo: »Jedan dobar prijatelj šalje vam ove slatkiše u znak zahvalnosti. On zna da mnogo volite ušećerene breskve i nada se da će vam time prirediti malu radost. Slatkiše vam šalje kao priznanje što ste svoje mišljenje o izvjesnim osobama slobodno izražavali i niste se ustručavali da prikrivene prestupničke elemente u našem društvu javno žigošete. Toplo vas pozdravlja prijatelj koji iz razumljivih razloga mora ostati anoniman.« Zar to nije ljupko? Prava šteta što je morao prešutjeti svoje ime!

... Ali, šta ja to pričam? Treba već da otvorim ovu kutiju i da vas ponudim ušećerenim breskvama. Sigurna sam da su odličnog kvaliteta.

Bujica riječi se za trenutak zaustavila. Gospođa Čiling je otvorila kutiju, ali Elen i njen muž su odlučno odbili da se posluže slatkišima. Bilo im je jasno da se, ako probaju ušećerene breskve, nikada neće riješiti ove stare pričalice.

Ali, prijateljski nastrojena susjetka nije mogla da se pomiri s njihovim odbijanjem. I dalje ih je nudila, a pri tom je nastavila pričati razne zanimljivosti koje su se događale u ovoj mirnoj četvrti predgrađa. Samo za trenutak je prekinula samu sebe, jer je automatski gurnula komad ušećerene breskve u usta.

Najednom, iskolačila je oči, problijedila i rukom se uhvatila za vrat. Počela je stenjati, pala na ćilim, dok su joj tijelom potresali užasni grčevi. Malo kasnije već je ležala posve nepomična.

U svakom slučaju postigla je da se Skotland Jard konačno umiješa.

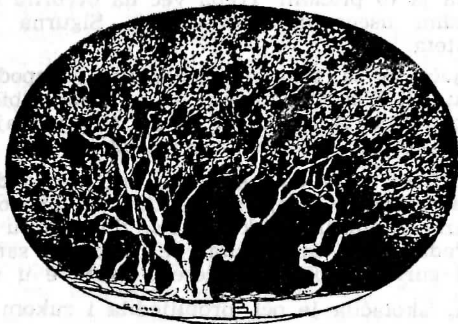
Po nalogu inspektora Džemsa Stouna, odmah je uhapšena gospođa Venrajt i poslije petosatovnog saslušavanja najzad je sve priznala.

Da, ona je gospođi Čiling poslala ušećerene breskve preparirane s plavim kamenom, jer više nije mogla izdržati brbljanje te neprijatne osobe.

Da, ona je gurnula svoga muža niz liticu kod Dovera, jer joj je ta cicija pretvorila život u pravi pakao. Čak joj je sam mazao margarin na kruh, smatrajući da ga ona neštedimice troši.

Pokopu gospođe Čiling prisustvovali su svi susjedi, izuzevši gospođe Venrajt, naravno. Ona sada izrađuje rupice na uniformama vojnika njenog veličanstva kraljice u ženskom zatvoru...

> **Udarac bičem ostavlja masnicu,**
> **udarac jezikom lomi kosti.**
> **Mnogi su pali od mača,**
> **ali ne toliki kao od jezika.**
>
> **Sir 28,17—18**

KRIVA OPTUŽBA I NEPROMIŠLJENI SUD

Osim ogovaranjem, tračem, klevetom — protiv dobroga glasa našega bližnjega možemo pogriješiti, što se često i događa, KRIVOM OPTUŽBOM I NEPROMIŠLJENIM SUDOM.

Ako netko bez dostatna razloga tvrdo drži da je bližnji nepošten — to je krivi sud. Nije samo nepromišljeni ili krivi sud stav kojim nanosimo nepravdu našem bližnjem, nego tu spada i nepromišljena DVOJBA, SUMNJA, pa i samo MIŠLJENJE.

Nije dopušteno drugog sumnjičiti da je nepošten, ako nemaš za takvu sumnju dostatan razlog. Ne smiješ drugoga sumnjičiti zbog krađe ili kakvog drugog nečasnog posla, ako nisi siguran u to. Događa se pa smo sigurni u tobožnje tuđe nepoštenje, a kasnije se utvrdi da smo imali krivo! Zar se i tebi to nikada nije dogodilo? Takvi su sudovi grešni i nepravedni. Čuvaj se toga.

Nije dopušteno o drugome sumnjati da li je čestit ili nepošten, ako nemaš za sumnju dovoljan razlog. Ne smiješ drugoga sumnjičiti zbog krađe ili kakva drugog nečasnog posla. Kad drugoga sumnjičiš, očito naginješ k lošem mišljenju o njemu, a razlozi su za takvo mišljenje slabi ili nikakvi.

Nepravedno je o drugome misliti da je loš, rđav ili zao. Nisi u mislima posve siguran, ali držiš da je vjerojatno zao — i opet bez dokaza. **Nepromišljeni sud** je: kad si tvrdo uvjeren o tuđem grijehu ili mani, a bez dovoljna razloga ili dokaza.

Svatko ima strogo pravo na svoju čast i svoj dobar glas, dokle god se nije javno i sigurno o njih ogriješio. A kako mi malo ili nimalo na to strogo pravo drugoga mislimo?

— Ne valja! — reći ćemo za nekoga.

— Nije čovjek! — olako tvrdimo za drugoga.

— Daleko mu kuća od mene! — govorimo za trećega.

— Mislio je da će me prevariti...

— Misli on da sam ja budala...

— On je ukrao, ja tko bi drugi!...

Takve sudove izričemo svakodnevno, na dan i po mnogo puta. A što je pri tome najgore: nikad nas za to duša ne zaboli. Čak i ne pomislimo koliku nepravdu drugome nanosimo.

Toliko puta zamrzimo nekoga na prvi pogled; a opasno je stvarati o nekome mišljenje, prije nego ga dobro upoznamo.

Toliko puta mislimo da netko ima zlu namjeru, da nas želi prevariti, da nam nešto želi ukrasti. A nismo se raspitali, ni uvjerili o tome.

Toliko puta proglasismo nekoga pijanicom, jer smo ga jednom vidjeli pijana; drugoga proglasismo razbojnikom, jer smo ga vidjeli srdita; trećega proglasismo kradljivcem, jer je — možda veoma gladan, a bez novca — uzeo komad kruha, ubrao jabuku, krušku, šljivu...

Toliko puta pričamo tuđe mane, koje bi bez našeg pričanja ostale sakrivene, a nikom ne bi škodile.

Ako pošteno radiš, ne boj se ogovaranja nepoštenih!

Opekotina će zacijeliti, ali rana koju je ostavio zao jezik, nikada.

Jezik može gore posjeći nego mač.

Ispuštenu riječ više ne stiže.

Bolje je pokliznuti nogom, nego jezikom.

NEVINO OPTUŽENA

Evo jedan istiniti slučaj iz naše životne prakse koji će nam pokazati do čega dolazi kad se o drugome olako sudi, pa se takvi, olako stvoreni sudovi još dalje šire.

Tuže se ljudi, žale, griješe. Nađu se na optuženičkoj klupi, nekad zbog razbijene saksije, nekad zbog krađe, pa čak i zbog ubojstva s predumišljajem. I poslije svega nađu se pred sucima i porotnicima. Odgovaraju za svoju krivicu. Dobivaju zaslužene — a katkad čak i nezaslužene — kazne, jer neki od tih ljudi budu, ponekad, i nevino optuženi.

Andre Kaiat, slavni filmski reditelj, rekao je jednom prilikom da je sud svijet u malom, a da se na prostoru između optuženičke klupe i sudskog stola svakodnevno prikazuju najuzbudljivije životne predstave.

Stara izreka kaže da život nije glup, dobar, smiješan, radostan, dosadan, kolosalan, divan — već sve to u isti mah, što se najbolje može vidjeti na sudu. Jednoga dana će sudnica nijemo slušati bolnu ispovijed, a već sutradan će istu sudnicu pratiti smijeh radi apsurdnog spora oko »jedne čačkalice«. Brzo, skoro surovo smjenjivat će se smijeh i plač; tuga i vedrina, drama i komedija.

Njihovi akteri su danas nekadašnji svjedoci, okrivljeni i oštećeni, ljudi koji žive svoj život. Zbog toga njihova imena označavamo samo inicijalima.

***

— Šta je preživjela ta mlada žena!?

Vjerojatno to nikad i nitko neće točno saznati.

Bila je osumnjičena za najteži zločin: za ubojstvo svoga, tek rođenog, djeteta. Dakle optužena kao čedomorka!

Ljudi, pa i sama njezina rodbina, prijatelji, poznanici odbacili su je, prezreli, osudili. Za njih je Ludmila bila obična čedomorka. Nitko nije htio da sasluša mladu ženu. Nitko nije imao milosti za njen »zločin«. Sticaj nesretnih okolnosti doveo je Ludmilu pred ljude koji dijele pravdu.

A sve je počelo jednog ožujskog dana 1971. godine na obali Drave. U polivinilskoj kesi nađeno je mrtvo dijete. Prema nalazu ljekara od porođaja je prošlo 10—12 dana. Istražni organi nastojali su da otkriju tko je ubojica nepoznatog mališana. Odmah su posumnjali da bi to mogla biti neka djevojka iz okolice.

Kod ljekarskih komisija, koje su se bavile odobrenjem pobačaja, pregledane su sve molbe. Službenici javne sigurnosti, pored ostalih, otkrili su i ime mlade radnice. Već sutradan milicionar je otišao u malo mjesto nedaleko od Drave. Posjetio je i Ludmiline roditelje. Raspitivao se da li je njihova kćerka bila u drugom stanju. Dobio je negativan odgovor. Jednostavno bili su iznenađeni takvim pitanjem.

Susjedima je bila »sumnjiva« njihova mlada susjetka. Bili su uvjereni da je u drugom stanju. To su kazali i predstavnicima SUP-a. U poduzeću u kojem radi dogodilo se nešto slično. Prema riječima nekih službenika, 12 dana prije nalaska mrtvog djeteta, Ludmila je tri dana bila na bolovanju. Istrazi je to ukazivalo da je mlada radnica rodila i ubila svoje dijete. Tome je svakako pripomogla i patronažna sestra kod koje je dolazila Ludmila. Ta sestra je organima unutrašnjih poslova potvrdila da je mlada radnica bila u drugom stanju.

Protiv Ludmile otvoren je krivični postupak. Ona je pozvana na saslušanje u Upravu javne sigurnosti u Maribor. Isljednik je saopćio mladoj radnici zašto je okrivljena. Ludmila je sve nijekala — prvo da nije nikoga ubila, drugo da nije rodila dijete koje je nađeno na obali Drave. Isljednik je tražio od nje da ode na ginekološki pregled. Pošto nije željela da ide kod ljekara, milicija ju je stražarno sprovela u ginekološku ordinaciju. Nju je u odjeljenju mariborske bolnice pregledao ugledni primarijus. Učinio je to, kako se kasnije ispostavilo, površno i na brzinu. Otkrio je mlijeko u grudima mlade radnice. To mu je bilo dovoljno da izrekne dijagnozu po kojoj je Ludmila imala nedavni porođaj.

To je, makar za organe gonjenja bio materijalni dokaz o krivici mlade radnice. Nastavili su da saslušavaju Ludmilu očekujući njeno priznanje. Ona je i dalje odbijala da prizna:

— Nisam, ni rodila ni ubila svoje dijete!

Priča o mladoj ženi čedomorki počela je kolati po tom dijelu Slovenije. Ljudi su se zgražali nad brutalnim »zločinom«. Tražili su najstrožiju kaznu za mladu radnicu.

Prepuštena samoj sebi, prezrena i odbačena od prijatelja i kolega, Ludmila je uporno nastojala da dokaže svoju nevinost. Znala je da je jedina šansa: pravi i pošteni nalaz ljekara. Zato se obratila bolnici u Ptuju. Molila ih je da je pregledaju i ustanove da li je uopće rađala. Bolnica u Ptuju odazvala se molbi mlade radnice.

Njen ljekar, ginekolog, dr. Branko Kristan, ustanovio je — da Ludmila nikada nije uopće rađala. Po mišljenju ljekara iz Ptuja, njegovog mariborskog kolegu zavela je činjenica da je u grudima mlade radnice našao majčino mlijeko. Ono je po mišljenju Kristana, bilo posljedica uzimanja lijekova, a ne trudnoće.

To isto potvrdila je i Neuropsihijatrijska bolnica iz Celja u kojoj se nalazila na liječenju osumnjičena Ludmila. Ljekar ove bolnice dr. Zvone Lamovec bio je izričit: mlijeko u grudima nije dokaz rađanja.

Nalaz ljekara iz Ptuja i mišljenje bolnice iz Celja, izmijenili su unekoliko sudbinu mlade radnice. Iako je od ranije bila bolesna, Ludmila se u tom trenutku nalazila u teškom psihičkom stanju. Sada, poslije nalaza ljekara, nadala se da će njen slučaj dobiti sasvim drugi kraj.

U međuvremenu je iz ambulante njenog poduzeća stigla potvrda da je Ludmila u kritično vrijeme bila na bolovanju zbog kronične bolesti od koje se duže vrijeme liječi, a ne zato što je u drugom stanju.

Bilo je to dovoljno da se predmet zvani »Čedomorka s Drave« stavi ad akta, da se mlada žena oslobodi zluradih i gnjevnih osuda svoje sredine, čak i najbližih prijatelja i poznanika. No, izgleda, istražnom sucu koji je vodio ovaj slučaj sve to nije bilo dovoljno. On je zahtijevao još jedan ginekološki pregled. Ovaj puta Ludmila je upućena na kliniku za ženske bolesti u Ljubljani.

Poslije šestodnevnih pregleda ustanovljeno je od najodgovornijih i vrlo kvalificiranih specijalista da Ludmila nije nikada uopće imala porođaj. Iz te dijagnoze logično je proistekao zaključak da ona nije i ne može biti čedomorka.

Poslije takvog nalaza ljubljanskih ljekara obustavljen je krivični postupak protiv mlade radnice.

Mlada žena, već oronulog zdravlja, nije željela da se pomiri s činjenicom da je oslobođena krivične odgovornosti, a da za sve ovo što je preživjela nitko ne bude odgovoran. Nije željela da se na tome sve završi. Željela je i sudsku rehabilitaciju. Nastojala je da koliko-toliko rehabilitira svoju ličnost.

Uz pomoć dvojice ljubljanskih advokata tužila je Socijalističku Republiku Sloveniju. Doista, znala je da su svi drugi više krivi od Republike, ali je jedino tako mogla da dobije sudsku rehabilitaciju i naknadu za protupravno posegnuće na njeno tijela, za tjelesne i duševne povrede, za napad na njenu čast i ugled u kraju u kojem živi i radi, za troškove koji su nastali zbog njenog izostajanja od posla.

Ovaj spor se prilično dugo vodio. Pravda je na kraju pobjedila. Okružni sud u Ljubljani prihvatio je sve optužbe Ludmile i naredio Republičkom sekretarijatu za pravosuđe da mladoj radnici isplati dva milijuna dinara na ime odštete i da izmiri sve druge troškove nastale u dugom sporu. Tu presudu potvrdio je i Vrhovni sud Slovenije. Pored ostalog, naređeno je da se u javnim sredstvima informiranja (novinama) objavi kako Ludmila nije kriva za ubojstvo novorođenčeta nađenog na obali Drave.

Poslije ove presude u jednom slovenačkom listu pojavio se članak pod naslovom: »Republiko! Ludmila nije čedomorka«.

***

Mlada žena je tako dobila sudsku i materijalnu satisfakciju. Ali, da li joj uopće netko nekad može nadoknaditi sve ono što je izgubila dok je dvije godine dokazivala da nije zločinac s najmračnijim porocima?

Okrivljena Socijalistička Republika Slovenija najmanje je kriva za sve ono što se Ludmili događalo. Ostali su nekažnjeni ljudi koji su davali proizvoljne izjave ili su površno, neodgovorno i nestručno obavljali svoj dio posla.

Mlada radnica je oslobođena. Ali ostala je pouka —
da nitko ne može biti proglašen krivim,
dok se krivica ne dokaže!

NE BUDI BRZOPLET U SVOJIM SUDOVIMA

Ne daj se zavesti tuđim sudom. Ljudi — već kakvi jesu — brzo i olako stvaraju sudove o drugima, a da prije nisu stvar temeljito ispitali.

Ni naše vlastito opažanje nije uvijek sigurno. Ne mora u samoj stvari biti onako kako se nama na prvi pogled čini. Čovjek naoko izgleda propalica i nitkov, a u duši je dobar i plemenit. Zar se niste već do sada koji puta uvjerili u to? Slično kao kod oraha. Izvana gruba i tvrda ljuska, a iznutra slatka i ukusna jezgra.

Pogledajmo malo koji to ljudi o drugima najčešće zlo sude? To su redovito oni koji su sami zli, opaki i pokvareni. Prostak sudi da su svi ljudi prostaci. On ne može drugačije ni suditi, jer u čitavom svom biću nema drugo nego samo prostotu. Tatu su svi ljudi lopovi i kradljivci. Kako bi u njegovim očima mogao netko biti pošten kad on sam nema ni pojma o poštenju.

Raspuštena i pokvarena ženska sudi da su i sve druge žene takve. Njoj ne ide u glavu kako bi jedna djevojka mogla sačuvati svoje djevojačko poštenje sve do braka, ili da bi udata žena mogla biti vjerna svome mužu, kad je ona sama i kao djevojka i kao žena bila svagdje i svačija. Bludnik ne može shvatiti da ima ljudi koji žive čisto i bez putenog zadovoljavanja . .

Kad dakle ljudi druge zlo sude, najprije s tim sebe osuđuju, jer svaki sudi drugoga po sebi. Ni sami opaki ljudi nisu svjesni da nepromišljenim sudovima najprije sebi daju rđavu svjedodžbu, a onda tek drugima koje zlo sude.

Upravo, u tom smislu, opominje nas sv. Pavao:

— Ne možeš se izgovarati, čovječe, koji god sudiš druge. U čemu drugoga sudiš, sebe samoga osuđuješ, jer isto činiš ti koji sudiš! (Rim 2,1).

Sam Gospodin Isus nas divno opominje:

— Ne sudite i neće vam se suditi. Ne osuđujte i nećete biti osuđeni! (Lk 6,37).

Držimo se onoga savjeta što nam ga preporučuje Alban Stolc, a kojega se i sam nastojao u životu držati:

— O sebi ne govori nikad ništa dobra (ne hvali se!), a o drugom — ništa zla!

Blago onome tko to uspije provesti u životu!

Svatko ima strogo pravo na svoju čast i svoj dobar glas sve dotle, dok se nije **javno i sigurno** o njih ogriješio. Tek onda, kad si nekoga sam vidio da je bio pijan i od drugih si saznao da se češće opija, i kad je već i javno sve to poznato — smiješ o njemu suditi da je pijanica.

Tek onda smiješ nekoga smatrati lopovom kad je u krađi uhvaćen i na sudu osuđen. Suditi o nekom, i to pod sigurno, da je pijanica ili lopov, a nisi ga vidio ni pijana ni u krađi niti si to čuo od vjerodostojnih svjedoka — to je nepromišljeni sud i takvim svojim sudom nanosiš nepravdu tome čovjeku.

Vidio si neku udatu ženu gdje razgovara s nekim muškarcem i odmah, a bez ikakvih drugih dokaza, sa sigurnošću sudiš da ima s njim nedopuštene ljubavne odnose — to je velika nepravda i prema ženi i prema tome čovjeku! To je teški grijeh!

Ljudi često jedan drugoga nepromišljeno sude. To izlazi iz slabosti ljudske naravi, koja je više sklona na zlo nego na dobro. Kod prosuđivanja drugoga treba biti veoma oprezan. Ako o bližnjemu ne možeš suditi dobro, onda radije ne sudi nikako. Tek kojekakvi razlozi ne opravdavaju nepovoljan sud. Čekaj dok nađeš sigurne dokaze koji će te potpuno uvjeriti da je bližnji zao. Ako o drugome ne znaš ništa zlo, ne smiješ ga smatrati zlim. Ako o njemu ne znaš ništa dobra, ne moraš ga smatrati ni dobrim, ali se tada uzdrži od suda!

Kako neopravdana sumnjičavost može dovesti čak i do zločina, pokazat će nam ova priča od Roberta Artura.

> **— Nemojte suditi da ne budete suđeni**
> **Jer kako budete sudili, onako će se i vama suditi!**
> **Kako budete mjerili, onako će se i vama odmjeriti!**
> **(Mt 7,1—2)**

POZIV U POMOĆ

Već deseti put toga dana Marta Halsi je glasom koji je malo podrhtavao naglas pročitala oglas iz lista »Delvil kol«:

»Firma „Bogs i Bogs” prodaje staru Halsijevu kuću koja se nalazi točno preko puta sudnice. Vlasnici kuće su Marta i Lujza, kćerke pokojnog suca Hirama Halsija. Nalog za prodaju dala je njihova rođaka Elen.«

Ovaj put Lujza ništa nije rekla. Čitavog dana, otkako im je Elen donijela novine još prije doručka, razgovarale su o tom oglasu. Prvo je Lujza rekla da mora da je po srijedi greška. Ali, Marta je to ljutito opovrgla. Onda je Lujza predložila da pozovu Elen i pitaju je o čemu se radi. Neko duboko usađeno nepovjerenje nagnalo je Martu da kaže: NE! I sada, već iscrpljena od razmišljanja, najednom je shvatila šta je po srijedi. Bio je to jedini mogući odgovor. U to se uklapalo sve što se dogodilo posljednjih šest mjeseci, uključujući i smrt jadne »Kvini«. Marta je duboko udahnula prije nego što se mirno obratila Lujzi:

— Uvjerena sam da Rodžer i Elen žele našu smrt.

— Smrt? — Lujza ju je pogledala iz svoje invalidske stolice, dok su joj se na licu ogledali strah i nevjerica.

— Oh, ne, Marta!

— Nema drugog odgovora — rekla je Marta, kojoj ni u 80-toj godini nije manjkalo energije. — Sada razumijem zašto su Elen i Rodžer htjeli da pod svaku cijenu ostavimo našu kuću i pređemo k njima. Znam zašto su nas nagovorili da Eleni damo punomoć da vodi naše poslove. Dovoljno su drski da sada prodaju našu kuću, a uskoro će uzeti i naš novac i akcije.

— Ali, to ne mogu dok smo žive! — uzviknula je Lujza.

— O tome ti upravo i govorim — rekla je Marta i prišla prozoru. Otvorila ga je i počela vikati:

— Tobi!

Za odgovor nije čula nikakvo mijaukanje.

— Prvo Kvini, a sada Tobi — očajno je rekla.

— Vidjet ćeš, Lujza, danas ili sutra će Rodžer doći s mrtvim Tobijem, kao što se dogodilo i sa Kvini. Razmisli malo... Posljednjih mjesec dana, jedan dan ti je zlo, a sljedećeg se osjećaš dobro. A onda, poslije nekoliko dana, ponovno ti nije dobro. Kako to objašnjavaš?

— Znaš, kada čovjek pređe 75-tu godinu...

— Ne treba, valjda, da te podsjećam da Rodžer kao apotekar barata svim mogućim lijekovima, čak i otrovom. On je veoma mudar. Daje ti sve malo po malo, tako da ćeš na kraju umrijeti od tobožnje prirodne smrti. Lujza, ti patiš od simptoma kroničnog trovanja, najvjerojatnije arsenikom. Kvini si davala hranu iz svog tanjura. Pošto je toliko manja od tebe, podlegla je otrovu. A Rodžer ju je donio i izmislio priču o otrovnom mamcu nekog farmera. Marta je duboko udahnula, obuzeta ljutinom.

— Rodžer će se sada riješiti i Tobija. I jadni Tobi je nestao.

— Oh, strašno, — promrmljala je Lujza. — Ali kako možeš biti tako sigurna?

— Na osnovu dokaza, uključujući i novi automobil koji je Rodžer jučer kupio.

— To nije novi automobil, već polovni — primijetila je Lujza. — I potreban mu je sada, kada je zima na pragu.

— Potreban je njemu ne samo auto, nego i novac. Znaš i sama kako malo zarađuje u apoteci. Pogledaj samo činjenice. Došao je prije dvije godine, tko zna odakle? I odmah se vjenčao s Elen. Zašto? Ona nije nikakva ljepotica, nažalost. Zato što je naša jedina rodica i što će naslijediti sve što imamo. A nas dvije, stare i glupe žene, složile smo se da damo Elen punomoć i da se preselimo kod njih. Ovdje, izvan grada potpuno smo odsječene od ljudi. Čak ni sudac Bek nije došao da nas posjeti. A pisala sam mu prije tri dana i molila ga da dođe.

— Pisala si sucu Beku? — uzviknula je Lujza. — Nisi mi to rekla.

— Nisam htjela da se brineš. Sada sam sigurna da Rodžer uopće nije predao moje pismo. Sada ću ih pozvati i vidjet ćemo što će reći. Oh, neću da ih optužim. Ali po njihovim odgovorima na naša pitanja vidjet ćemo koliko kriju.

— Rodžer! Elen! — zvala je Marta.

— Da, teta — odgovorila je mlada žena. — Pojavila se brišući ruke o kecelju i nasmiješila se. — Odmah će večera. Pečenje, da li vam to dobro prija?

— Divno, Elen — rekla je Marta. — Ali htjele smo da razgovaramo s Rodžerom.

— Zvali ste me — začuo se Rodžerov glas i on je ušao u sobu. — Što mogu učiniti za vas, drage tetice?

— Rodžere, pitam se što nam se ne javlja sudac Bek — rekla je Marta. — Jesi li mu dao moje pismo?

— Pa, nisam — Rodžer kao da je oklijevao. — Ostavio sam ga kod njegove sekretarice, to sam baš večeras htio da vam kažem. Sudac Bek nije u gradu. Otišao je u Boston nekim poslom, na dan-dva.

— Mmmm — Marta je pogledala Lujzu a sestra joj je kimnula glavom i pokazala da i ona vidi kako Rodžer izbjegava odgovor.

— Rodžere, u novinama smo pročitali da Elen prodaje našu kuću, koristeći, naravno, punomoć koju smo joj dali. To je sigurno neka greška. Zar ne?

Opet su obje vidjele pogled koji su izmijenili Elen i Rodžer. Rodžerova sigurnost kao da je bila malo pokolebana.

— Pa, znate, teta Marta — rekao je — kući je potrebno toliko prepravki da smo mislili . . .

— Došle smo k vama pod uslovom da u svakom trenutku možemo nazad u svoju kuću, ukoliko nam se kod vas ne svidi.

A to znači da nemamo namjeru da je prodajemo dok smo žive. Naprotiv, želimo odmah da se vratimo tamo — rekla je Marta odlučno.

— Pa dolazi zima — rekao je Rodžer kome se vratila prijašnja smirenost. — Kući su potrebni novi uređaji za grijanje, a to bi bio skup posao. Možda idućeg ljeta. Nema ništa gore od hladne kuće zimi kad se čovjek ne osjeća najbolje. Osim toga, zar vam nije lijepo kod nas?

— O tome ćemo misliti i razgovarati sa sucem Bekom — rekla je Marta Lujzi, koja je bila skamenjena od straha.

Rodžer i Elen su se povukli u svoj dio kuće.

— Dakle? Slažeš li se sada sa mnom? — upitala je Marta Lujzu.

— O, da — rekla je Lujza. — Koliko je lagao! Grijanje u našoj kući je uvijek radilo kako treba otkako ga je otac uveo prije 37 godina.

— Dobro jutro — rekla je Elen sutradan donoseći im doručak.

— Veoma smo loše spavale — rekla joj je Marta. — Brinule smo se za Tobija.

— Zar se još nije vratio? — Elen je izgledala istinski začuđena. — Nadam se da nije odlutao daleko. Vratiće se.

— Ne mogu da jedem — rekla je Lujza čim je Elen izašla.

— Moramo ostati snažne — kazala je Marta. — Pojedi jaja. U njih nisu mogli staviti otrov. I popij malo čaja.

— Da li bi mogla neprimjetno otići do telefona i pozvati suca Beka? — upitala je Lujza poslije doručka.

— Pa zar si zaboravila — rekla je Marta gledajući je značajno. Rodžer je prošlog mjeseca odjavio telefon.

— Oh, da — uzviknula je Lujza. — Rekao je da je suviše skup. Mada smo nas dvije nudile da ga plaćamo. To je bio prvi korak da nas odvoje od svijeta. Odjednom je čudno pogledala sestru.

— Nije mi dobro, Marta, treba da legnem. Tako se čudno osjećam, kao da sam otrovana!

— Čaj — rekla je Marta. — Oh, mudar je Rodžer. Ali ja ga nisam pila, a ti si popila samo malo. Sigurna sam da nisi mnogo bolesna. Ali tražićemo da dođe doktor Roberts. A on poslije može prenijeti sucu Beku našu poruku.

— Kako si ti pametna, Marta — rekla je Lujza s divljenjem.

— Dok ne vidimo suca nitko ne smije primijetiti da sumnjamo u Rodžera i Elen — upozorila je Marta. — Ako Rodžer shvati da sumnjamo, neće više čekati.

Doktor Roberts je došao poslije podne.

— Kako ste? Da vidim puls, da vidim jezik, srce . . . Vi ste nešto uznemirene? Elen mi reče da vam je nestala mačka.

— Otrovali su je — rekla je Marta. — A sad nema ni Tobija. Bojim se da su i njega otrovali.

— O, to ne valja. Izgleda da ste nervozne i uznemirene zbog mačka. Propisat ću vam lijekove, koje Rodžer može podići za vas.

— Doktore — zamolila je Marta dok je odlazio — hoćete li predati sucu Beku poruku da večeras dođe ovamo. Kažite mu da je to za nas od životne važnosti.

— Hm. Ne znam hoće li moći, znate, veoma je prehlađen.

— Znači nije u Bostonu? — uzviknula je Lujza.

— U Bostonu? Otkud vam ta ideja? Bio je bolestan kad sam ga posljednji put vidio.

— Molim vas, kažite mu, da dođe večeras — molila je Marta.

— Trebalo je da mu kažemo za otrov — rekla je Lujza kad je ljekar otišao.

— Ne bi nas ni slušao. Zar ne vidiš da su svi na strani Rodžera i Elen. Svi misle da su oni nježni i pažljivi rođaci koji brinu o dvjema bespomoćnim ženama.

— Zar ne bismo mogli da im damo akcije? — prošaputala je Lujza. — Onda ne bi imali razloga da nas ubiju.

— Naravno da ne bi — rekla je Marta. — Onda bi nas prosto poslali u starački dom. — Postoji samo jedan izlaz: moramo pobjeći! Već imam plan, ne boj se ništa. Ali, moramo sačekati da se Rodžer vrati kući.

Usprkos Lujzinoj radoznalosti, Marta nije više govorila o svom planu. Skupila je neke njihove stvari i uvezala ih u šal.

— Ne možemo uzeti mnogo — rekla je — Odijelo ćemo morati ostaviti. Ali, prodat ćemo neke akcije, pa ćemo kupiti što nam treba. Sad pazi! Rodžer i Elen ne smiju ništa posumnjati, jer oni su ubojice. Ubili su Kvini i Tobija, a sad hoće i nas. Samo pusti mene da govorim s njima. A sad tiho. Rodžer je došao, a čini mi se da čujem Elen kako donosi večeru.

Uz zveku posuđa, Elen je ušla u sobu s poslužavnikom u ruci. Iza nje je išao Rodžer.

— Donio sam vam lijekove, tetka Lujza — rekao je. — Za sedmicu dana bit ćete zdravi kao dren.

— Mnogo ti hvala, Rodžere. Uzet ću ih kasnije.

— Jesi li negdje vidio Tobija — pitala je Marta. — Još ga nema.

Rodžer je ovlažio usne, a Elen je brzo rekla:

— Tobija? Ne, ali sigurna sam da će se vratiti.

— Čini mi se da sam ga čula u podrumu — rekla je Marta zabrinuto. — Rodžere, molim te, hoćeš li odmah da siđeš dole i pogledaš?

— U podrum? — Elen i Rodžer su izmijenili poglede. — Ne znam zašto bi bio dole?

— No idem smjesta dole — rekao je Rodžer i otišao.

— Trenutak kasnije čuo se odozdo njegov glas:

— Ovdje nema nikakve mačke. Sve sam pregledao.

— Elen, molim te, idi pogledaj i ti. Možda se Tobi sakrio negdje gdje Rodžer ne može da ga opazi.

— Pa dobro — rekla je Elen i otišla i ona.

Čuli su je kako u podrumu doziva mačku.

Marta je izišla u hodnik i mirno zaključala podrumska vrata.

— Eto — rekla je trijumfalno — Sad možemo slobodno pobjeći.

— Tetka Marta! — vikala je Elen — Otvori vrata! Zašto si nas zaključala.

— Hej, tetkice, viknuo je i Rodžer. — Šala vam je uspjela. Ali sad nas pustite napolje. Tobi nije ovdje. Sve smo pretražili.

— Nije dole jer su ga oni ubili — rekla je Marta Lujzi.

Iznijela je sestrina kolica iz kuće. Bilo je već mračno i puhao je hladan vjetar.

— Sad čekaj ovdje, a ja ću se odmah vratiti — rekla je Marta.

Marta se vratila u kuću, ne obraćajući pažnju na dozivanje iz podruma. Uvijena u kaput i šal Lujza je čekala napolju u kolicima cvokoćući zubima. Uskoro se pojavila i Marta sa šalom u kojem je bio sav njihov nakit.

— Gledaj kuću. Lujza — rekla je Marta.

U jednom prozoru ugledala je žutu svjetlost.

— Požar! — uzviknula je. — Kuća gori!

— Ja sam posula petrolej iz lampe po podu i zapalila ga. Zapamti! Elen i Rodžer su htjeli da nas ubiju. Ubili su naše mačke. Moramo da se zaštitimo od njih. Ovo je bio jedini način. Ali, ovo nikome ne smijemo reći. Za sve druge mora to ostati tragičan slučaj.

Kod suca Beka vatra je u peći veselo pucketala.

— Uskoro ćemo ponovno biti u svojoj kući — veselo je promrmljala Lujza.

— Novac će nam sigurno trajati do kraja života — rekla je Marta. — Izgleda da dolazi sudac.

Vrata su se otvorila i umjesto suca ušla je velika sijamska mačka.

— Tobi! — uzviknule su veselo obje sestre. — Otkuda ti ovdje?

— Našli su ga blizu zgarišta sinoć, rekao je sudac Bek, ulazeći u čekaonicu. Onda je žestoko kihnuo.

— Izvinite! Strašno sam nazebao u Bostonu. Grozan grad.

— Bili ste u Bostonu? — Marta je pitala razrogačenih očiju.

— Marta i Lujza! — rekao je, i dok je zastao u govoru, njih dvije su ga netremice promatrale.

— Sada — nastavio je sudac — kad su Elen i Rodžer zauvijek otišli... moram vam kazati istinu. U Boston sam išao radi vas dvije.

— Zbog nas? — pitale su istovremeno.

— Zapravo, u vezi s imanjem vašega oca. Željeznička kompanija, čije vam je akcije ostavio, bankrotirala je prošloga ljeta. Tada su vas Elen i Rodžer pozvali da živite s njima. Elen je tražila punomoć od vas kako bi ona i Rodžer mogli da se brinu za ostatke vašeg imanja, a da vi i ne znate što se dogodilo. Ja sam htio da vam kažem istinu, ali oni su se bojali da će vas to suviše uznemiriti i uzrujati. Zato smo svi bili tako tajanstveni. Nažalost, sada morate saznati pravu istinu. Stara kuća je neupotrebljiva. Nema novaca da bi se uredila. Vi uopće više nemate novaca. — Sudac je napravio pauzu. — Možda ste se čudili što su se Elen i Rodžer nekada tako čudno ponašali. Sad znate sve. Vjerujte mi, oni su vas veoma voljeli.

Dvije sestre su se pogledale šutke. Bile su užasnute.

— Preostaje nam starački dom — drhtavim glasom je rekla Lujza, a Marta se uopće nije čula...

ZADOVOLJŠTINA ZA DOBAR GLAS

Pravda traži da se svaka nepravda drugome nanesena mora popraviti, bar onoliko koliko je to moguće. Kada smo prošle godine razmatrali sedmu zapovijed Božju vidjeli smo da svaku povredu tuđega imetka moramo popraviti: bilo uzetu tuđu stvar vratiti, bilo nanesenu štetu nadoknaditi.

Ono što vrijedi kad su u pitanju materijalna dobra, još više vrijedi u pitanjima kada se radi o dobrima višega reda — a dobar glas je dobro višega reda nego materijalna dobra.

Katolička moralka u tom pogledu jasno nas uči ovo:

1. **Tko svjesno i neopravdano povrijedi tuđi dobar glas, dužan ga je što prije popraviti i nadoknaditi svu nanesenu štetu, koja je radi te povrede nastala.**
2. **Tko iz zabune ili iz neopreznosti povrijedi tuđi dobar glas dužan ga je popraviti, ukoliko to može bez velike vlastite neugodnosti.**

Da primijenimo ta pravila u praksi:

Onaj koji je lažnim svjedočanstvom na sudu ili klevetom nekoga upropastio, dužan je krivo svjedočanstvo ili klevetu opozvati, i popraviti nanesenu štetu. Radi straha ili tobožnjeg ponosa mnogi to ne čine, nego nose teški grijeh na duši kroz cijeli život. S teškim grijehom na duši trpe pakao (grižnja savjesti) već ovdje na zemlji. S teškim grijehom konačno i umiru.

Za takvoga vrijedi ono Isusova riječ:

— Bolje bi mu bilo da se ni rodio nije takav čovjek! Takvima ne može pomoći ni najbolji ispovjednik, jer valja prvo poravnati (popraviti) učinjenu nepravdu, priznati svoju krivicu, a oni upravo to neće.

Uzmimo sada drugu stranu:

Onaj koga su tuđi zlobni jezici unesrećili, osjeća u duši bol. Svjestan je da je nevin, a ipak teško stradava. Iz boli se rađa mržnja. Iz mržnje nastaje težnja za osvetom. A kod osvete ne pazi se na mjeru, nego se ide i preko mjere i osvećuje se više i teže, nego li mu je učinjena nepravda.

PA TO JE NEMOGUĆE

Jezik može gore posjeći nego mač.

Živio neki dobričak župnik. Svi su ga voljeli: njegovi župljani, a i ostali ljudi toga kraja. No, kako skoro svaki čovjek ima dušmanina, tako ih je imao i taj župnik. Nekad stekneš dušmanina jednostavno vršeći svoju dužnost. Ima stvari gdje se ne može zažmiriti, nego se mora određeni zakon sprovesti. I eto ti od prijatelja neprijatelj.

Ne znam točno razlog zašto je taj župnik imao dvojicu svojih župljana koji ga nisu mogli. Bit će da ih je negdje pričepio vršeći svoju dužnost.

Bilo kako bilo, ta dvojica, zapravo jedan muškarac i jedna žena, započeše svoju osvetu. Izmisliše klevetu i počeše je širiti. Svijet kao svijet, svašta prihvaća za gotovo. Priča je počela kolati po župi: da se njihov župnik viđa na svakakvim mjestima, da se sastaje sa sumnjivim osobama... Neki su se čak i kleli — bilo je to ono dvoje — da su sve to na svoje oči vidjeli...

Druge su osobe klevetu prihvatile i dalje je širile. Ubrzo, cijela je župa o tome brujala... Došla je vijest i do biskupovih ušiju. Biskup zaključio prema onoj »Gdje ima dima, tu će biti i vatre«, bit će u tom pričanju ipak nešto istine. I uslijedio je premještaj župnika.

On je to podnio junački, sa smiješkom na usnama, s ljubavlju i praštanjem u srcu. Znao je da je posve nevin. Posljednje nedjelje lijepo se oprostio od svojih dosadašnjih župljana. Ipak je na kraju dodao.

— Savjest mi je mirna, dragi moji župljani. Učio sam vas sve što od mene Bog traži. Ipak mi je ostalo nažao jedno: nikad nisam imao dovoljno vremena za vjeronauk. Zbog toga sam uvijek morao zadnje poglavlje skratiti. A u tumačenju 10 zapovijedi Božjih zadnje je poglavlje osma zapovijed, jer se deveta zapovijed tumači skupa sa šestom, a deseta zajedno sa sedmom. Sad vidim da mi se to osvetilo. Vi ste u svemu dobro poučeni osim u osmoj zapovijedi, a ja sam žrtva te vaše nepoučenosti.

***

Na novo mjesto službovanja ponio je župnik sa sobom i bol u srcu. Tuga ga je pomalo nagrizala, dok ga nije potpuno shrvala. Dobio je bolest na plućima, tuberkulozu. A u to doba se od toga umiralo, jer nije bilo današnjih lijekova, pa se i župnik spremao Bogu na račun. Bolovao je u svom novom župskom stanu.

Jednoga dana pohodi ga veći broj njegovih bivših župljana. Bilo mu je nekako meko oko srca. Volio ih je. A i ta pažnja mu je godila.

— Hvala vam što ste mi došli. Baš ste mi prije smrti priredili još jednu radost, radost da vas opet vidim! — zahvaljivao im je župnik.

— Mi smo došli da vas zamolimo za oproštenje! — rekao je jedan od njih.

— Davno sam ja vama svima oprostio.

— Ali mi nikako da budemo mirni u duši. Bojimo se da nas nisu vaše suze uklele! — nastavio je isti posjetilac.

— Nisu, djeco, moje suze, nego vas Božja pravda opominje da se čuvate klevetanja i njenog širenja. Pogotovo oni koji otpočeše s klevetom, ti će teško Bogu na oči.

— Došli smo da nam ti oprostiš mjesto Božje pravde — reče onaj začetnik klevete.

Tada župnik dozove bliže jednu poznatu »babu govorušu« — bila je to upravo ona koja je najviše govorila protiv njega, i reče joj:

— Budi dobra, pa mi izvadi ovaj veliki jastuk ispod glave!
Ona to spremno učini.
— Raspori ga! — naredi joj župnik.
I to je bilo za čas učinjeno.
— Sad se popni na krov kuće i prospi sve perje iz njega.

Brzo su odnekud donesene ljestve. Ljudi se popeli na krov. Vjetar je zavijao i raznio perje na sve četiri strane svijeta.

— Sada hajdete, djeco, pokupite mi perje! — zamolio je župljane.

— Velečasni naš dragi, pa to je nemoguće. To ne može nitko učiniti!

— Eto, djeco moja, tako je to i sa klevetom! Tko će ispraviti ono što ste slagali na mene? Stiglo je to skoro do nakraj svijeta... Nitko osim Boga ne može to ispraviti...

Umirući dao im je posljednju pouku:

— Dobar glas i pošteno ime vrednije je od zlata i srebra. Teže je nositi sramotu nego prosjački štap. LAKŠE JE VRATITI UKRADENO, NEGO ISPRAVITI SLAGANO! Božja pravda strožije kažnjava laž nego krađu. Zato, tko vjeruje u Boga i u dušu, neka se čuva ogovaranja i laži na račun tuđeg poštenja...

UBIJENA KRIVOM OPTUŽBOM

Imao sam učenicu. Dobru djevojčicu. Od dobre kuće, a još bolje odgojenu.

U školi se dogodila krađa. Netko baci sumnju na nju, a drugi prihvatiše. Tako ona dobi ukor, a malo je nedostajalo da bude izbačena iz škole.

Počela je venuti...

Nisam to, ranije, veselo dijete više nikada vidio potpuno vedre duše. Bježala je od društva.

Ubrzo nakon završene škole oboljela je. Bolovala je očekujući smrt. Malo prije smrti posjetio sam je.

— Velečasni, vjerujete li da sam ja kradljivica? — pitala me.

— Dijete drago, to ja nikad nisam vjerovao...

Malo se umirila...

Posljednje riječi prije izdisaja bile su ove:

— Ja nisam kradljivica! Niti sam to ikada bila!

***

Poslije se pronašlo tko je bio kradljivac. Ali još ni danas ne znam tko će Bogu odgovarati za onolike duševne patnje i samu smrt onog mladog nadobudnog života...

Ne sudi prebrzo!
Ne sudi prestrogo!
Ne sudi nikako!

Ako ne možeš pohvaliti, a ti radije šuti!
Ogriješiš li se,
znaj da su teške kletve nevinih suza!

OSUMNJIČENI

Evo jedne novele Agate Kristi, koja nam lijepo pokazuje kako neosnovana sumnja u tuđe poštenje može zagorčati, pa i uništiti život čovjeku.

I pored toga što se u izvjesnom pogledu držao rezervirano, dajem vam riječ da mi se Džin Rasej oduvijek sviđao. Nekoliko godina uzastopce provodio sam ljeto u njegovom ribarskom kampu na gornjem Mushedu, koji se sastojao od šest kućica za izdavanje, a bile su grupirane oko velike glavne zgrade.

Svaki put kad bih došao, a to je obično bilo krajem lipnja, njegov dječački osmijeh dobrodošlice i srdačni stisak ruke uvećavali su moju naklonost prema njemu. Bio je niskog rasta, zdepast i riđokos, sa spljoštenim nosom. Njegove svjetloplave oči zračile su iskrenošću...

Normalno je da čovjek želi saznati što više o prijateljima. Zato sam bio razočaran svojim neuspjehom da doznam nešto o njegovoj prošlosti.

— Koliko si dugo ovdje, Džine? — upitao sam ga jednom prilikom za vrijeme svog prvog boravka u njegovom kampu.

— Dvije, tri godine — odgovorio je.

— A odakle si došao?

Veslali smo prema malom zalivu bogatom štukama. Sjedio sam na pramcu čamca, tako da nisam mogao vidjeti njegovo lice. Ipak osjećaj da oklijeva s odgovorom gotovo me naveo da se okrenem. Najzad je rekao:

— Iz Bardentauna, malog grada u gornjem dijelu države Njujork. Sigurno nisi ni čuo za njega.

— Mislim da ima dosta lijepih malih gradova u toj državi za koje nisam čuo... Zašto si došao ovamo? — pitao sam.

— To je duga priča — odgovorio je tonom kojim mi je jasno stavio na znanje da želi prekinuti dalji razgovor o tome.

Međutim, to nije zadovoljilo moju radoznalost. Živio je sam u šumama Mejna, a očigledno da nije održavao veze s rodbinom. Nijednom nije ni spomenuo svoju familiju.

Govorio je prilično otvoreno o drugim stvarima — o ribolovu, lovu i ljepoti zime u Mejnu. Kad bi pročitao moju priču u nekom časopisu koja bi mu se dopala, pisao mi je i pohvalio moj rad i književni talenat. Ali, o sebi nikad nije napisao ni jednu riječ

Pošto me je jednom ućutkao, više nisam ni pokušavao da se raspitujem o njegovom ranijem životu. Mislim da mi je zato bio zahvalan. Možda je baš to razlog što mi je najzad ispričao o onome što se dogodilo u Bardentaunu. To je bio, pretpostavljam, njegov način da pokaže kako ima povjerenje u mene.

Veslali smo preko jezera da se ulogorimo za noć u zatonu oivičenom šumarkom srebrenih breza. To je bila jedna od onih večeri koje volim, vrlo tiha i mračna, bez mjesečine. Poslije čitavog časa nevezanog razgovora sjedili smo šuteći i ja sam ga radoznalo promatrao preko ugljevlja koje je tinjalo i osvjetljavalo crvenim sjajem njegovo okruglo lice. Možda je nagađao što mi je na umu.

— Sigurno si dosta razmišljao o meni — primijetio je.

Kimnuo sam glavom.

— Oduvijek sam se plašio da ću, ako budem pričao o sebi izgubiti prijatelje koje cijenim, a među njima i tebe — rekao je polako uvlačeći dim iz lule.

— Da nećeš da kažeš da si ubojica u bjekstvu? — upitao sam iznenađeno.

— Ne! U životu nisam učinio ništa nepošteno. Ipak, prošle nedjelje jedan senator je izjavio da je javno mnijenje ubilo više ljudi nego gasna komora. U pravu je.

Neko vrijeme je šuteći pušio, a onda je nastavio:

— Prije nego što me to snašlo, bio sam prilično sretan u Bardentaunu. Nisam mnogo zarađivao, ali sam imao dobru službu kao profesor na gimnaziji. Imao sam i djevojku — trebalo je da se vjenčamo sljedećeg proljeća. Izgledalo je da mi je većina ljudi prilično naklonjena. Imali su povjerenja u mene. Mogu se zakleti da sam imao mnogo prijatelja.

— Pravi prijatelji ne gube se lako — primijetio sam.

— I ja sam mislio kao i ti. Međutim, u Bardentaunu dobio sam pravu lekciju iz psihologije.

— Jednog dana pored puta našao sam crnu žensku tašnu. U njoj se nalazila somotska kesica puna nakita: ogrlice, narukvice, prstenje, broševi. U tašni nije bilo nikakve isprave, nikakvih dokumenata, samo kesica sa nakitom. Pošto sam bio pošten — produžio je pomalo ironično — požurio sam kući i telefonom obavijestio policiju. Poslije pola sata javili su mi da je neka uzbuđena žena, gospođa Renčer upravo prijavila nestanak tašne. Točno je opisala svaki komad nakita. Tašna i njena sadržina bili su njena svojina i ja sam joj sve vratio. Poslije toga postao sam neka vrsta heroja. Pokazalo se da nakit vrijedi oko 80 tisuća dolara.

— Sigurno si dobio poveću nagradu — ubacio sam.

— Uopće nije bilo nagrade — progunđao je Džin. — Da kažem istinu, moja djevojka joj se nadala. Ali, uskoro smo saznali zašto je nije bilo. Izgledalo je da je gospođa Rančer zaključila da sam ja sam sebi prisvojio nagradu. Izjavila je da je pored nakita u torbi bilo i četiri tisuće dolara u gotovom novcu.

Piljio sam u njega razrogačenih očiju. Njegov pogled sreo je moj kao da je htio da procijeni moju reakciju.

— Ti me bar dobro poznaješ — rekao je. — Misliš li da sam prisvojio te pare?

— Siguran sam da nisi.

— Kada sam pronašao tašnu u njoj nije bilo novca. Ako je uopće bio tamo, ta žena ga je izgubila na nekom drugom mjestu zajedno sa ispravama. Odmah poslije te njene izjave brzo je počelo da se odmotava klupko događaja. Primijetio sam da me ljudi ispitivački promatraju. Glasine su se raširile kroz Bardentaun i za taj događaj ubrzo su svi saznali. Osjećao sam kako se prijatelji hlade prema meni. Počeli su mi se uklanjati s puta i da me ignoriraju... Jedan po jedan...

— To je najodvratnija stvar za koju sam ikada čuo — rekao sam.

— Ipak, to se sve tako odigralo — produžio je. — Dva puta sam na školskoj tabli zatekao napisano: »4.000 dolara« i uz to veliki znak pitanja. Poslije kratkog vremena došli su roditelji da porazgovaraju sa direktorom. Izgledalo je da su bili protiv toga da njihovu djecu odgaja čovjek osumnjičen da je ukrao novac... Zaista mi nije bilo lako. Međutim, najteži udarac dobio sam kada me ostavila djevojka. Krivicu je bacila na roditelje: uostalom, oni su zaista bili protiv mene. Išao sam okolo kao prognanik, proklinjući impuls koji me naveo da sam prijavio kako sam našao tašnu. Da sam bio nepošten i sakrio nakit mogao bih sada biti sretan, oženjen i sa mnogo prijatelja. Ali, ne! Morao sam biti pošten!... Na kraju nisam mogao sve to više podnositi, pa sam otišao iz Bardentauna. Došao sam ovamo gdje me nitko ne poznaje i otvorio ribarski kamp.

— Nije mi jasno kako je mogao i jedan pravi prijatelj posumnjati u tebe.

— Čudno je kako otrov sumnje može da se uvuče i u najpošteniji um.

Kada smo legli u šator ubrzo sam čuo Džinovo duboko, ravnomjerno disanje, znak da je zaspao.

Ja sam, međutim, nastavio razmišljati o njegovoj priči. Ležao sam širom otvorenih očiju, ogorčen na surovost ljudi koji su mogli da upropaste jedan život, a nisu raspolagali ničim konkretnijim od obične sumnje. Kada sam ja mogao da imam povjerenja u njega, pošto sam saznao za sve činjenice, zašto nisu mogli i oni?

Bio sam ispunjen gnušanjem prema svima koji su se udružili da istjeraju Džina iz Bardentauna.

A onda odjednom pala mi je na um pomisao od koje sam se trgao i uspravio u krevetu. Neko vrijeme sam u mraku zurio u Džina. Bio sam zaprepašćen i zadržavao sam dah, jer nisam mogao a da ne upitam:

— Odakle mu novac da kupi ribarski kamp?!

***

Dakle, ni on nije mogao a da ne posumnja u poštenje svoga prijatelja... Takvi smo mi ljudi!...

DVA ZNAČAJNA JUBILEJA

Franjevački red i katolička Crkva započeli su 4. listopada 1981. proslavu 800-te obljetnice rođenja Franje Asiškog, velikog sveca Crkve i utemeljitelja franjevačkog reda.

Isto tako, katolici u Bosni i Hercegovini su 5. srpnja 1981. započeli proslavu 100-te obljetnice osnutka svoje metropolije: vrhbosanske nadbiskupije u Sarajevu i biskupija u Banjoj Luci i Mostaru.

Te jubileje odlučili smo i mi obilježiti u ovogodišnjem našem kalendaru.

800-GODIŠNJICA ROĐENJA SV. FRANJE ASIŠKOG (1182—1982)

Prije osam stotina godina rodio se sveti Franjo Asiški. Rodio se u bogatoj trgovačkoj obitelji. Na krštenju su mu dali ime Ivan, ali cijelog života su ga zvali Franjo. Navodno zato što je obitelj imala dobre trgovačke veze s Francuskom, pa je otac želio da ga i sinovo ime na to podsjeća.

Mladost je proveo kao i ostali mladići njegovog staleža i položaja. Njegov životopisac Toma Čelanski kaže da su ga »roditelji od rane mladosti odgajali za ispraznosti svijeta i da je on dugo nasljedovao njihov bijedni život i vladanje. Zapravo, postao je taštiji i obijesniji od njih.« Blaženi Toma nastavlja: »Tako bijedan bijaše početak čovjeka kojega danas častimo kao sveca, jer je zaista svet. Takav je bio od djetinjstva pa malne sve do dvadeset i pete godine svoga života. To je razdoblje bijedno proigrao i uludo potrošio.«

Teška bolest učinila je kraj mladenačkom shvaćanju života. Franjo se odjednom promijenio, iako ni sam nije još znao čemu vodi ta promjena.

Ali, i iza bolesti pokušao je nastaviti prijašnji život. Između ostalog, spremio se da u pratnji nekog plemića ponovno potraži slavu u ratnom pohodu. Od kuće je otišao, ali se iz nedalekog Spoleta vratio, nakon što je jedne noći čuo glas koji ga je pitao: — kuda zapravo ide. »Idem u

Apuliju, da postanem vitez, odgovorio je Franjo. »Kaži mi, Franjo«, pitao je glas dalje, »tko ti može više koristiti, gospodar ili sluga?« »Gospodar«, odgovorio je Franjo začuđen. A glas je nastavio: »zašto onda ostavljaš gospodara zbog sluge i kneza zbog njegovog podanika?« Istom tada razumio je Franjo, tko je što mu govori, i on je kao Pavao uzviknuo: »Gospodine, šta želiš da činim?« A glas mu je odgovorio: »Vrati se svojoj kući, tamo će ti se reći šta moraš činiti. Jer viđenje što si ga vidio mora se drugačije razumjeti.«

Ujutro je sa svom svojom opremom krenuo natrag u Asiz.

Zna se da je i poslije toga pokušao nastaviti svoj dotadašnji način života. A onda je poslije jedne gozbe spoznao da mora promijeniti svoj život, da je način na koji je dotada živio isprazan i ništetan.

O slijedećem razdoblju njegovog života kaže jedan životopisac, da ga je provodio dijelom skriven u pustinjačkoj špilji, a dijelom popravljajući crkve. U to vrijeme njegovo zanimanje bila je molitva u samoći, a njegovi prijatelji bili su siromasi kojim je nastojao pomoći na svaki način. Ta ljubav prema siromasima nametnula mu je misao da jednom i sam pokuša prositi, da vidi kako se čovjek oseća kad pruža ruku i od tuđe ljubavi očekuje najnužnije za život. Prigodom hodočašća u Rim iskoristio je zgodu da zamijeni odijelo s jednim prosjakom i da pred crkvom sv. Petra prosi. Tada je stekao iskustvo — šta znači nositi prosjačke haljine i šta znači jesti isprošeni kruh. Ali je u isto vrijeme shvatio i to, kako se ljudi muče i kinje zbog toliko nepotrebnih stvari: zbog novca, imanja, kuće, stoke, posjeda, a tako je malo potrebno. Istom tada postalo mu je jasno, zašto Evanđelje kaže da su blaženi siromašni. Svoje tadašnje duševno stanje najbolje je izrazio sam Franjo u oporuci što ju je kasnije za svoju braću napisao:

— »Ovako je Gospodin dao meni, bratu Franji, da počnem činiti pokoru. Dok sam bio u grijesima, bilo mi je veoma mrsko i gledati gubavce. I Gospodin sam dovede me među njih i ja sam im iskazivao milosrđe. I kad sam odlazio od njih, ono što mi se činilo mrskim pretvorilo mi se

u duhovnu i tjelesnu slast. Nakon toga sam malo čekao i napustio svijet.«

To napuštanje svijeta nije bilo nimalo lagano. Trebalo je ne samo ostaviti dotadašnji način života nego se trebalo oprostiti i od onih s kojima je taj život provodio. Bolje bi bilo reći da su ga napustili svi njegovi prijatelji i svi poznati, kad je on počeo provoditi svoj novi način življenja. Proglašavali su ga nastranim, misleći da je to jedan od njegovih hirova. A kad su vidjeli, da je to kod njega nešto posve ozbiljno, onda su ga proglašavali ludim. Neki su ga sažaljevali. Sam njegov otac mislio je da će moći izliječiti to stanje ako ga stavi u kućni pritvor. I učinio je to. Ali nije pomoglo. Franjo je ostao pri svom. Posljedica toga bila je da ga je i sam otac napustio, zahtijevajući prije toga da mu vrati novac što ga je Franjo za prodanu robu iz očevog dućana dobio i dao jednom svećeniku za popravak crkve. Otac je to od njega tražio preko gradskih vlasti grada Asiza. A Franjo je prizvao na crkveni sud. To suđenje, bolje rečeno suočenje, odigralo se u biskupskoj palači u Asizu. Pred biskupom, a i pred mnogim građanima grada Asiza, vratio je ocu ne samo novac što ga je on tražio, nego mu je dao i odijelo što ga je na sebi imao, i pri tom je pred svima izjavio:

— »Čujte i razumijte svi! Dosad sam nazivao ocem Petra Bernardona; ali pošto sam odlučio da služim Bogu, vraćam mu ovaj novac zbog kojeg sam toliko progonjen, i sve odijelo što sam ga od njega dobio, da odsada mognem s više razloga govoriti: O, Oče naš, koji si na nebesima, a da više ne nazivam ocem Petra Bernardona.«

Dali su mu neku haljinu nalik na vreću, nju je pripasao konopcem i pošao u svijet da živi i propovijeda Evanđelje.

Mogao je imati kakvih dvadeset pet godina kad se to dogodilo, a još kakvih dvadeset godina je otada krstario Italijom naviještajući veliku Božju ljubav prema ljudima.

Najprije se ponovno vratio u crkvu sv. Damjana; sabirao je kamenje i pijesak da ju popravi. Već prije je u toj crkvi čuo glas Kristov s križa koji mu je govorio: »Franjo, idi, popravi moju crkvu koja se ruši!« Sad se je ponovno vratio da dovrši taj popravak. Kad je to dovršio, onda se prihvatio

da popravi skoro porušenu crkvu Gospe od Anđela, zvanu Porcijunkula, u ravnici podno Asiza. U toj crkvici je 24. veljače 1209. godine kod svete mise, na svetkovinu sv. Matije, čuo ove riječi svetog Evanđelja:

— »Idite i propovijedajte govoreći: približilo se kraljevstvo nebesko. Ne pribavljajte sebi u pojase ni zlatnog, ni srebrenog, ni bakrenog novca; ni putne torbe, ni dviju haljina, ni obuće, ni štapa, jer radnik zaslužuje uzdržavanje.«

Franjo je bio uvjeren da su te riječi njemu rečene. To je od sada bilo pravilo života i za njega i za one koji budu htjeli živjeti s njim i kao on.

Ne dugo iza toga njegov primjer slijedili su i drugi. Više ni u očima svojih sugrađana nije bio predmet ismijavanja, a ni u očima drugih ljudi. Postao je uzor za kojim je vrijedilo ići. Tako je nastao Franjin Prvi red. Franjo je sebi i svojoj braći dao jednostavno ime: Ljudi pokornici iz Asiza. Istom kasnije će se nazvati Red Manje braće. U to vrijeme nicale su razne družbe i pokreti s ciljem da obnove Crkvu, a u stvari unosili su sve više neprilika u već zamršeno stanje. Pokret »Ljudi pokornika iz Asiza« nije išao za nekom obnovom Crkve. Oni su jednostavno išli za tim da žive po Evanđelju i da čine pokoru.

Osnivač nije želio da ono što on čini bude bez odobrenja crkvenih vlasti. Stoga je s braćom pošao u Rim da od pape zatraži blagoslov za svoje djelo. Nije to išlo posve glatko, ali ga je na koncu dobio. Predaja kaže da je papa nakon razgovora sa Franjom usnio san u kojem je vidio da se ruši lateranska bazilika — ona je bila, i zvali su je tako, »majka i glava svih crkava«, — i da je svojim ramenima podupire jedan mali čovjek. U čovjeku je papa prepoznao Franju, koji ga je dan prije molio za odobrenje svoje družbe. Slijedeći dan Franjo je dobio odobrenje i k tome dozvolu od pape da propovijedaju pokoru. Jedan od kardinala podijelio im je tonzuru, što je bio vanjski znak crkvenog priznavanja.

Malo poslije toga preselili su se maloj crkvi Gospe od Anđela, Porciunkuli, u polju ispod Asiza, što ju je Franjo dobio od Benediktinskog opata iz Subazija, da mu služi kao mjesto molitve i pokore. Od tada to je »majka« svih crkava franjevačkog reda.

Ne dugo poslije toga, grad Asiz je i opet imao senzaciju. Plemenita djevojka Klara Ofredući ostavila je svoju kuću i svijet pod uticajem Franjinim i tako je nastao red »Siromašnih gospođa« koga su kasnije prozvali Klarise. To je drugi red sv. Franje. Za Klarom je ubrzo pošla i njezina mlađa sestra Janja, premda se sva plemenita rodbina protivila tomu.

Oduševljenje za ono što čini sv. Franjo bilo je toliko da su ljudi i žene željeli da ostave svoje kuće i da idu za njim. To se dogodilo i u mjestancu Kanari. Ljudi su mu rekli: »Brate Franjo mi bismo te htjeli nasljedovati, ali imamo obitelj i djecu, ne možemo ih napustiti. Šta da radimo?« — Svetac im je odgovorio: »Ne žurite i ne idite nikuda, ja ću vam reći šta morate činiti za spasenje svojih duša.«

»Braća i sestre pokornici« bio je naziv onih koji su pristupili Trećem redu sv. Franje, a ostajali u svijetu i radili svoj posao. Njihovo pravilo je propisivalo, da se mire s neprijateljima, vraćaju što su nepravedno stekli, da daju točno desetinu Crkvi, da na vrijeme napišu pravednu oporuku, da ne nose oružja, da se ne kunu, osim u slučajevima kad to Crkva dozvoljava: u obranu vjere, zaštitu mira, svjedočenje za istinu na sudu. Nisu smjeli primati javne časti. Jednom mjesečno su se sastajali na zajedničku misu i zdogovor. Najmanje tri puta godišnje morali su se pričestiti. Bilo im je propisano da pohađaju bolesne, da mole za mrtve i da mjesečno daju postotak razmjeran prema imetku za potrebe siromaha i pogođenih nesrećom.

Nisu bili obvezani da žive siromašno kao članovi druga dva Reda, ali su im materijalna dobra uvijek morala služiti kao sredstvo, a nikad postati ciljem.

Ono što je propisivao i od svojih članova tražio Treći red, bilo je revolucionarno za onodobno društvo, a i današnjem društvu mnogo puta bi moglo služiti kao ideal. Tako je, na primjer, odredba da trećoredci ne nose nikada oružje, onemogućavala vlasteli da saberu oružanu pratnju i da vode svoje ratove.

Obuzet apostolskim žarom propovijedanja Franjo je žarko želio da ljubav Kristovu propovijeda i onim koji za nju nisu čuli. Stoga je želio poći među inovjerce.

Prvi puta je 1212. godine pošao na Istok, a silom prilika iskrcao se na obalama Jadrana. To je prvi dolazak franjevaca u naše krajeve. Dvije godine kasnije pošao je u Maroko, ali radi bolesti ostao je u Španjolskoj. Istom 1219. godine uspio je doći u Svetu Zemlju. Bilo je to vrijeme Pete križarske vojne. Kršćanski zapad je htio silom osvojiti sveta mjesta. Vratiti ih silom, kao što su silom bila i oduzeta. Međutim, s tim idealizmom o osvajanju svetih mjesta, vrlo često je bila povezana i želja za pustolovinama i želja za bogatstvima Istoka.

Kad je Franjo stigao među križare, njihovo raspušteno vladanje i nasilje sablaznilo ga je. Njemu je bilo jasno, da od toga pothvata neće biti koristi, jer se tobožnjom svetošću pothvata pokrivala sebičnost malih ili velikih silnika. Franji je bilo jasno da se srca ljudi ne osvajaju mačem nego ljubavlju. On je još uvijek u svojoj duši bio vitez, vjesnik Velikog kralja. Vitez bez oružja, uvjeren da se misao o križu može daleko donijeti samo pomoću križa, a ne pomoću mača. Bio je uvjeren da najprije treba osvojiti srca, a onda će se mjesta sama predati. Najprije treba obratiti ljubavlju one koji ne vjeruju, a kad se oni obrate, oslobođenje svetog groba doći će samo po sebi.

Problem svetih mjesta postavljen na ovaj način, opravdavao je Franjino uvjerenje, da bi bolje od naoružanih četa samoj stvari poslužila skupina misionara, spremnih da umru za vjeru, a nikako da ubijaju radi vjere. Franjo je znao da je to poslanje njegove braće. To je u stvari početak modernog misionarenja.

U križarskim ratovima Saraceni su — jednako kao i Križari — smatrali da čine Bogu ugodnu stvar, ako ubiju nekog protivnika. Franji je upravo to odgovaralo. Mislio je da će tako najlakše proliti krv za Krista, kao što je i Krist prolio krv za nas. Za njega je mučeništvo bilo prava križarska vojna, a ne ubijanje drugih. Križ je trebalo utisnuti u svoje tijelo, a ne na štit i na grb. Smrt je bila preuzimanje križa umjesto borbe, gdje se bori vjerom i djelima ljubavi. Tako je sanjao Kristov vitez.

Propovijedao je najprije raspuštenim križarima. Ali mu to nije bilo dovoljno. Papin legat Pelagije Galvani s mukom mu je dozvolio da ide propovijedati sultanu, uz napomenu

da ga on ne šalje, a križari su mu govorili neka ima na umu da Saraceni za svaku kršćansku glavu dobivaju dukat. Franjina želja za mučeništvom kao da se počela ispunjavati. Saraceni su Franju i njegove drugove vezali, tukli, spremali se da ih ubiju, ali su ih ipak doveli sultanu.

U »Cvjetićima sv. Franje« opisan je ovaj susret, kako ga je donosila franjevačka predaja. Plemeniti sultan Malik el Kamil nije se obratio, ali je zato Franji omogućio da bez zapreke obiđe sveta mjesta i da se bez smetnje vrati odakle je i došao. Prema »Cvjetićima« sultan je tek na samrti doživio obraćenje, kako mu je to Franjo bio obećao.

Očito je da se Franjina želja za mučeništvom nije ispunila. Tražio je mučeničku smrt, a doživio je da ga Saraceni primaju s počastima. Želio je naviještati Evanđelje Saracenima, a uspio je da izvrši malo više od hodočašća. Ipak njegov je križarski pohod po svojoj i vjerskoj i društvenoj važnosti nadvisio sve što je i on i njegovi suvremenici mogao očekivati: među nepoznate inovjerce došao je pravi lik Kristov, čovjek spreman da umre da bi spasio dušu drugoga, nepoznatog i grešnika.

Franjo se vratio u Italiju nezadovoljene čežnje za mučeničkom smrću, ali sa još žarčom željom da Kristu vrati ljubav za ljubav.

Želeći da čim stvarnije doživi rođenje Sina Božjega, dao je u Greču, u pravoj špilji, smjestiti vola i magarca i tu je održana božićna ponoćna misa. Prisutni su bili uvjereni da Franjo u jaslicama vidi božansko djetešce.

Dvije stvari je posebno molio od Gospodina zadnjih godina svog života: da osjeti na svom tijelu svu težinu boli što ih je osjećao božanski Spasitelj prigodom umiranja na križu i da u svom srcu osjeti svu veličinu one ljubavi kojom je Krist ljubio braću ljude.

Poznato je da je dvije godine prije svoje smrti Franjo na svom tijelu nosio Kristove rane, a poznato je i to da je znao obilaziti šumom oko crkvice Marije Anđeoske i na glas uzdisati da ljubav nije ljubljena, da ljudi ne vraćaju onu ljubav koju im je Spasitelj iskazao.

Franjo je umro u jednoj bijednoj kolibici pokraj svoje omiljene crkvice Gospe Anđeoske. Sam je tražio da ga braća golog polože na golo tlo da tako završi ovaj zemaljski život.

Čekajući smrt pjevao je Gospodinu pjesmu stvorova što ju je sam u čast Božjem veličanstvu ispjevao. Blagosivao je sestricu smrt koja će ga sjediniti s njegovim Bogom. A kad je osjetio da se smrt bliži, zapjevao je psalam 141, pjesmu pouzdanja u Gospodina: »Iz sveg glasa vapijem Gospodinu, iz sveg glasa Gospodina zaklinjem... Izvedi iz tamnice dušu moju, da zahvaljujem imenu tvojemu. Oko mene će se okupiti pravednici zbog dobra što si ga iskazao meni«. Kod zadnjih riječi je i izdahnuo.

Njegov sprovod bio je dan slavlja u Asizu, jer su svi bili uvjereni da je Franjo bio svet čovjek.

Službena Crkva dala je svoju potvrdu ovom uvjerenju asiškog puka. Ni pune dvije godine nakon smrti Franjo je proglašen svetim. Grob mu se nalazi u donjoj crkvi asiške bazilike, uvijek posjećen mnoštvom ljudi koji se dive Franjinoj privlačivoj svetosti.

Vl. K.

SVETI FRANJO ZAŠTITNIK PRIJATELJA ZDRAVE LJUDSKE OKOLINE

Papa Ivan Pavao II. svojim Apostolskim pismom od 29. studenog 1979. godine proglasio je sv. Franju zaštitnikom prijatelja zdrave ljudske okoline.

Evo tog pisma u cijelosti.

IVAN PAVAO PAPA II.

Na vječni spomen. — Među svete i znamenite muževe koji su prirodu poštivali kao čudesni dar, što ga je Bog dao ljudskom rodu, s pravom se ubraja sveti Franjo Asiški. On je, naime, na poseban način prosuđivao sva Stvoriteljeva djela i, nadahnut, božanskim duhom, spjevao onu prekrasnu

»Pjesmu stvorova«, preko kojih je, najprije preko brata sunca, mjeseca i sestara nebeskih zvijezda, svemogućem i dobrom Bogu odavao dužnu hvalu, slavu, časti i svaki blagoslov. Zato je vrlo sretnom odlukom od ove Apostolske Stolice naš časni brat Silvije S. R. C. kardinal Oddi, prefekt Svete Kongregacije za Klerike, zatražio, ponajprije u ime članova Međunarodnog udruženja zvanog »Planing environmental and ecological Institute for quality life«, da se sveti Franjo Asiški proglasi nebeskim zaštitnikom prijatelja ekologije. Mi, pak, posavjetovavši se sa Svetom Kongregacijom za Sakramente i Bogoštovlje, snagom ovog pisma za sva vremena proglašavamo svetog Franju Asiškog nebeskim zaštitnikom prijatelja ekologije sa svim pridodanim častima i odgovarajućim liturgijskim povlasticama. Tome se ne može ništa protiviti. To proglašavamo i određujemo da se ovo pismo brižno čuva i da svoje učinke ima sada i ubuduće.

Dano u Rimu, kod sv. Petra, s pečatom Ribara, dana dvadeset devetog mjeseca studenog, godine Gospodnje tisuću devesto sedamdeset devete, u drugoj godini naše službe.

AUGUSTIN Kard. CASAROLI
za javne poslove Crkve

Pitanje zagađenosti prirode, odnosno zaštićivanje ljudske okoline od zagađivanja, moderni je problem ljudskog društva. Možda bi se ipak moralo napomenuti da je čovjek oduvijek ostavljao tragove svog postojanja u okolini u kojoj živi i da ti tragovi nisu uvijek bili ni na ukras, a ni na korist, okolini u kojoj su se nalazili. Moderna znanost, moderna tehnika i industrija stvorile su mnogo veće mogućnosti da čovjek utiče na svoju okolinu i ostavlja tragove u njoj. Svjedoci smo, nažalost, koliko ljudsko stvaranje ostavlja slabih i zlih posljedica u okolini u kojoj čovjek živi i radi. Dovoljno je samo pogledati naše potoke i rijeke da se uvjerimo kako čovjek, stvarajući bolje uvjete za svoj život, usput i nesvijesno ostavlja teške negativne posljedice u prirodi u kojoj živi i stvara. A to je tek mali dio od one štete što ju prirodi, a onda i sebi, čovjek nanosi svojim radom.

Zlo je uzelo toliko maha da se protiv njega mora boriti organizirano, i to ne samo pojedinci nego i veće skupi-

ne i organizacije, države i međunarodne zajednice, jer zagađivanje prirode nije više pitanje jednog mjesta ni jedne države nego cijelog svijeta.

I Crkva se mora uključiti u tu opće ljudsku borbu za dobro čovječanstva.

Jedan od načina njezine borbe i na ovom području jest da ljudima ne samo kaže kako bi se morali vladati, nego da im iz svog bogatog iskustva i povijesti pokaže primjer kako se to može činiti. I ovo postavljanje svetog Franje za uzor i zaštitnika onim koji se bore za zdravu ljudsku okolinu ima upravo to značenje.

Zašto je izabran baš sveti Franjo?

U Papinom pismu to je veoma kratko i sažeto rečeno: »On je na poseban način prosuđivao sva Stvoriteljeva djela...« Franjin životopisac nam to obrazlaže malo potanje: »Ovaj putnik — misli na sv. Franju — žurio je da izađe iz svijeta kao hodočasnik iz zemlje progonstva, ali u tom se je nemalo služio stvarima ovoga svijeta. Prema knezu tame služio se je svijetom kao bojnim poljem, a prema Bogu taj mu je isti svijet služio kao ogledalo dobrote. Svijet mu je, kao i svaka umjetnina, služio da mu pokaže umjetnika; sve stvoreno pripisivao je Stvoritelju; u svim djelima je veličao Gospodnju ruku i u ugodnim i divnim djelima vidio živi razlog i uzrok svega. U lijepim stvarima vidio je najljepšega; sve je dobro vikalo da je najbolji Onaj koji nas je stvorio; po znacima utisnutim u stvari svuda je slijedio ljubljenoga. Sve mu je služilo kao stepenice da stigne do prijestolja. Sve je obuhvatao čuvstvom nečuvene ljubavi, svemu je govorio o Gospodinu i sve je opominjao da hvali Gospodina«.

Franji je bilo jasno, da su svi stvorovi sretni, jer svojim postojanjem daju hvalu Bogu, a zato su i stvoreni. Zato je i on bio sretan i ispunjen veseljem, jer je našao način na koji je svaki stvor govorio njemu o Gospodinu. On je osjećao da je sve oko njega samo izljev velike ljubavi Božje. Dokaz za to bilo mu je postojanje svih stvari.

U tom je bilo Franjino veselje i Franjina sreća.

Dok je bio u svijetu želio je postati vitez. A kad ga je takla velika milost Božja postao je vitez, ali vitez Božji.

I on je, kao i svaki vitez, imao svoju veliku ljubav. Bio je to Bog. Bog nas je prvi ljubio i Franjo je samo uzvraćao ljubav Bogu. Tu ljubav Božju Franjo je vidio svuda oko sebe. Sve oko njega govorilo mu je, koliko je Bog ljubio čovjeka. I mrtva i živa priroda za njega je govorila jezikom božanske ljubavi. A ta ljubav dosegla je svoj vrhunac u utjelovljenju i u smrti Sina Božjega. Sve su to za njega bile doživljene stvari, prisutne pred njegovim očima i nije nikakvo čudo što je on o tom govorio i ljudima i svemu oko sebe. Njega je ta ljubav ispunjavala srećom i on je nastojao da svoju sreću prenese i na druge.

Nije teško voliti lijepe stvari. To je prirodno svakom čovjeku. Franjo je to znao i dok je živio u svijetu. Znao je uživati i uživao je u lijepim stvarima. Međutim, ima nešto posve novog u načinu na koji je on poslije svoga obraćenja gledao na stvari. Kao da su se otvorile njegove oči. Postao je sličan čovjeku koji istom nauči čitati. Takav u slovima, u kojim prije nije vidio nikakvog smisla, odjednom nalazi smisao. Pred Franjom se otvorila knjiga stvorenja. Na svemu stvorenom vidio je znak i biljeg Božji. Drvo mu je pred oči dovodilo križ; Kamen mu je govorio o Kristu, koga Pismo naziva kamenom ugaonim. Cvjetovi su za njega značili Gospodina, jer je nazvan ljiljanom dolina. I voda je značila Gospodina, izvor vječnog života, ali i čiste duše. Sunce je značilo Boga, sunce pravednosti. Za sve je imao svoja posebna tumačenja.

To ga nije nimalo smetalo da vidi stvari onakvim kakve jesu. Samo što je to gledanje bilo još bolje, još savršenije, duhovnije i dublje, jer je išlo do početka i uzroka svih stvari. (Mi se zaustavljamo na vanjštini, a on je stekao taj dar da je odmah išao u bit stvari, do Onog koji ih je stvorio!). Posljedice takvog gledanja na stvari bile su nedogledne: stvorovi za njega nisu predstavljali ni napast ni rastresenost. Bili su stalni pozivi Gospodinu i Stvoritelju, isto kao što nas umjetnina nužno podsjeća na onog koji ju je napravio. Zato jer su stvari njega podsjećale na ljubav Stvoritelja, one su ga i pozivale da Boga ljubi sve više.

Takvo gledanje na stvari određivalo je kako će se on držati prema stvarima. Kako je u svemu gledao znakove

Božjeg ljubeznog očinstva, tako je on prema svemu i postupao kao prema braći i sestrama. Valjda više nikad nitko nije tako postupao sa stvarima u prirodi. Možda takav stav imaju još samo djeca koja znaju tepati svim stvarima, životinjama i biljkama. Ali zato se je njemu događalo što se inače ne događa nikomu. Životinje su mu pristupale bez ustezanja, a stvari su za njega pjevale hvala Bogu.

Njegovo razmišljanje o stvorenom svijetu izgledalo je vrlo jednostavno: sve što je stvoreno, po Bogu je stvoreno i prema tomu ne može za čovjeka biti zlo, jer je Bog njegov otac. Sve stvoreno djelo je Božje ljubavi. A pošto je Franjo svim svojim bićem vjerovao Božjoj ljubavi, bilo je posve dosljedno da se onda prema svemu stvorenom drži kao prema braći i sestrama.

Ljubav Božja njega je ispunjavala ljubavlju prema svakom stvorenju. Iskrena ljubeznost prema svemu stvorenom izbijala je iz čitavog bića. Za njega je sve bilo neka vrsta Božje obitelji, obitelj Božjih stvorenja: ljudi, životinje, ribe, stabla, cvijeće, kamenje, zemlja, nebo, sunce, mjesec, zvijezde, vatra, voda, kiša, snijeg, ljeto, zima, proljeće...

Ljubav prema Stvoritelju, u koga je svom dušom vjerovao, gonila ga je da poštiva i ljubi sve ono što je njegov Stvoritelj za čovjeka stvorio.

Ima mnogo legendi o svetom Franji i u njima mnoštvo jedno čudesa koja mi možemo ali ne moramo vjerovati. I nije važno, da je on šarana, što ga je dobio od ribara, pustio natrag u vodu i što ga je onda šaran pratio sve dok nije prešao rijeku i izašao iz čamca. Ne mora biti toliko zanimljivo, što je on propovijedao pticama i one ga slušale; niti mi moramo vjerovati da ga je poslušao vuk iz Gubbija i ostavio se svog pustošenja u okolini Gubbija, ali je važan takav njegov stav, takav odnos prema Božjim stvorenjima. Sve su to za njega braća i sestre. Svemu je Bog dao život i on u njima poštiva život koji je Bog dao.

A stvorenja su, i nerazumna stvorenja, vraćala ljubav i poštovanje što im ga je iskazivao.

Od svoga misionarskog puta u Egipat obolio je na očima i s godinama bolest je postajala sve težom. Bio je skoro oslijepio. Nije bilo druge nego da se on koji nikad

za sebe nije tražio liječnika podvrgne liječenju. Kardinal Hugolin, njegov prijatelj i zaštitnik Reda, našao mu je poznatog papinskog liječnika u Rijettiju. Liječenje se sastojalo u tom da je očne kapke trebalo ispaliti usijanim željezom. Franjo je bio naučio na boli, pa ipak je, kad je ugledao pred sobom usijano željezo, uzdrhtao od straha. Ali je onda progovorio plamenu kao dobrom prijatelju: »Plamene, Ognju, brate moj plemeniti i korisni, budi prema meni dobar u ovom času. Nemoj mi nanijeti previše boli, kao što ni ja tebi nisam nikad nanio zla. Štaviše, uvijek sam te ljubio za ljubav Gospodina koji te je stvorio«.

Zatim se malo sabrao i nad užarenim ugljevljem napravio znak križa. Liječnik je usijano željezo prinio Franjinim očima, a on je čekao mirno. Kad je željezo počelo pržiti očne kapke, braća su prestrašeno bježala, ali se odmah začuo mirni učiteljev glas: »O braćo male vjere, zašto bježite? Brat oganj nije mi nanio nikakva zla, dapače ja molim da me prži još, ako je potrebno«.

— »Uistinu«, reče liječnik, »ovo je čudo. Ni hrabar čovjek ne bi mogao podnijeti ovu operaciju«.

I ovo je samo jedan primjer kako su se prirodne pojave odnosile prema Franji koji ih je tako cijenio i poštivao.

Ovaj Franjin stav prema živoj i mrtvoj prirodi daje nam najbolje obrazloženje za njegovu »Pjesmu stvorova« što ju je ispjevao u zahvalu Gospodinu, dok je teško bolestan ležao u samostanu sv. Damjana u Asizu.

Evo kako glasi ta Franjina **»Pjesma stvorova«:**

»Uzvišeni, svemogući, dobri Bože.
Tebi pripada hvala i slava, čast i svaki blagoslov.
Samo tebi, Svevišnji, pripadaju,
a nijedan čovjek nije dostojan da te spomene.
Neka te, Bože moj, hvale svi stvorovi,
napose gospodin brat sunce,
jer sunce je dan i ono nam daje svjetlo.
Ono je lijepo i bljeska velikim sjajem.
Ono, Svevišnji, nosi tvoju sliku.
Neka te hvale, Bože moj, brat mjesec i sestre zvijezde,
kojima podari sjaj, ljepotu i mjesto na nebu.

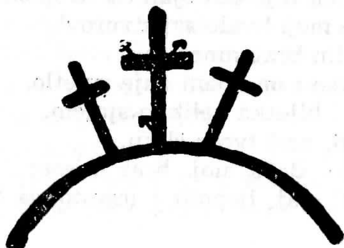
Neka te, Bože moj, hvali brat vjetar,
i zrak za vedra i oblačna i svakog vremena,
kojim izdržavaš svoja stvorenja.
Neka te hvali, Bože moj, sestra voda,
koja je tako potrebita i ponizna, dragocjena i čista.
Neka te, Bože moj, hvali sestra vatra,
kojom rasvjetljuješ noć,
koja je tako lijepa i vesela, čila i jaka.
Neka te, Bože moj, hvali naša majka zemlja,
koja nas hrani i izdržava,
koja proizvodi mnogovrsne plodove, šareno cvijeće i trave.
Neka te hvale, Bože moj, oni što praštaju iz ljubavi prema tebi,
što trpe slabosti i patnje.
Blago svima što ustraju u miru,
jer ti ćeš ih, Svevišnji, okruniti.
Neka te hvali, Bože moj, naša sestra tjelesna smrt,
kojoj nitko ne može izmaći.
Jao onim što umiru u teškim grijesima!
Blago onim što se nađu u tvojoj svetoj volji,
jer im druga smrt neće nauditi.
Hvalite Boga mojega i uzvisujte ga i zahvaljujte mu
i služite mu u svoj poniznosti!

(Tekst pjesme je uzet iz knjige »Spisi sv. Franje«, što ju je izdao Zbor Jukić, u Sarajevu 1974).

Zadnje retke ove pjesme ispjevao je, kad je od liječnika saznao da ga još samo malo vremena dijeli od smrti.

Nije bilo teško doći na misao da se za zaštitnika prijatelja čovjekove okoline postavi svetac koji je u svemu stvorenom gledao dar Božje ljubavi i uvijek svaki od tih darova poštivao, a to je bio sv. Franjo Asiški.

Vl. K.

U POVODU STOTE OBLJETNICE REDOVITE HIJERARHIJE VIŠESTOLJETNE CRKVE U BOSNI I HERCEGOVINI (1881—1981)

Prošlo je sto godina kako je papa Lav XIII. odredio da Božja Crkva u Bosni i Hercegovini bude uređena na način kako su uređene ostale pokrajinske i mjesne Crkve unutar Katoličke Crkve, posebno u Evropi. Zbog izvanrednih prilika, koje su postojale u vrijeme turske vladavine, nije bilo moguće urediti i rasporediti crkveni život kako je on bio uređen u većini evropskih zemalja. Kad je Austrija zauzela Bosnu i Hercegovinu, smatralo se da je došlo vrijeme da se i u našoj užoj domovini mogu ostvariti oni oblici crkvenog života, koji su odgovarali životu ostalih mjesnih Crkava u evropskim zemljama.

Do toga vremena u Bosni i Hercegovini postojao je crkveni život, što znači da je postojao život Crkve u svim njezinim temeljnim pravcima i bitnim odrednicama, pa se može reći da je postojalo sve, osim zadnjeg organiziranog ustrojstva Crkve, koje se naziva hijerarhija redovitih biskupa, na što je Crkva u Evropi navikla.

Može se, naime, učiniti da je taj oblik života Crkve jedino redoviti život. Ali, moramo znati, kad promatramo život Crkve u njezinoj povijesti, da bi upravo »neredoviti« oblik života bio za nju redovit. Ako pogledamo početak Crkve, možemo kazati da je bio neredovit, a on je, u stvari, bio život njezine biti. Bit Crkve je da je spuštena u svijet, komu je poslana, a taj svijet ne mora biti sav crkveni, nego mu istom treba naviještati Evanđelje. Zato je redoviti život Crkve uvijek misionarski život, što znači da u tom životu i radu nema mnogo redovitoga, nego je sve neredovito, odnosno upravo neredovitost spada na život Crkve i na bit njezina rada. Tako su apostoli krenuli da propovijedaju Evanđelje, i kamo god su došli i odakle god su pošli sve je za njih bilo redovito. Što god su zatekli, što god su ostavili, bilo je redovito u neredovitome, pa baš zato uvijek redovito.

Tako su velika misionarska, vjerovjesnička djela u Africi, Južnoj i Sjevernoj Americi, u Aziji bila pravo crkveno djelovanje, jer je naviještanje Evanđelja u neredovitim okolnostima najredovitiji oblik djelovanja Crkve. Slično je bilo kroz stoljeća i u našim krajevima, gdje su vladali Turci. U tim vremenima sve je bilo neredovito, ali je bilo misionarsko djelovanje, što spada na bit Crkve, pa je zato i to redovito djelovanje u odgovarajućem ustrojstvu i upravi, koja je za te prilike bila redovita.

Možemo se slobodno upitati, postoji li zemlja u kojoj danas Crkva djeluje u redovitim prilikama? Zar Evropa nije poganskija i nevjernička nego Afrika — da ne bismo možda uvrijedili one ljude u Africi, navodimo to samo kao primjer. Tako je danas i u našoj domovini. Činilo se da ćemo uredbom hijerarhije redovitih biskupa doživjeti normalan život po evropskim navika-

ma, a sami vidimo da kroz sto godina nismo postigli redovito stanje, nego nam je život opet u neredovitim okolnostima. Kroz zadnjih sto godina redovito smo djelovali samo polovicu vremena. Čini se da smo radeći u neredovitoj polovici jednako uradili kao i u onoj redovitoj. Naviknuti smo stoljećima na te okolnosti, pa ih s pravom smatramo redovitim.

Govorimo o sto godina života otkako je u Bosni i Hercegovini uspostavljena hijerarhija redovitih biskupa. Sjećanje na određena razdoblja u životu Crkve i njihova proslava trebaju služiti preporodu Crkve. Tako je uvijek kad neku proslavu shvatimo kao trajni zadatak, koji treba odraditi, ali ne samo u jednoj godini proslave, nego njegovo ostvarivanje protegnuti na budućnost. Sjećanje na prošlost je istovremeno sjećanje na budućnost.

Katolici Bosne i Hercegovine uviđaju kako ne postoje u ovoj zemlji od jučer, nego uviđaju da svoju vjeru nasljeđuju od svjedoka, od svojih pradjedova, koji su živjeli prije nas. Nitko od nas nema sto godina, ali dobro znamo da su prije sto godina živjeli naši pradjedovi, ispovijedajući istu vjeru koju i mi ispovijedamo. Već nas i to napunja ponosom — nismo ovdje od danas.

Ako pođemo u dubinu svoje prošlosti, doprijet ćemo do jedanaestog stoljeća. U tom stoljeću naći ćemo sigurne podatke da su naši preci imali svoju biskupiju sa stolnom (katedralnom) crkvom sv. Petra u Vrhbosni. A Vrhbosna se nalazila negdje u današnjem Sarajevu, vjerojatno na području Marijin dvora. Iz povijesnih podataka znamo da su naši pradjedovi primili kršćanstvo i prije toga — prije 1300 godina. Božja riječ se propovijedala našim jezikom i sv. Misa se slavila našim jezikom. Pa i prije nego što su naši pradjedovi primili kršćanstvo, poznato je da su na tlu svoje nove domovine Bosne i Hercegovine zatekli već naviješteno Evanđelje.

Prolazeći stoljećima, od Vrhbosne pa do današnjih dana, naći ćemo gorka stoljeća u kojima je živjela naša Crkva ugrožena krivovjernicima, a posebice u vrijeme vladavine Turaka, koja je trajala četiri stoljeća. U tim teškim stoljećima za vjerni narod u Bosni i Hercegovini brinuli su bosanski franjevci. U tim stoljećima sve je bilo izvanredno, sve je bilo neredovito, ali je moralo biti redovito. Bosna i Hercegovina, premda je u njima postojalo kršćanstvo, postale su misijskim zemljama. Bio je to stupanj misija, u kome je postojala zasađena Crkva koja je imala domaće svećenike, ali nije mogla svojim uređenjem djelovati kao što su djelovale ostale Crkve u Evropi. Božji narod se skupljao, slavio sv. Misu i propovijedala se riječ Božja. A kad se to zbiva, onda postoji prava pravcata Crkva. Istina je da je u tim okolnostima bilo mnogo toga što se nije podudaralo s oblicima života u Evropi. Tako, Crkva u Bosni i Hercegovini

nije imala onoga sjaja, moći i bogatstva kao što ga je imala u Evropi, ali Krist je bio jednako nazočan u Bosni i Hercegovini.

U stoljetnom životu Crkve u Bosni i Hercegovini postojala su stoljeća u kojima vjernici nisu imali crkava, kao i to da nisu imali ni biskupa. Redovno se sv. Misa slavila pod vedrim nebom, a kako nije bilo biskupa redovno su se franjevci zaređivali za svećenike izvan Bosne i Hercegovine. Zbog tih poteškoća S. Stolica iz Rima počela je postavljati apostolske vikare (zamjenike). Apostolski vikari su bili sa svim ovlastima koje imaju redovni biskupi u svojim biskupijama. Postavljali su se u misijskim područjima, a Bosna i Hercegovina bile su misijske zemlje.

Kod nas su apostolski vikari bili franjevci, i bilo ih je (od 1735 do 1881) dvanaest u Bosni i tri u Hercegovini (nakon što je 1846. god. uspostavljen vikarijat za Hercegovinu). Apostolski vikari radili su sve isto što su radili redoviti biskupi. Doduše, nisu nosili naslov biskupije u kojoj su radili — a bila je to bosanska biskupija — nego su nosili naslov neke Crkve iz starine koja je postojala, a prestala postojati.

U tom višestoljetnom životu naše Crkve u Bosni i Hercegovini bili smo prava misijska zemlja, za koju se izravno brinula Apostolska Stolica, čime je, opet, očitovano opće misijsko poslanje Crkve. Bili smo u nadležnosti S. Zbora za širenje vjere kao što su misije u Africi, u Južnoj Americi i Indoneziji. Što je zanimljivo, i danas biskupije Bosne i Hercegovine pripadaju brizi istoga S. Zbora za širenje vjere, premda biskupi u Bosni i Hercegovini nose naslove svojih biskupija i premda danas govorimo o hijerarhiji redovitih biskupa.

Zato nas i o proslavi stote obljetnice života Crkve u Bosni i Hercegovini zaokuplja duh misija. Živimo s vjernicima drugih vjera, s pravoslavnima i muslimanima, a živimo i sa svojim sugrađanima koji su bez vjere. Pred svima stojimo kao Krist nazočan u svijetu. Odgovornost za svjedočenje Isusa Krista misijski nas vodi da svatko od nas pođe u misije svoje vlastite osobe. U njoj postoje poganska područja kojima treba navijestiti Evanđelje. Dok ne rastrijebimo svoje nutarnje krčevine, nećemo moći progovoriti drugome ništa o Isusu Kristu. Ista je stvar s našim obiteljima u kojima ima pravih misijskih područja, gdje su otac i majka prvi i pravi misionari. To još više vrijedi za svećenike, redovnike i redovnice. Oni su pozvani da budu misionari i to predvodnici svakoga misionarskog rada. Svi kao jedan u Kristu moramo sebe obratiti propovijedajući sami sebi Isusa Krista. Inače, naše postojanje može biti galama koju ne će nitko čuti. Proslava sto godina života Crkve u Bosni i Hercegovini vodi nas u našu duboku prošlost da bismo se prekvasili za svoju budućnost. Kao Božja Crkva, koja se ima čime ponositi, mi ćemo pokušati da se svi obnovimo u Kristovu duhu. Tek našom obnovom možemo se pojaviti pred ljudima s kojima živimo.

Sv. Pavao je opominjao Filipljane: »Budite složni, imajte istu ljubav, isto srce i jednu te istu misao! Ne činite ništa iz sebičnosti ili tašte slave, nego iz poniznosti smatrajte jedan drugoga većim od sebe! Ne gledajte pojedini samo na svoju vlastitu korist nego i na korist drugih« (Fil 2,2—4). Imamo više razloga da prihvatimo tu opomenu i da ostvarimo njezin sadržaj. Ako pogledamo samo prošlih sto godina, vidimo da smo učinili nešto i tako ostali živi. Ako pogledamo svoju dublju prošlost, vidimo kako su se vjerom i kršćanskim životom održali naši stari. Znamo da nam vjeru nisu ostavili svojom snagom, nego Božjom pomoći s kojom su surađivali.

I danas se nalazimo u okolnostima, koje traže obnovu na koju nas upozorava sv. Pavao apostol: »Velim i zaklinjem da sa sebe skinete i otklonite staroga čovjeka koji pripada prijašnjem načinu života... te da se iz dana u dan obnavljate duhom u kojem mislite i da se obučete u novoga čovjeka, stvorena na Božju sliku u istinskoj pravednosti i svetosti« (Ef 4,23—24). Da obučemo na sebe svetost Kristove istine, nama će pomoći stoljetna vjera naših pradjedova, koju, ako obučemo, obući ćemo i svjedočanstvo njihova kršćanskog života. Bez duhovne obnove naših vjernika, bez pomirenja, bez obraćenja i bez molitve ne možemo ništa proslaviti, jer samo tako slavimo Boga.

V. S.

UMRO JE FRA JOZO PETROV

Prije nego bilo šta o njemu napišemo, potrebno je reći, zašto u kalendaru to činimo. Računajući i ovaj kalendar, trinaest godina je prošlo, kako je, sada pokojni, fra Jozo počeo pisati za kalendar »Dobri Pastir«. Kroz to vrijeme njegov je bio najvažniji, glavni dio kalendara. On ga je pripremao i napisao. Uvjeren sam da će se čitaoci kalendara sa mnom složiti da mu za mnogu »dobru riječ« dugujemo zahvalnost.

Rođen je prije 67 godina u Višegradu. Krsno ime bilo mu je Anto. Djetinjstvo je proveo u Zavidovićima. Tu je završio i pučku školu. Gimnaziju je završio kod franjevaca u Visokom, a teološki studij u Sarajevu i Breslau u Njemačkoj, današnjoj Bratislavi u Poljskoj. 1938. godine bio je zaređen za svećenika, a osam godina prije toga stupio je u Franjevački red. Nakon mlade mise Starješinstvo ga je odredilo za profesora gimnastike na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom, omogućivši mu prije toga da se za to osposobi na Visokoj školi za tjelesno vaspitanje u Beogradu. Profesor gimnastike bio je u Visokom sve do konca Drugog svjetskog rata. Od tada je služio kao župnik u Kiseljaku, gvardijan samostana sv. Ante i kuće teološkog studija u Sarajevu. Poslije toga je bio župnik u Varešu, zatim gvardijan i župnik u Beogradu i u Jajcu. Zadnjih petnaestak godina služio je kao kapelan u Docu kod Travnika, u Kreševu i Fojnici. Za službovanja u Docu imao je prvi srčani infarkt i od tada je bio na spisku bolesnika u svojoj zajednici.

Sav njegov dotadašnji život mogao bi se označiti riječima: marljivost i točnost. U svećeničkoj službi posebno se isticao propovjedničkim darom. Vjernici su voljeli njegove propovijedi, a i njegovi savjeti u ispovjedaonici bili su veoma cijenjeni.

Kad je obolio na srcu, to nije značilo prestanak rada. Bolest ga je sprečavala da čini veće tjelesne napore, ali ga nije mogla spriječiti da i dalje radi vrijedno kao crv. I nadalje je propovijedao i ispovijedao i vršio ostale svećeničke poslove, ali je uz to preuzeo na sebe da priprema glavni dio ovog našeg kalendara. Kakav je uspjeh imao u tom poslu,

to bi najbolje mogli reći čitaoci našeg kalendara »Dobri Pastir«. Mi bismo mogli reći da su kroz to čitavo vrijeme pretplatnici i čitatelji ostali vjerni svom kalendaru. A dodati bi trebalo i ovo: mnogim svećenicima je kroz to vrijeme, u nestašici odgovarajućeg štiva, kalendar služio kao pomoćna knjiga pri predavanju vjeronauka. Tako je fra Jozo svoj apostolski rad još proširio onda kad se smjelo očekivati da će ga smanjiti. Apostolski je iskoristio mogućnost koju mu je kalendar pružao.

Prije četiri godine njegovo zdravstveno stanje se je pogoršalo. Jedini izgled da ostane na životu bio je da se podvrgne teškoj operaciji na srcu. Nije se nimalo ustezao od toga. Na operaciju se je spremio kao što se čovjek vjernik sprema pred smrt. A iz Ljubljane, prije operacije, pisao je uredniku kalendara, da će se tih dana naći na operacionom stolu s kojeg, kod te vrste operacija, od trojice dva ostaju živa. Pisao je da je miran i da se predaje u svetu volju Božju. Operacija je sretno završena i on se već tog proljeća toliko oporavio da je tog ljeta pripremio materijal za kalendar slijedeće godine.

Prije svoje smrti predao je uredniku svoj rukopis kalendara za ovu godinu. I već je bio počeo spremanje gradiva i za kalendar za slijedeću godinu. Smrt ga je prekinula u tom poslu.

Fra Jozo je bio zanimljiv sugovornik. Volio je raspravljati. U posljednje vrijeme je, svijestan svog kritičnog stanja, posebno volio razgovarati o posljednjim stvarima. Tim predmetom je mislio ispuniti i slijedeći kalendar. Teško je bilo naći čovjeka koji je tako jednostavno i smireno govorio o svojoj smrti. Podsjećao je čovjeka na svetog Franju, koji je pjevao sestrici smrti. Za njega se ne bi moglo reći da je pjevao smrti, ali se može reći da ju je smireno očekivao iz ruku svog Stvoritelja, kao posljednji njegov dar na ovom svijetu, dar koji ga vodi do konačnog smirenja i sjedinjenja s Bogom.

Na stranici 100. ovog kalendara napisao je i ovo:

»Brate, sestro! Pomiri se već sada s neizbježnom istinom: svi ćemo jednog dana umrijeti.... Ti, koji ovo čitaš. I ja. Svi. I kad jednog dana primijetiš kako liječnik zabrinuta izraza lica napušta bolesnički krevet, a na tvoje bojažljivo postavljeno pitanje odgovara: kako sve stoji u Božjoj ruci, tada ne zavaravaj bolesnika! Ne govori mu o tome kako je njegova bolest laka i kako će potrajati samo par dana, pa će opet sve biti u redu...

Pa sjedi pokraj bolesnika, uzmi njegovu ruku u svoju i govori mu o našem velikom pouzdanju u Boga, o ogromnoj i nesebičnoj ljubavi Isusa Krista prema nama i našim dušama. Da, i o tome, koliko Bog ljubi upravo njegovu (bolesnikovu) dušu«.

Fra Jozino držanje odavalo je tu vedrinu kojom je čekao da ga Gospodin pozove k sebi, vedrinu čovjeka koji se uzda u Gospodina.

Uvjereni smo da je fra Jozo spremno dočekao poziv Svevišnjega k sebi i da sada uživa u njegovom nebeskom blaženstvu.

Počivao u miru Božjem!

S A D R Ž A J

I Z D A V A Č : REDAKCIJA »DOBRI PASTIR«
71001 Sarajevo, I 211 Obala V. Stepe 39.

Kalendar ilustrirao: Ak. slikar Mijat Petronić

Štampa: IGKRO »SVJETLOST« Sarajevo, OOUR Štamparija

Za štampariju: Stojan Klikovac